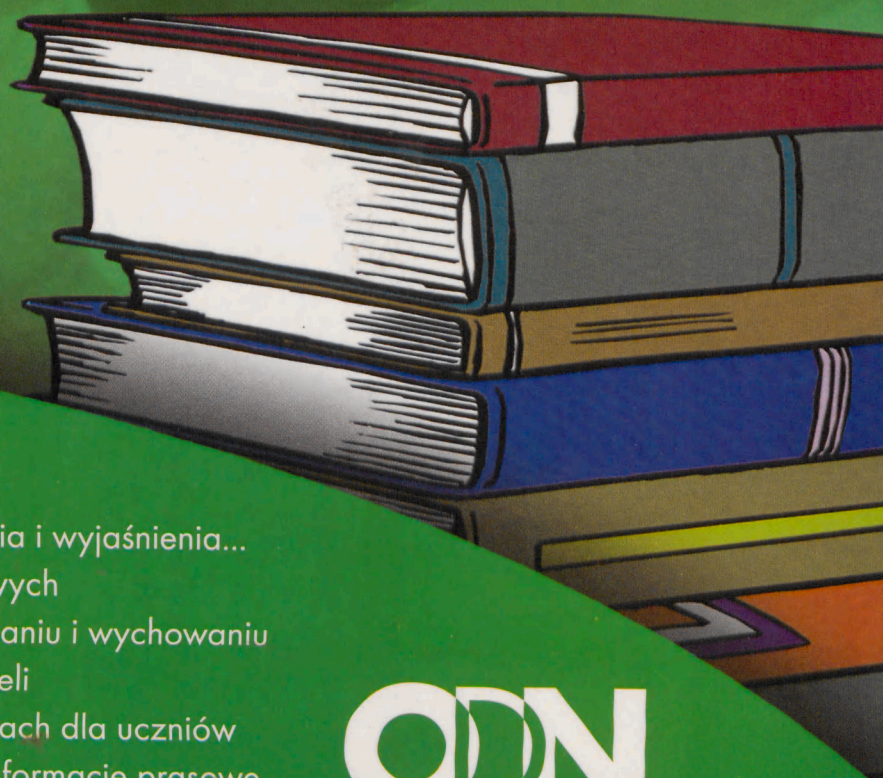

INFORMATOR OŚWIATOWY

Biuletyn Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku

15-lecie ODN

W biuletynie m. in.:

- Przepisy prawne, decyzje, zalecenia i wyjaśnienia...
- Informacje o placówkach oświatowych
- Innowacje i poszukiwania w nauczaniu i wychowaniu
- Propozycje doskonalenia nauczycieli
- Informacje o konkursach i olimpiadach dla uczniów
- Recenzje, nowości wydawnicze i informacje prasowe
- Komunikaty

ODN
S Ł U P S K

INFORMATOR OŚWIATOWY

W NUMERZE 4/2004

• Na rozpoczęcie roku szkolnego 2004/2005: *List Ministra Edukacji Narodowej i Sportu *Inauguracja wojewódzka w Miastku (s.2-3) • Małgorzata Kowalska: Nasz Ośrodek. 15-lecie Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku (s.4-5) •

I. PRZEPISY, ZALECENIA, WYJAŚNIENIA

s. 6

• Polecamy... ustawy, rozporządzenia, zarządzenia (s.6-7) • Komunikaty MENiS: *Rejestr pozarządowych programów wspierających edukację informatyczną *Festiwal projektów: międzykulturowy dialog – film i obraz *„Edukacja z Internetem tp” *Ulgowe przejazdy dzieci sześciolletnich środkami komunikacji publicznej *Nowa podstawa programowa kształcenia ogólnego – powołanie zespołu roboczego (s.8) • Komunikaty KO w Gdańsku: *Informator wojewódzkich imprez dydaktyczno-wychowawczych *Zadania nadzoru pedagogicznego w roku szkolnym 2004/2005 *Telefon zaufania (s.9) • Komunikaty CKE i OKE w Gdańsku: *Dyrektor CKE informuje... *„Matura 2005” – materiały szkoleniowe na stronie www.cke.edu.pl *OKE organizuje szkolenia kandydatów na egzaminatorów sprawdzianu, egzaminu gimnazjalnego i egzaminu maturalnego (s.10) • Komunikaty różne: *Samouczek internetowy o europejskich funduszach strukturalnych *Europejskie portfolio językowe (s.10) •

II. INFORMACJE, OPINIE, PROPOZYCJE

s. 11

• Barbara Ślagowska: Formy pracy domowej (s.11-12) • Mirosława Głogowska: Jak łatwo i szybko nauczyć się języka obcego (s.13-14) • Anna Nadstawna, Katarzyna Krupa: Propozycja opracowania tematu z języka polskiego. Zewnętrzna część egzaminu maturalnego. Poziom podstawowy (s.15-16) • Ewa Waldoch: Środki artystyczne (s.17) • Magdalena Atraszkiewicz, Sylwia Wyszńska-Ostrowska: Drama jako forma rewalidacji (s.18) • Anna Lesińska: Problem leworęczności u dzieci (s.19) • Bożena Frieda: Zaburzenia w pisaniu i czytaniu (s.20-21) • Dar dysleksji... (s.21) • Ewa Nadolska: Ekspresja muzyczna. Zajęcia w kole gry na flażolecie (s.22-23) • Jolanta Zaborowska: Kolorowa szczoteczka. O myciu zębów (s.24-25) • Iwona Rutkowska, Hanna Pilarska: Treści ekologiczne w nauczaniu zintegrowanym (s.25-26) • Alicja Maślanyk, Mirosława Maślanyk, Maria Rydzyska: Blisko i daleko. Program autorski (s.27-28) • Renata Zielińska: Dziedzictwo kulturowe na Pomorzu - fundament wspólnej Europy (s.29-31) • Jolanta Gaffke: Edukacja regionalna w przedszkolu (s.32-34) • Iza Jarosławska: Stowiński Park Narodowy. Rajd przyrodniczo-krajoznawczy (s.35-36) •

III. DOSKONALENIE NAUCZYCIELI

s. 37

• Małgorzata Kowalska: ODN zaprasza (s.37) • Ewa Misiewicz: Organizacja szkoleń w ODN (s.37-38) • Rady pedagogiczne (s.38) • Granty edukacyjne (s.38) • Kursy kwalifikacyjne (s.38-39) • Kursy doskonalące (s.39-40) • Łucja Knop, Jerzy Paczkowski: Działalność ODN w Słupsku a potrzeby nauczycieli. Na podstawie ankiety – wersja skrócona (s.41-42) • Alina Rabowska: Edukacja małego dziecka (s.43) • Dorota Werbińska, Anna Maria Rombalska: Kurs językowo-metodyczny w Exeter (s.44) • Studia podyplomowe dla nauczycieli rozpoczynających pracę (s.44) • CODN zaprasza... (s.44) •

IV. OLIMPIADY, KONKURSY

s. 45

• Kazimierz Skiba: XXV Słupska Olimpiada Młodzieży (s.45) • Jolanta Fic, Ilona Jabłkowska, Ewa Szarowska: I Międzyszkolny Turniej Europejski (s.46) • Aleksandra Szopińska: Konkurs – Uzależnieniom nie!!! (s.46-47) • Dorota Kucha-Peta: Dożynki w przedszkolu (s.47) • Zofia Siergiej: Wieczór andrzejkowy. Scenariusz imprezy dla dzieci i rodziców (s.48-49) • Konkurs krasomówczy w Redzikowie (s.49) • XI Konkurs Chemiczny dla uczniów szkół średnich (s.49) • Małgorzata Lipska: Sukcesy usteckiej „Dwójki”(s.50) • Ewa Magdalena Tyborczyk: Szkoła Szpitalna wczoraj i dziś (s.51-52) • Ewa Górka: Jeden z naszych Patronów. Wspomnienie Wielkiego Gospodarza (s.53) •

V. KSIĄŻKI I CZASOPISMA

s. 54

• Oferty wydawnicze: *„Szkolny program profilaktyki: istota, konstruowanie, ewaluacja” (s.54) *„Edukacja międzykulturowa. Poradnik dla nauczyciela” (s. 55) *„Euromowa. Słownik terminologii Unii Europejskiej polsko-angielski, angielsko-polski” (s.55) • „Poznaj Świat” – darmowa prenumerata na rok 2004 (s.55) • VULCAN – nowy rok – nowe możliwości (s.55) • Agata Szklarkowska: 50 urodziny PBW (s.56) • Agata Szklarkowska: Strona internetowa PBW w Słupsku (s.56-57) • Jolanta Korzeniewska: To warto przeczytać. Nowości ze zbiorów PBW (s.57-58) • Polecamy nasze publikacje: *Elżbieta Pliszka, Jak prowadzić dokumentację w bibliotece szkolnej (s.23) *Elżbieta Pliszka, Wybrane działy klasyfikacji dziesiętnej UDC-PO 22. Biblioteki szkolne (s.23) *Alina Andrzejewska, Irena Czyż, Anna Kabatek (redakcja), Metody aktywizujące w praktyce szkolnej (s.26) *Maria Pietryka, Elżbieta Pliszka (wybór materiałów), Regionalizm w pracy biblioteki szkolnej. Zeszyt 7 *Maria Pietryka, Elżbieta Pliszka (wybór materiałów), W świecie bibliotek dziecięcych. Zeszyt 7 *Bogusława Dominiecka, Scenariusze zajęć z przyrody dla klasy IV. Krajobraz najbliższej okolicy (s.34) • Oferta Wydawnictwa LektorKlett (s.59) • Wskazówki dla przygotowujących publikacje (s.60) •

Nasz Ośrodek

*Dedykuję Wszystkim obecnym i byłym Pracownikom i Współpracownikom
Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku*

Nasz Ośrodek. Tak zwykliśmy Go nazywać i nazywaliśmy od chwili, gdy powstał na mocy decyzji nr 11/89 Wojewody Słupskiego Andrzeja Szczepańskiego z dnia 1 września 1989 roku jako Wojewódzki Ośrodek Metodyczny w Słupsku. Wydarzenie miało miejsce po kilkuletniej przerwie, spowodowanej rozwiązaniem funkcjonującego przy Kuratorium Oświaty i Wychowania Zespołu Wizytatorów Metodyków i włączeniem doradców metodycznych z terenu województwa słupskiego do struktur IKN Oddział Doskonalenia Nauczycieli w Koszalinie. Nasz zatem znaczy tyle, co własny, przynależny do nas. Nasz to także słowny wyraz identyfikacji z placówką. Nie tyle z miejscem, z budynkiem, gdyż siedziby się zmieniały, co z ludźmi i z zadaniami. Zmieniła się także nazwa. W Akcie założycielskim z dnia 15 listopada 1992 roku, wydanym przez słupskiego Kuratora Oświaty Zygmunta Sadowskiego, nazwani zostaliśmy Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli. Pod takim szyldem działamy od 1 stycznia 1993 roku. Obie nazwy mają jeden człon wspólny – „Ośrodek”. Mówiąc nasz Ośrodek, potwierdzamy pragnienie kontynuacji. Ośrodek skupił i nadal skupia ludzi, którymi kieruje potrzeba działania i współdziałania. I to sprawia, że uznaliśmy WOM i ODN za dzieło własne, wspólne.

Z okazji 15-lecia chcę przypomnieć niektóre fakty i wspólne dokonania.

Ośrodek skupiał na początku tylko nauczycieli doradców metodycznych. Ich działania koordynowała Maria Kozak, powołana w 1989 i 1991 roku na stanowisko dyrektora. Jej kadencja trwała do połowy roku 1996. W tym czasie placówka okrzepła organizacyjnie. Była nawet wstanie przejąć funkcję gospodarza budynku przy ulicy Jaracza 18 a, w którym swoją siedzibę miało jeszcze 11 innych instytucji. Wiązało się to z przejściem grupy pracowników administracyjno-obługowych z rozwiązanego Zespołu Ekonomiczno-Administracyjnego Szkół. W roku 1994 utworzono w Ośrodku

stanowisko wicedyrektora, powierzając je Łucji Knop. Swoje obowiązki wykonuje nieprzerwanie do dziś. W roku szkolnym – 1997/98 – pełniła obowiązki dyrektora.

Doradcy metodyczni pozostawali ważną, a bywało, że dominującą, grupą pracowników lub współpracowników, w zależności od formy zatrudnienia. W ciągu 15 lat z Ośrodkiem, to znaczy z nauczycielami konsultantami, współpracowało ponad 100 doradców. Od roku 1991 pojawiła się bowiem nowa kategoria pracowników: nauczyciele konsultanci. Obecnie to grupa 22 osób. Są wśród nich edukatorzy, egzaminatorzy, eksperci ds. awansu zawodowego. Również Maria Kozak kontynuowała realizację niektórych zadań, zwłaszcza w zakresie współpracy z samorządami lokalnymi oraz doskonalenia nauczycieli, pozostając na stanowisku konsultanta.

Krótką kadencją kolejnego dyrektora – Wandy Rychły wiąże się z przeprowadzką. Na mocy decyzji Kuratora Oświaty – Igora Mackiewicza, Ośrodek przeniesiono do Bursy Szkolnej przy ulicy Szczecińskiej 60a. W wydzielonych i przystosowanych do potrzeb Ośrodka pomieszczeniach Bursy placówka funkcjonowała od lutego 1997 do końca 2000 r. Ważnym wydarzeniem było utworzeniem Biblioteki metodycznej oraz Pracowni Pomiaru i Diagnostyki. W tym też czasie rozpoczęło się wdrażanie reformy systemu oświaty. Po utworzeniu od 1 stycznia 1999 roku Województwa Pomorskiego zmienił się nasz organ prowadzący. Nowy Akt założycielski wydał Marszałek Województwa Pomorskiego. Ponieważ jednak Bursę Szkolną przejął samorząd miasta, po krótkim okresie symbiozy trzeba było znowu zmieniać siedzibę. Nastąpiło to już za mojej kadencji, bowiem jesienią 1998 roku, w wyniku konkursu, objęłam stanowisko dyrektora Ośrodka. Mianował mnie słupski Kurator Oświaty, a po upływie pięciu lat, otrzymałam nominację na kolejną kadencję od Marszałka Województwa Pomorskiego.

Na początku 2001 roku placówka, decyzją Urzędu Marszałkowskiego przeniesiona została do pomieszczeń Internatu Zespołu Szkół Medycznych przy ulicy Bałtyckiej 29 a. Przystosowaliśmy i tutaj do naszych potrzeb przyznane nam pomieszczenia, podnosząc ich standard i funkcjonalność. W potrzebie korzystaliśmy i korzystamy nadal z bazy dydaktycznej innych placówek oświatowych.

Od początku, tj. od roku 1989, Ośrodek, nie ograniczając doradztwa metodycznego, podjął szerszą działalność szkoleniową oraz informacyjno-wydawniczą. Przypomnę niektóre przedsięwzięcia.

Współdziałanie z Wyższą Szkołą Pedagogiczną w Słupsku i Uniwersytetem Gdańskim zaowocowało organizacją studiów podyplomowych, między innymi z bibliotekoznawstwa i z oligofrenopedagogiki. Zdobyte doświadczenia umożliwiły następnie samodzielne organizowanie kursów kwalifikacyjnych, w tym w zakresie przygotowania pedagogicznego oraz dla kierowniczej kadry oświatowej. Od pewnego czasu nasz Ośrodek jest realizatorem szeregu kursów grantowych, zleconych, w wyniku przetargu otwartego, przez MEN, Pomorskie Kuratorium Oświaty lub Urząd Marszałkowski. Liczne formy szkoleniowe – warsztaty, konferencje, seminaria – to stały wyznacznik naszej obecności wśród nauczycieli w szkołach oraz obecności nauczycieli w Ośrodku. Co roku aktualizowana jest, uwzględniająca potrzeby edukacyjne nauczycieli, bogata oferta doskonalenia. Ewaluacja zwrotna utwierdza nas w przeświadczeniu, że poszczególne formy – warsztaty, konferencje, spotkania metodyczne, szkolenia rad pedagogicznych – spełniają oczekiwania uczestników. Ich liczba, jak wynika z zestawienia, które zamieścimy w okolicznościowej publikacji, sięga 15 tysięcy. Komentarze stają się zbędne.

Nieprzerwanie – od jesieni 1991 roku – do placówek dociera nasz biuletyn „Informator Oświatowy”. Ten, w którym piszę niniejsze, nosi numer 122. W biuletynie przekazujemy nie tylko informacje o tym, co ważne w polityce oświatowej i w naszej działalności, ale upowszechniamy też różnorodny materiał opracowany przez nauczycieli. Biuletyn umożliwił prezentację osiągnięć i wymianę doświadczeń wielu refleksyjnym praktykom. Tylko w roku 2003 swoje teksty ogłosiło

295 autorów. Od 1991 roku Ośrodek upowszechnia także – w ramach własnej oficyny wydawniczej – publikacje zwarte. Broszury i Książki w liczbie ponad 140 egzemplarzy składają się na dorobek intelektualny naszej placówki. Nasze wydawnictwa – ciągłe i zwarte – dostępne są w Pedagogicznej Bibliotece Wojewódzkiej w Słupsku i w Mediatece CODN w Warszawie. Egzemplarze obowiązkowe otrzymuje Biblioteka Narodowa i Biblioteka Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Nasz Ośrodek nawiązał współpracę z innymi placówkami – krajowymi i zagranicznymi. Grupy nauczycieli konsultantów i doradców uczestniczyły w zagranicznych wyjazdach studyjnych – do Danii (Bornholm, Roskilde, Kopenhaga), Szwecji (Vaxjo), Austrii (Bezau, Bregencja), Niemiec (Immen Dingen), Szwajcarii (Zurych). Uczestniczyliśmy także w realizacji europejskich i krajowych programów edukacyjnych, takich jak TERM, Nowa Szkoła, Lider Oświaty Gminnej, Nowa Matura.

Nasza placówka była organizatorem lub współorganizatorem szeregu przedsięwzięć o charakterze regionalnym i ogólnopolskim. Przypomnę niektóre: Warsztaty nt. nauczania zintegrowanego dla doradców metodycznych nauczania początkowego z Pomorza (1992), II Ogólnopolskie Forum Nauczycieli Bibliotekarzy (1993), Konferencja Pomorzoznawcza (1993), Forum nauczycieli innowatorów (1994 i 1996), Ogólnopolski kurs dla doradców metodycznych: Drama w pracy nauczyciela bibliotekarza (1995), Forum Ekologiczne (1996, 2003), XI Krajowa Konferencja nauczycieli konsultantów ds. informacji pedagogicznej (1999), Konferencje ogólnopolskie dyrektorów ośrodków doskonalenia (1996, 2001, 2004), Seminarium makroregionalne wizytatorów i konsultantów ds. szkolnictwa zawodowego (1997), Ogólnopolska Konferencja – Edukacja regionalna (2000), Słupskie Forum Edukacji Regionalnej (2002, 2004) i inne.

Przypominając minione, upewniam się w przeświadczeniu, że nasz Ośrodek wnosi ważny i trwały, jak sądzę, wkład w rozwój oświaty. Ośrodek to znaczy wszyscy pracownicy – zarówno ci na stanowiskach pedagogicznych jak i administracyjno-pomocniczych.

Małgorzata Kowalska
dyrektor ODN w Słupsku

Przepisy, zalecenia, wyjaśnienia

Polecamy

Ustawy

- **Z dnia 15 lipca 2004 r. o zmianie ustawy – Karta Nauczyciela oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 179, poz. 1845).**
Zmiany dotyczą m. in.: 1) warunków uzyskiwania kolejnych stopni awansu zawodowego, 2) terminu ustalenia oceny dorobku zawodowego nauczyciela za okres stażu (nie później niż 21 dni od złożenia przez nauczyciela sprawozdania z realizacji planu rozwoju zawodowego), 3) terminów rozpoczęcia stażu przez nauczyciela kontraktowego (po dwóch latach) i mianowanego (po upływie roku) od nadania poprzedniego stopnia awansu, 4) terminów składania wniosku o wszczęcie postępowania kwalifikacyjnego lub egzaminacyjnego przez nauczyciela stażystę i kontraktowego (w roku uzyskania pozytywnej oceny dorobku zawodowego za okres stażu) oraz nauczyciela mianowanego (w okresie trzech lat od uzyskania pozytywnej oceny), 5) warunków uzyskiwania wyższego stopnia awansu zawodowego przez dyrektora szkoły, 6) wskazania powołujących komisję kwalifikacyjną i egzaminacyjną dla nauczycieli ubiegających się o nadanie stopnia awansu oraz wymogów dotyczących składu takiej komisji, 7) warunków uzyskania wpisu na listę ekspertów i skreślenia z niej, 8) nawiązywania i rozwiązywania stosunku pracy z nauczycielem, 9) warunków pracy oraz zasad wynagradzania nauczycieli i ustalania dodatków, 10) tworzenia funduszu nagród w budżetach: organów prowadzących szkołę lub placówkę wychowawczą, wojewodów i ministra właściwego do spraw oświaty, 11) zasad tworzenia zakładowego funduszu świadczeń socjalnych, 12) wypłacania zasiłku na zagospodarowanie, 13) wyodrębnienia środków na dofinansowanie doskonalenia zawodowego nauczycieli – z uwzględnieniem doradztwa metodycznego, 14) warunków udzielania urlopu dla poratowania zdrowia oraz urlopu bezpłatnego, 15) zawieszania w pełnieniu obowiązków nauczyciela lub dyrektora wskutek wszczęcia postępowania karnego lub dyscyplinarnego w związku z naruszeniem praw i dobra dziecka, 16) nabycia uprawnień emerytalnych i przechodzenia na emeryturę, 17) wystawiania legitymacji służbowych.
- **Z dnia 30 kwietnia 2004 r. o świadczeniach przedemerytalnych (Dz. U. Nr 120, poz. 1252).**
- **Z dnia 14 maja 2004 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty (Dz. U. Nr 162, poz. 1690).**
Zmiany dotyczą: uzupełnienia wykazu typów szkół o placówki ponadgimnazjalne, w tym: specjalne, integracyjne, z oddziałami integracyjnymi, dwujęzycznymi i sportowymi, sportowe, mistrzostwa sportowego, rolnicze, leśne. Ponadto stwierdza się, że publiczne szkoły rolnicze i leśne o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym oraz publiczne placówki doskonalenia nauczycieli przedmiotów zawodowych, może przejąć od samorządów terytorialnych (powiatowych) i prowadzić minister rolnictwa. Szkoły leśne prowadzić może także minister właściwy do spraw środowiska.
- **Z dnia 27 maja 2004 r. o zmianie ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. Nr 152, poz. 1597).**
Zmiany dotyczą m. in. dofinansowania zajęć sportowo-rekreacyjnych dla uczniów, prowadzonych przez stowarzyszenia kultury fizycznej i inne organizacje pozarządowe, z wpływów na wyodrębnionym rachunku, na którym gromadzone są opłaty w wysokości 10% podstawy opodatkowania podatkiem od towarów i usług, w tym wypadku od reklam napojów alkoholowych.

- Z dnia 22 lipca 2004 r. o zmianie ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych (Dz. U. Nr 187, poz. 1922).

Rozporządzenia

- Rady Ministrów z dnia 9 czerwca 2004 r. w sprawie maksymalnych cen mleka i przetworów mlecznych, dostarczanych do żłobków, przedszkoli i szkół (Dz. U. Nr 135, poz. 1441)
+ Załącznik: maksymalne ceny...

- Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 lipca 2004 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie organizacji roku szkolnego (Dz. U. Nr 164, poz. 1716).

Zmiany dotyczą terminów zakończenia zajęć w klasach (semestrach) programowo najwyższych w szkołach ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych; dni wolnych od zajęć w innych klasach (programowo niższych) w trakcie trwania pisemnych egzaminów dojrzałości.

- Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 11 sierpnia 2004 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków wynagradzania za pracę i przyznawania innych świadczeń związanych z pracą dla pracowników uczelni państwowych (Dz. U. Nr 187, poz. 1631). + Załączniki
- Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 16 sierpnia 2004 r. w sprawie przewodników turystycznych i pilotów wycieczek (Dz. U. Nr 188, poz. 1944). + Załączniki

Uchwały

- Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 3 czerwca 2004 r. w sprawie polityki karnej w Polsce (M. P. nr 26, poz. 431).

W uchwale zwrócono uwagę na represyjność a zarazem na nieskuteczność dotychczasowej polityki karnej. „Nowa polityka karna powinna być oparta na idei sprawiedliwości naprawczej, zgodnie z którą postępowanie karne nie koncentruje się na odwecie, lecz zmierza do zadocuczynienia pokrzywdzonemu i społeczności

oraz do poprawy sprawcy” (z p. 2). „Należy zapewnić powszechną dostępność mediacji w sprawach karnych oraz w sprawach o czyny karalne nieletnich na każdym etapie postępowania(...). Wymaga to stworzenia odpowiednich warunków dla prowadzenia mediacji, w szczególności organizowania ośrodków mediacyjnych, wspieranych przez władze centralne i lokalne, oraz obowiązkowego szkolenia mediatorów” (z p. 3).

- Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 29 lipca 2004 r. w 60. rocznicę wybuchu Powstania Warszawskiego (M. P. Nr 33, poz. 581 i 582).

„...Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, składając hołd uczestnikom, bohaterom i ofiarom Powstania, ogłasza rok 2004 Rokiem Pamięci Powstania Warszawskiego.”

Ogłoszenia

- Prezesa Rady Ministrów z dnia 11 maja 2004 r. w sprawie stosowania prawa Unii Europejskiej (M.P. Nr 20, poz. 359).

M. in.: „Ogłoszenie aktów prawa Unii Europejskiej w języku polskim będzie miało miejsce w specjalnym wydaniu Dziennika Urzędowego Wspólnoty Europejskiej. Prawo Unii Europejskiej obowiązuje bądź bezpośrednio, bądź wymaga wdrożenia do krajowego porządku prawnego.”

Obwieszczenia

- Z dnia 19 maja 2004 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o służbie medycyny pracy (Dz. U. Nr 125, poz. 1317) + Załącznik: tekst ustawy z dnia 27 czerwca 1997 roku o medycynie pracy.

(J.T.)

Komunikaty

⇒ MENiS informuje

✓ Rejestr pozarządowych programów wspierających edukację informatyczną

- Intel – Nauczanie ku przyszłości
(www.intel-nauczanie.pl)
- Interkl@sa – polski portal edukacyjny
(www.interklasa.pl)
- Internet w Szkołach – Projekt Prezydenta RP
(www.prezydent.pl)
- Program Edukacyjno-Rozwojowy Społeczeństwa Informatycznego „Polska-Europa-Polonia”
(www.waw.org.pl)
- Interszkola (www.interszkola.pl)
- Multimedia w dydaktyce
(www.kana.gliwice.pl/siemens-dydaktyka)
- SzkołaNET – Szkoła Kreatywności
(www.szkoLANet.pl)
- Linux w szkole (www.linux.com.pl/lws)
- Międzyszkolny Klub Internautów - M_K_I
(e-szkola.net)

✓ Festiwal projektów: międzykulturowy dialog - film i obraz

Program Netd@ys jest inicjatywą Komisji Europejskiej, realizowaną przez Dyрекcję do spraw Edukacji i Kultury. Głównym celem inicjatywy Netd@ys jest promowanie kreatywnego zastosowania nowych technologii w codziennej praktyce nauczania. W programie Netd@ys uczestniczy młodzież z całego świata, dzięki czemu jest to twórcze forum dla wymiany informacji o swoim środowisku, regionie, kraju. Szczegółowe informacje o programie umieszczone są na stronie internetowej: <http://www.netdayseurope.org>.

W ramach projektu [Netdays 2004](http://www.netdays.pl) Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu organizuje „Cyfrowy Festiwal Projektów: międzykulturowy dialog – film i obraz”. Szczegółowe informacje znajdują się na stronie internetowej: <http://www.netdays.pl>

✓ „Edukacja z Internetem tp”

Minister Edukacji Narodowej i Sportu Mirosław Sawicki oraz Prezes Telekomunikacji Polskiej Marek Józefiak podpisali porozumienie pomiędzy MENiS a Telekomunikacją Polską S.A. dotyczące projektu „Internet za złotówkę – Program popularyzacji szerokopasmowego dostępu do Internetu w szkołach”. Celem programu *edukacja z Internetem tp* jest wspieranie

nauczania dzieci i młodzieży poprzez zaoferowanie szkołom najszybszej możliwej opcji neostrady tp na korzystnych warunkach. Szkoły, które wezmą udział w programie, w roku szkolnym 2004/2005 zapłacą symboliczną złotówkę miesięcznego abonamentu. W następnych latach będą ponosić opłatę miesięczną równą cenie najtańszej neostrady tp, czyli obecnie 59 zł. Dodatkowo szkoły otrzymają 100 MB przestrzeni dyskowej i nie będą miały ograniczenia w transferze danych.

✓ Ulgowe przejazdy dzieci sześciolatków środkami komunikacji publicznej

Dokumentem poświadczającym uprawnienie dziecka sześciolatka, odbywającego roczne przygotowanie przedszkolne, do korzystania z ulg ustawowych przy przejazdach kolejną i autobusami PKS, przyznanych na podstawie art. 4 ust. 4 pkt 2 i ust. 6 oraz art. 5 ust. 1 pkt. 1 *ustawy z dnia 20 czerwca 1992r. o uprawnieniach do ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego (Dz. U. z 2002r. Nr 175, poz. 1440 z późn. zm.)* jest zaświadczenie o spełnianiu obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego (zgodnie z załączonym wzorem) wydane przez przedszkole lub szkołę podstawową.

✓ Nowa podstawa programowa kształcenia ogólnego – powołanie zespołów roboczych

Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu zleciło Instytutowi Spraw Publicznych opracowanie projektu nowej podstawy programowej kształcenia ogólnego. Zostanie powołanych sześć zespołów.

Od października do grudnia br. każdy zespół opracuje opisy przedmiotów należących do dziedziny kształcenia na wszystkich szczeblach edukacji: **1.** Nauki o kulturze duchowej (język polski, wiedza o kulturze), **2.** Filologii obce (języki obce nowożytne i klasyczne, języki mniejszości narodowych lub etnicznych), **3.** Nauki społeczne (historia, filozofia, wiedza o społeczeństwie, podstawy przedsiębiorczości), **4.** Matematyka i informatyka, **5.** Przyrodoznawstwo (przyroda, fizyka, astronomia, chemia, biologia, geografia), **6.** Kunsztu (muzyka, plastyka, technika, technologia informacyjna, wychowanie fizyczne, przysposobienie obronne).

Instytut Spraw Publicznych ogłasza otwarty nabór konkursowy do wyżej wymienionych zespołów. Zainteresowani udziałem w zespołach roboczych powinni przesłać formularz zgłoszeniowy (dostępny na stronie www.men.waw.pl) na adres: Anita Sobańska, Instytut Spraw Publicznych, ul. Szpitalna 5, lok. 22, 00-031 Warszawa lub e-mail: edukacja@isp.org.pl (tel. 022 55 64 280).

Ze strony www.men.waw.pl

➤ KO w Gdańsku informuje

✓ Ukazał się **Informator wojewódzkich imprez dydaktyczno-wychowawczych**. Zawiera wykaz olimpiad, konkursów, turniejów oraz propozycje cyklicznych działań. W kalendarzu znajduje się 225 ofert, które stwarzają możliwość udziału i spotkań grup i zespołów o różnych zainteresowaniach, pasjach, dokonaniach i osiągnięciach.

Umieszczenie oferty w informatorze nie oznacza, że Kuratorium Oświaty przyjmuje na siebie zobowiązania finansowe w zakresie ich organizacji. Pełną odpowiedzialność finansową, merytoryczną i organizacyjną ponosi organizator.

✓ Zadania nadzoru pedagogicznego w roku szkolnym 2004/2005

A. Priorytety Ministra Edukacji Narodowej i Sportu:

- I. Respektowanie prawa oświatowego – wdrażanie zmian wynikających z rozporządzenia MENiS z dnia 23 kwietnia 2004 r. w sprawie szczegółowych zasad sprawowania nadzoru pedagogicznego, wykazu stanowisk wymagających kwalifikacji pedagogicznych, kwalifikacji niezbędnych do sprawowania nadzoru pedagogicznego, a także kwalifikacji osób, którym można zlecać prowadzenie badań i opracowywanie ekspertyz.
- II. Tworzenie właściwych warunków do przeprowadzenia egzaminu maturalnego – MATURA 2005 oraz egzaminu dojrzałości.
- III. Realizacja praktycznej nauki zawodu w szkołach i placówkach województwa pomorskiego.
- IV. Realizacja zadań statutowych przez placówki doskonalenia zawodowego, w tym z zakresu problematyki wychowawczej i profilaktyki.
- V. Rozpoznanie zjawiska „segregacji” uczniów w szkołach i placówkach.

B. Priorytety Pomorskiego Kuratora Oświaty:

1. Nadzór nad realizacją przez szkoły szkolnych programów wychowawczych i szkolnych programów profilaktyki, diagnoza skali zjawiska alkoholizmu i narkomanii w szkołach.
2. Nadzór nad realizacją edukacji regionalnej w szkołach województwa pomorskiego, w tym nadzór nad szkołami województwa pomorskiego organizującymi nauczanie języka mniejszości narodowych i etnicznych.
3. Nadzór nad spełnianiem przez szkoły wymagań roz-

porządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. (z późn. zmianami) w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół.

4. Nadzór nad przestrzeganiem praw ucznia, dziecka, człowieka w szkołach podstawowych i ponadgimnazjalnych województwa pomorskiego.
5. Nadzór nad realizacją zadań edukacji informatycznej w szkołach województwa pomorskiego.
6. Nadzór nad tworzeniem właściwych warunków edukacji uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych.
7. Nadzór w zakresie doskonalenia pracy szkół przez wykorzystywanie wyników sprawdzianu i egzaminów zewnętrznych, ze zwróceniem szczególnej uwagi na szkoły specjalne i integracyjne.

C. Bieżąca działalność Pomorskiego Kuratora Oświaty:

1. Mierzenie jakości pracy szkół i placówek w obszarach określonych w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 23 kwietnia 2004 r. w sprawie szczegółowych zasad sprawowania nadzoru pedagogicznego, wykazu stanowisk wymagających kwalifikacji pedagogicznych, kwalifikacji niezbędnych do sprawowania nadzoru pedagogicznego, a także kwalifikacji osób, którym można zlecać prowadzenie badań i opracowywanie ekspertyz.
2. Inspirowanie środowisk oświatowych do działań na rzecz jakości poprzez realizację programu Pomorskie Certyfikaty Jakości Edukacji.
3. Wspomaganie pracy dyrektorów szkół i placówek.
4. Ocena pracy dyrektorów szkół i placówek.
5. Nadzór nad organizacją i przebiegiem wypoczynku dzieci i młodzieży.
6. Nadzór nad przebiegiem imprez organizowanych wg Wojewódzkiego Kalendarza Imprez.
7. Współpraca z jednostkami samorządu terytorialnego i innymi instytucjami w zakresie tworzenia i realizacji lokalnej strategii polityki oświatowej państwa.
8. Nadzór nad procedurą awansu zawodowego nauczycieli.
9. Wspomaganie rozwoju zawodowego pracowników kuratorium.
10. Doskonalenie Systemu Zarządzania Jakością w Kuratorium Oświaty w Gdańsku.

✓ Telefon zaufania

Kuratorium Oświaty w Gdańsku informuje o uruchomieniu telefonu zaufania w sprawach dzieci i młodzieży (058) 30-77-594, czynny w godzinach 11⁰⁰-13⁰⁰.

Ze strony www.kuratorium.gda.pl

➤ Komunikaty CKE i OKE w Gdańsku

✓ Dyrektor Centralnej Komisji Egzaminacyjnej informuje:

1. Na sprawdzian w szóstej klasie szkoły podstawowej w 2006 roku obowiązuje Informator z aneksem dla uczniów ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się „Sprawdzian w szóstej klasie szkoły podstawowej w 2003 roku” – ze zmianami ogłoszonymi przez okręgowe komisje egzaminacyjne na lata 2004 i 2005.
2. Na egzamin w klasie trzeciej gimnazjum w 2006 roku obowiązuje Informator o egzaminie gimnazjalnym w 2003 roku z aneksem dla uczniów ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się – ze zmianami ogłoszonymi przez okręgowe komisje egzaminacyjne na lata 2004 i 2005.
3. Na egzamin potwierdzający kwalifikacje zawodowe w 2005 roku dla zawodów o dwuletnim cyklu kształcenia obowiązują Informatory dla zawodów o dwuletnim cyklu kształcenia ogłoszone przez Centralną Komisję Egzaminacyjną na 2004 rok.

✓ „Matura 2005” – materiały szkoleniowe na stronie www.cke.edu.pl

- Spotkanie z rodzicami „Matura 2005” (format PDF 519 kB)
- Ocenianie zewnętrzne (format ZIP 36)
- Ocenianie zewnętrzne (prezentacja PowerPoint – wersja ZIP 880 kB)
- Zadania na egzaminach (prezentacja PowerPoint – format ZIP 386 kB)
- Egzamin maturalny 2005 (prezentacja PowerPoint – 340 kB)
- Szkolenia egzaminatorów (prezentacja PowerPoint 2015 kB)

✓ OKE organizuje szkolenia kandydatów na egzaminatorów sprawdzianu, egzaminu gimnazjalnego i egzaminu maturalnego

Wnioski są dostępne na stronie www.oke.gda.pl. O terminie szkolenia kandydaci powiadamiani są indywidualnie na miesiąc przed jego rozpoczęciem.

Ze stron www.cke.edu.pl oraz www.oke.gda.pl

➤ Komunikaty różne

✓ Samouczek internetowy o europejskich funduszach strukturalnych

Serwis internetowy oraz szkolenie e-learning opracowane przez BiznesPartner.pl to efekt projektu zatytułowanego „I Ty możesz pozyskać refinansowanie na szkolne przedsięwzięcia. Samouczek internetowy o europejskich funduszach strukturalnych”. Projekt powstał dzięki wsparciu Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej w ramach konkursu MEDIA 2004.

W serwisie „Aktualności” użytkownik znajdzie wiedzę „w pigułce” o Unii Europejskiej i o funduszach strukturalnych. Z kolei „Przydatne linki” z adresami stron internetowych instytucji zajmujących się sprawami Unii i funduszami strukturalnymi ułatwią dociekliwym pogłębianie wiedzy.

Z serwisu można również „wejść” do szkolenia e-learning. **Szkolenie jest bezpłatne i ogólnie dostępne.** Warunkiem wzięcia udziału w szkoleniu jest wypełnienie ankiety rejestrującej. Aby skorzystać z kursu po raz kolejny, użytkownik będzie już tylko wpisywał identyfikator i hasło. E-learning opisuje działania sektorowych programów operacyjnych działających w ramach konkretnych funduszy strukturalnych, na które szkoły mogą pozyskać refinansowanie. Składa się z pięciu bloków i kilkunastu lekcji. Opisuje na jakie projekty można pozyskać środki, kto może je uzyskać, jakie warunki należy spełnić, jaka jest procedura otrzymywania wsparcia. W kursie znajduje się również słownik pojęć z zakresu funduszy strukturalnych, moduł nauczyciela e-learning, baza wiedzy z odnośnikami do najważniejszych dokumentów opisujących koszty kwalifikowane i kryteria poszczególnych działań oraz test sprawdzający zdobytą wiedzę.

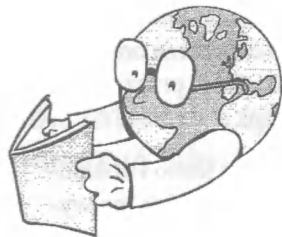
Projekt jest dostępny na stronach <http://fundusze.biznespartner.pl> (serwis internetowy) oraz na stronach <http://akademia2.biznespartner.pl> (szkolenie e-learning) od 23 sierpnia do 31 października 2004 r.

Z informacji nadesłanej przez Annę Wiencis -Pełnomocnika ds. szkoleń e-learning BiznesPartner.pl

✓ Europejskie portfolio językowe

Jest - na wzór portfolio artystycznego - osobistym dokumentem uczącego się, dzięki któremu uczący się może zaprezentować swoje umiejętności językowe i doświadczenia interkulturowe z różnych okresów nauki we wszystkich znanych mu językach. Posłuży się on nim przy zmianie szkoły, klasy, uczelni, a później starając się np. o pracę.

Więcej informacji na stronie www.codn.edu.pl/portfolio

INFORMACJE OPINIE PROPOZYCJE

Barbara Ślagowska
Instytut Neofilologii PAP w Słupsku

Formy pracy domowej

Praca domowa jest kontynuacją pracy lekcyjnej, pozostaje w ścisłym związku z materiałem na daną jednostkę metodyczną. Nie można więc mówić o nietypowych formach zadań domowych, jeśli uczeń nie został przygotowany do tego na lekcji. Omawiając różne typy zadań należy więc wspomnieć o lekcjach poprzedzających lub następujących po nich.

Intensyfikacja i indywidualizacja w nauce języka obcego to dwa główne czynniki, od których zależy powodzenie w nauce języka obcego. Praca domowa stwarza warunki, aby te dwa czynniki zaistniały. Zwiększa bezwzględny czas poświęcony na naukę języka obcego – jest więc czynnikiem intensyfikacji, stanowi pracę oryginalną, nietypową, uwzględniającą możliwości jednostki – jest więc czynnikiem indywidualizacji. Zwiększanie efektywności nauki języka może następować poprzez intensyfikację pracy i indywidualizację działań, to znaczy tylko poprzez pracę własną ucznia.

Praca domowa z zakresu języka obcego często nie jest w ogóle zadawana, a zbyt często nie jest samodzielnie wykonywana. Przyczyną takiego stanu rzeczy jest praktyka zadawania monotonnej, jednolitej i mechanicznej pracy.

Inne formy pracy domowej:

▪ praca domowa a nauczanie gramatyki

1. Wdrażanie do tworzenia pytań. Opracowanie zestawu pytań do wywiadu z kolegą na dany temat np.: Perfekt (meine Sommerferien), Prasens (Mein Tag)

2. Wdrażanie do budowania zdań twierdzących i przeczących w poszczególnych czasach. Uczniowie przeprowadzają wywiady w parach (dają odpowiedź twierdzącą lub przeczącą).

3. Wdrażanie do budowania wypowiedzi kilku lub wielozdaniowych. Opracowanie własnych zakończeń sytuacji przedstawionych na pokazanym na końcu lekcji rysunku.

4. Wdrażanie do zaprzeczania i porównywania. Porównywanie obrazków różniących się szczegółami.

5. Wdrażanie do stworzenia poprawnych form czasownikowych. Uczniowie otrzymują tekst z lukami, w miejsce których należy wstawić odpowiednie czasowniki w odpowiedniej formie.

▪ praca domowa służąca rozwijaniu słownictwa

Używanie nowo wprowadzonego słownictwa jako punktu startowego do łańcucha skojarzeń. Tego rodzaju praca domowa sprzyja utrwalaniu nowego słownictwa i powtórzeniu już znanego.

▪ praca grupowa w ramach zadania domowego

Zlecenie kilkuosobowej grupie uczniów przygotowania rysunków, diagramów z legendą, które prezentowałyby słownictwo tematyczne np.: diagram sali teatralnej z odpowiednim słownictwem. Diagramy te mają dwie funkcje: utrwalenie słownictwa oraz są punktem wyjścia do ćwiczeń w mówieniu na lekcji.

Zlecenie kilkuosobowej grupie uczniów przygotowania słownictwa tematycznego tj. zestawu 20 wyrazów zgrupowanych treściowo wokół wskazanego pojęcia (wakacje, dom).

▪ praca domowa dotycząca pracy indywidualnej

Dogodnymi formami są tu wszelkie połączenia prac domowych z krótkim dyktandem, przeprowadzonym na końcu lekcji, kiedy to tekst dyktanda staje się punktem wyjścia do pracy własnej w domu.

Kilkuminutowe dyktando zamykające lekcję to lista wyrazów będących synonimami niektórych wyrazów z przerobionego tekstu, zadaniem ucznia jest przeformowanie tekstu z użyciem podyktowanych wyrazów. Może to być również dyktando w formie krótkiego tekstu z dowolnego podręcznika. Niektóre wyrazy nauczyciel celowo opuszcza, a zadaniem uczniów jest sensowne uzupełnienie tego dyktanda pasującymi wyrazami.

▪ praca domowa wymagająca pracy ze słownikiem

20 wyrazowy wąż rzeczownikowy, w którym każdy następny wyraz rozpoczyna się od litery kończącej poprzedzający rzeczownik (Auge - Elefant - Tier).

Waż przymiotnikowy

Węże dwuliterowe, w których każdy następny wyraz zaczyna się od 2 liter zamykających wyraz poprzedni

▪ **praca domowa a przygotowanie do sprawności mówienia**

Pod koniec lekcji dyktujemy dwuzdaniowy dialog, do którego uczniowie powinni przygotować dwie możliwe sytuacje, w jakich mógłby on się zdarzyć – z opisem osób i zdarzeń.

Przedstawiamy wypowiedź „Wie spat ist es?” i zadajemy przewidzenie przynajmniej 10 możliwych odpowiedzi na to pytanie.

▪ **praca domowa rozwijająca sprawność mówienia i pisania**

W nauczaniu funkcjonalnym i komunikatywnym ogromny nacisk kładzie się na motywacyjną wartość pracy ucznia i atrakcyjność zadań. Stąd duża liczba tzw. dokumentów autentycznych. Praca związana z dokumentami autentycznymi związana jest głównie z rozwijaniem sprawności mówienia, choć także pozwala na przejście do rozwijania sprawności pisania.

Przykładowe ćwiczenia: ▪ opisać trasę podróży na podstawie map, rozkładów jazdy; ▪ przedstawić informacje o towarze i zachęcić do jego kupna; ▪ charakterystyka czasopisma, jego treści, przeznaczenia.

Wspólne cechy wszystkich nietypowych prac domowych: ▪ zmuszają ucznia do uruchomienia wyobraźni i myślenia, a nie tylko do wykazania się wiedzą językową; ▪ nie pozwalają uruchomić wyobraźni bez zaktywizowania wiedzy językowej, ▪ utrudniają przepisywanie prac, ▪ pozwalają nadać wykonywanemu zadaniu indywidualny charakter, ▪ przedłużają czas przeznaczony na naukę języka obcego, ▪ zwiększają aktywność, ▪ zapewniają intensyfikację i indywidualizację.

W procesie nauczania dąży się do tego, aby możliwie jak najwięcej uczeń korzystał z nauki w szkole. Jeżeli lekcja jest prowadzona żywo i pobudza do pracy myślowej, jeżeli nie zmarnowano czasu w jej odbywaniu to można uważać, że uczniowie zyskali tyle, że ich praca domowa nie zajmie zbyt wiele czasu. Ponieważ w klasie nie mamy wielu uczniów o różnych uzdolnieniach, więc przy zadawaniu pracy domowej liczymy się także z indywidualnymi możliwościami uczniów. Pracę domową traktuje się jako integralną część prowadzonego przez szkołę i na terenie szkoły procesu uczenia się. W związku z tym musi ona spełniać określone funkcje dydaktyczne: utrwalanie materiału przerobionego na lek-

cji, kształtowanie u uczniów określonych umiejętności i nawyków w drodze samodzielnego ćwiczenia oraz rozwijanie samodzielności myślenia i działania przez wykonywanie zindywidualizowanych zadań.

Zadana praca domowa powinna być jasno i dokładnie określona, tak, aby uczeń wiedział, co i jak ma wykonać. Unikamy więc, wyznaczenia pracy domowej ogólnikowo. Należy dokładnie sformułować temat, wyjaśnić, o co w nim chodzi. Praca jest jasno określona, jeśli uczeń rozumie jej temat. Zadanie jest dobrze wykonane, gdy podane są ważne szczegóły do jego wykonania, np. podaj odpowiedź w czasie Perfekt na pytanie „Was hast du western gemach?” Zadając pracę domową należy zaznaczyć jej główny cel. Praca powinna pobudzać do myślenia. Nie uzyskamy tego, gdy jest ona zbyt łatwa i daje się wykonać prawie mechanicznie, z małym udziałem myślenia. Do łatwych należą prace, przy których można stosować utarte sposoby i metody myślenia, przebiegające stereotypowo, według tego samego schematu.

Zadanie domowe może być ustne lub pisemne. Aby ustna praca domowa ucznia została już w czasie lekcji dobrze przygotowana, należy przekazać mu jak powinien się uczyć. W toku lekcji pokazujemy uczniom jak należy się uczyć. Dążymy do pobudzenia twórczości uczniów w operowaniu nowymi treściami i w związku z treściami już poznanymi. Nie wystarczy samo powtarzanie słów, to jedynie werbalizm bez ujęcia treści i funkcji myślenia.

Jeżeli praca domowa ma polegać na przeczytaniu i streszczeniu dodatkowej lektury, to może ona nastąpić dopiero, gdy uczniowie są przygotowani do danej lektury. Już w czasie lekcji należy powiedzieć na czy polega rozumienie tekstu czytanego, jak wydobywać z niego istotną treść i jak ją rozważać. ♦

Polecamy

Niebieska Linia

*Dwumiesięcznik poświęcony
problematyce przemocy.*

*Wydawca: Instytut Psychologii Zdrowia
Polskie Towarzystwo Psychologiczne*

Mirosława Głogowska

Zespół Szkolno-Przedszkolny w Głowczycach

Jak łatwo i szybko nauczyć się języka obcego

Istnieje wiele teorii na temat tego, jak można łatwo i szybko nauczyć się języka obcego. Najnowsze badania dowodzą, że jest to proces złożony i zależny od wielu czynników, między innymi od usposobienia, z jakim dziecko przychodzi na świat. Współcześni neuropedagodzy uważają, że poszczególne składniki naszego usposobienia zależą od funkcjonowania kilku mechanizmów, kodowanych w mózgu przez odmienne geny. Dopiero w drugiej połowie pierwszego roku życia niemowlę zaczyna wykształcać zdolność świadomego zapamiętywania (tzw. *explicite memory*). Dziecko od niemowlęstwa niejako instynktownie analizuje mowę w aspekcie fonologicznym, morfologicznym, semantycznym i syntaktycznym, odkrywa reguły rządzące językiem i uczy się nim płynnie władać. Od czwartego do szóstego miesiąca życia niemowlęta wymawiają krótkie pojedyncze samogłoski i spółgłoski. Półroczne dziecko wchodzi w stadium tzw. gaworzenia (powtarzania grup złożonych ze spółgłoski i samogłoski, np. „KU”, rzadziej „UK” itp.) i jest w stanie nauczyć się każdego języka, dlatego właśnie wtedy może uczyć się nawet kilku języków jednocześnie. Okazuje się bowiem, że półroczne dziecko przeprowadza skomplikowaną analizę fonologiczną języka, dzieląc różnice w jego brzmieniu na mniej lub bardziej istotne. Gdy jednak nie wykorzystuje tej możliwości (nie słyszy systematycznie słów w tych językach, których ma się nauczyć) mechanizm percepcji fonetycznej dostosowuje się do potrzeb tylko jednego języka, niemowlę traci umiejętność różnicowania samogłosek, choć wcześniej przychodziło mu to z łatwością. Jest to jedna z przyczyn powodujących kłopoty z nauczeniem się drugiego języka. **Język, z którym niemowlę nie styka się na co dzień staje się automatycznie językiem obcym.** Oczywiście mówimy tutaj cały czas o dzieciach, które nie mają niedorozwoju umysłowego, głuchoty, czy SLI (Specific Language Impairment, określanej jako *swowiste upośledzenie mowy* u zdrowych, inteligentnych dzieci). Wymienione dysfunkcje zawsze w znacznym stopniu utrudniają opanowanie umiejętności różnicowania. Niewątpliwie na naukę języków obcych znaczny wpływ ma rozwój naszego mózgu, który jest narządem wyjątkowo plastycznym i podlegającym zmianom nie tylko w pierwszych latach po urodzeniu, lecz prawie do końca życia. Roczne dziecko zna już około 50 słów. Następny etap jest już dwuwyrzowy (np. tata da). Trzylatek buduje bardziej złożone struktury gramatyczne, a czterolatek zaczyna mówić zdaniami złożonymi i uczy się wciąż nowych słów, osiągając właściwą dorosłym wprawę w posługiwaniu się językiem. Aby przyspieszyć opanowanie przez

niego nowych słów w języku obcym, *trzeba z nim dużo rozmawiać w tym języku i czytać na głos.* Ważnym elementem w opanowywaniu nowych słów jest też skoncentrowanie się na tym, *na czym dziecko skupia uwagę* i podawanie mu nazw obserwowanych przedmiotów. Warto też *objaśniać znaczenia* nowych wyrazów czy rozszyfrowywać sens pojęć, nie tłumacząc na język rodzimy, *lecz używając mniej skomplikowanych słów występujących w tym samym języku obcym* – kształcenie tak zwane go domysłu językowego. Dlatego dobrze byłoby zapewnić małemu człowiekowi stały kontakt z nosicielem tego języka.

Doskonałym budowniczym umysłu dziecka jest nauka gry na instrumencie klawiszowym, dlatego też warto zainwestować w naukę muzyki (np. gry na pianinie), by w późniejszych latach móc pracować metodą przeznaczoną dla dorosłych zgodną z zasadami pracy mózgu często określaną jako **metoda Very F. Birkenbihl**. Warto przyrzeć się bliżej tej metodzie, ponieważ umożliwiała ona naukę języka obcego w naszych polskich warunkach domowych. Przy jej stosowaniu potrzebne są przede wszystkim ogólnie dostępne dzisiaj radiomagnetofony, kasety z tekstami, telewizory z programami satelitarnymi nadawanymi w językach, których chcielibyśmy się nauczyć.

Jest to metoda obejmująca następujące etapy:

1. **Dekodowanie**
2. **Słuchanie aktywne**
3. **Słuchanie bierne**
4. **Samodzielne działanie**

Pierwszy etap jest wyjątkowo kreatywnym zajęciem, które przypomina rozszyfrowywanie utajnionego języka. Polega na dokładnym tłumaczeniu słowa po słowie. Czasami wydaje się to absurdalne, ale im bardziej absurdalne tym lepiej rozeznajemy się w regułach, zgodnie z którymi rzeczy w języku obcym określane są inaczej niż w języku ojczystym. Dekodowania nie musimy dokonywać sami (możemy zlecić je komuś), ale samodzielne jest korzystniejsze dla nas. Następnie podczas *głośnego czytania* tekstu w języku obcym należy wyobrażać sobie to, co się czyta. Wybrany tekst *powinien odpowiadać nam zarówno pod względem zainteresowań, stopnia trudności jak i znajomości języka.* Nieprawdą jest, że początkujący musi wybierać teksty dla dzieci. Podczas aktywnego słuchania tekstu w języku obcym możemy go czytać w tymże języku o ile rozumiemy go w 100%, w przeciwnym wypadku zalecane jest czytanie w wersji zdekodowanej. Przedtem można przygotować go sobie na komputerze zapisując kolejne zdania. Następnie te same zdania należy zapisać, zostawiając luki, które później zostaną wypełnione. Dzięki temu słyszy się słowa w języku obcym, ale jednocześnie odbiera się je jako zrozumiałe. W trakcie nauki mówienia wystarczy słuchać obcego tekstu i śledzić jednocześnie zdekodowany. Kiedy wykonujemy te dwie czynności jednocześnie, pojęcia „podawane” są umysłowi symultanicznie, a więc uczymy się szybciej. Dla wielbicieli gramatyki

pomocnym ćwiczeniem będzie przetłumaczenie tekstu składającego się z pojedynczych zdań. Jeżeli uczący się ma kłopot z odczytaniem pisma, które jest mu jeszcze trudno zrozumieć, zamiast tego pisma może przeczytać kilka razy jego zapis fonetyczny, aż w końcu nauczy się liter. Ci, którzy są wzrokowcami, powinni posługiwać się kolorami, wyróżniając na przykład trudne do zapamiętania wyrazy czy całe zwroty lub wyrażenia. Ważnym elementem nauki języka obcego jest czytanie w tym języku tekstów i tłumaczenie ich na język ojczysty (nie odwrotnie!).

Do **drugiego etapu** potrzebna będzie kaset z zapisem: tekstu, który mamy również zapisany w formie zdekodowanej. Przeważnie jest to jakaś historyjka czy dialog, więc uczymy się słówek w określonym kontekście zdaniowym a nie pojedynczych wyrazów. Podczas słuchania tekstu nasza prawa półkula mózgowa rejestruje równoległe:

- Wymowę połączonych grup wyrazowych, np. in der Mitte, в Моккву, w polu
- Akcent obcokrajowca
- Melodię języka
- Rytm mowy
- Skróty

Słuchamy nagrania tak długo, aż nam będzie obojętne, czy czytamy go w języku ojczystym, czy obcym.

W **trzecim etapie** nie powinno się słuchać świadomie ani nie trzeba specjalnie zapewniać sobie na to czasu. Słuchamy jakby mimochodem, np. podczas sprzątania, prowadzenia samochodu, jedzenia. Nasza prawa półkula zachowuje dla nas to, co jest najważniejsze, bez naszej świadomej współpracy. Dopiero po oswojeniu się z tekstem, gdy nie jest on już dla nas obcym, przechodzimy do etapu kolejnego. W tym samym czasie jednak możemy pracować nad innym tekstem na innym etapie. Taka praca równoległa odpowiada sposobowi, w jaki pracuje nasz mózg, który na pewne problemy potrzebuje więcej czasu niż na inne (etap1). W ten sposób sprawnie przebiegną procesy trwające dłużej, a proces nauki nie będzie przez to wstrzymywany ani nie stanie się nudny. Nie powinno się więc popełniać standardowego błędu, polegającego na tym, że stajemy się niecierpliwi i zbyt wcześnie przechodzimy do kolejnego etapu.

W **etapie czwartym** chodzi o to, jaką sprawność językową chcemy opanować:

1. czy tylko czytać,
2. czy tylko słuchać lub słuchać i mówić,
3. czy tylko płynnie mówić,
4. czy tylko pisać w języku obcym.

Mówienie, pisanie, ćwiczenia są więc kolejnymi działaniami w uczeniu się języka obcego. Ten etap obejmuje również samodzielne codzienne czytanie. Aby nauczyć się czytać ze zrozumieniem, zachowując wszelkie reguły płynności, poprawności akcentuacyjnej i intonacyjnej, powinno się czytać co najmniej 10 minut dziennie przez pierwszy

miesiąc, wydłużając czas o kolejne 10 minut w każdym kolejnym miesiącu. Mówienie ułatwi nam czytanie książek, w których występuje dużo dialogów (np. kryminały), scenariusze przedstawień teatralnych, słuchowisk. Przygotowując tekst, wybierać należy raczej długi, gdyż oswajamy się z nim od początku, poznamy ulubione słownictwo autora – tłumacza, przez co staje się on nam bliższy i z każdą chwilą łatwiejszy. Krótki tekst natomiast skończymy szybko i znowu trzeba będzie zacząć nowy od trudniejszej części. Zabraknie więc elementu przyjemności i sukcesu.

Jeżeli chodzi o mówienie, to powinno się naśladować wzorce z kaset – *jak papuga* (co nie oznacza, że musimy każdą literę, dyftong itp. wypowiadać prawidłowo). *Ważne jest, aby brzmienie w całości było prawidłowe*. Musimy zatem koniecznie przejść fazę słuchania biernego. Jeśli jakieś ćwiczenie sprawi nam trudność, to powinniśmy je pominąć i wybrać inne lub powtórzyć etap 2 i 3, gdyż widocznie nie jesteśmy jeszcze w pełni przygotowani do etapu czwartego.

Najwięcej problemów sprawia uczącym się mówienie. W związku z tym zaleca się różnego rodzaju ćwiczenia: swobodnego mówienia (wczuwanie się w sytuację opisywaną w treści), na uzupełnianie luk (głośne czytanie tekstu z lukami; uzupełnianie go a następnie zaklejenie znanych słów aż do momentu pozostania tylko słów kluczy), odgrywanie dialogów, Pattern – Drills (słuchanie czytanych przez lektora podstawowych zdań a następnie wymienianie określonego wcześniej elementu; powtarzanie podstawowych zdań z użyciem nowego elementu – za każdym razem innego, bądź kilkakrotnie tego samego aż do wyćwiczenia). Jeżeli chcemy nauczyć się pisania powinniśmy przepisywać teksty, pisać dyktanda, dekodować tekst polski na obcy, uzupełniać luki.

Z powyższych rozważań wynika, że najlepszym i najprostszym sposobem nauczania się języka obcego jest przebywanie w środowisku nosicieli języka, osłuchiwanie się z nim oraz mówienie w tym języku już od najmłodszych lat. Warto jednak uczyć się języków obcych nawet w starszym wieku, gdyż zgodnie ze słowami znanego niemieckiego pisarza: „Kto uczy się języków obcych, żyje podwójnie”, a można to zrobić łatwo, szybko i przyjemnie stosując metodę Very F. Birkenbihl. ♦

LITERATURA: ■ Gamon D. i Bragdon A. D.: Ucz się szybciej, zapamiętaj więcej. Wydawnictwo Medium, 2003 ■ Birkenbihl F.V.: Jak szybko i łatwo nauczyć się języka. Wydawnictwo KOS, 1999 ■ Koczy K., Grochowski L.: Metodyka nauczania języka niemieckiego. PWN, 1985 ■ Szatek M.: Cechy osobowości ucznia a proces przyswajania języka obcego. „Języki obce w szkole” 1992 nr 4 ■ Zając J.: Niekonwencjonalne metody nauczania języków obcych. „Języki obce w szkole” 1992 nr 4 ■ Mulicka J.: Aktywizacja uczniów w nauczaniu języków obcych. „Języki obce w szkole” 1992 nr 4

*Anna Nadstawna
Katarzyna Krupa
Zespół Szkół Ogólnokształcących nr 3 w Słupsku*

Propozycja opracowania tematu z języka polskiego

ZEWNĘTRZNA CZĘŚĆ EGZAMINU MATURALNEGO POZIOM PODSTAWOWY

Nowa Matura zdawana przez uczniów w 2005 roku zakłada przeprowadzenie egzaminów wewnętrznych (ustnych) i zewnętrznych (pisemnych). Część ustna to opracowanie i zaprezentowanie wypowiedzi na wybrany temat. Część pisemna z kolei – to test sprawdzający rozumienie czytanego tekstu oraz wypracowanie w oparciu o fragmenty utworu literackiego.

Przedstawiona propozycja jest skierowana do nauczycieli polonistów, którzy już teraz planują pracę z uczniami pod kątem nowej matury. Dotyczy ona zewnętrznej części egzaminu, czyli umiejętności redagowania pracy pisemnej na podstawie tekstu źródłowego. W tym przypadku są to fragmenty „Kwiatków świętego Franciszka”.

Uczniowie muszą wykazać się umiejętnością analizy i właściwej interpretacji tekstu literackiego a także umieć wykorzystać własne obserwacje i doświadczenia. Kształcona w ten sposób umiejętność redagowania tekstu w pełni odpowiada standardom wymagań egzaminacyjnych przewidzianych dla absolwentów liceum.

By usprawnić sprawdzanie prac uczniowskich dołączamy model odpowiedzi i schemat oceniania. W ten sposób nasza propozycja może stanowić kompleksowe opracowanie przykładowego tematu maturalnego z języka polskiego.

TEMAT:

„Altruści, wolontariusze, miłośnicy” – jak we współczesnym świecie realizowana jest idea miłości? W oparciu o podane fragmenty „Kwiatków św. Franciszka” odczytaj główne założenia idei franciszkańskiej i odnieś je do postaw znanych ludzi żyjących na przełomie XX i XXI wieku.

„Pochwalony bądź, Panie, z wszystkimi swymi twory, Przede wszystkim z szlachetnym bratem naszym, słońcem, Które dzień stwarza, a Ty świecisz przez nie; I jest piękne i promienne w wielkim blasku; Twoim, Najwyższy, jest wyobrażeniem.

Pochwalony bądź, Panie, przez siostrę naszą, matkę ziemię, Która nas żywi i chowa, I rodzi różne owoce z barwnymi kwiaty i zioły. Pochwalony bądź, Panie, przez tych, co przebaczą dla miłości Twojej (...).”

„Zdarzyło się na początku Zakonu, że święty Franciszek posłał brata Bernarda do Bolonii, aby tam wedle łaski, której mu Bóg udzielił, zbierał żniwo dla Boga. Brat Bernard, uczyniwszy znak krzyża świętego, poszedł w imię posłuszeństwa świętego i przybył do Bolonii. A dzieci, ujrawszy szatę jego zużytą i podłą, szydziły zeń wielce i lżyły go, jak zwykle się czynić z głupcem. Atoli brat Bernard znosił wszystko cierpliwie i radośnie dla miłości Chrystusa, a nawet, aby jeszcze bardziej go dręczono, usiadł z umysłu na placu miejskim. Kiedy tak siedział, zebrano się wokół niego wiele dzieci i mężów: ten ścigał mu kaptur w tył, ów naprzód, ten obrzucał kurzem, ów kamieniami, ten potraçał tu, ów tam. Brat Bernard ciągle jednaki i cierpliwy, z pogardą w obliczu, nie skarżył się ni ruszał i przez dni kilka wracał na to samo miejsce tylko po to, by znosić to samo. A jako, że cierpliwość doskonałości jest dziełem i siłą dowodem, więc pewien mądry praw doktor, widząc i rozważając stałość i siłę brata Bernarda, że żadną nie oburzył się przez tyle dni krzywdą ni obelgą, rzekł sobie: „Niemożliwe, by człowiek ten nie był święty”.

„(...)Święty Franciszek, ujrawszy, że brat Maciej miał więcej kawałków chleba i że były piękniejsze i większe niż jego, rozradował się wielce i rzekł: „O bracie Macieju, niegodniśmy tak wielkiego skarbu. A kiedy kilkakrotnie powtórzył te słowa, brat Maciej odrzekł: „Ojcie, jakże to skarbem zwać można, gdzie tyle ubóstwa i brak rzeczy potrzebnych? Nie masz tu ani obrusa, ni noża, ni talerza, ni misy, ni domu, ni stołu, ni sługi, ni służebnej”. Rzekł święty Franciszek: „To właśnie uważam za skarb wielki, że nie ma tu nic ludzkim przyrządzonego przemyślem; lecz co jest, przygotowała Opatrzność Boska, jak to wiadać wyraźnie po chlebie użebranym, po stole tak pięknym jak ten kamień i po źródle tak jasnym. Przeto módlmy się do Boga, by pozwolił nam sercem całym miłować tak szlachetny skarb ubóstwa świętego, które ma Boga swym sługą”.

„(...)Wówczas święty Franciszek powtórzył: „Bracie wilku, skoro postanawiasz zawrzeć i dzierżyć pokój, przyrzekam ci, że skłonię ludzi z tej okolicy, by żywili cię, dopóki żyć będziesz, tak że nie doznasz już głodu. Wiem bowiem, że skutkiem głodu popełniłeś zło wszelkie. Lecz wyświadczając ci łaskę, pragnę, bracie wilku, byś mi obiecał, że nie będziesz nigdy szkodził nikomu z ludzi ni zwierząt. Obiecujesz mi to?” Wilk skinieniem głowy dał znak wyraźny, że obiecuje. A święty Franciszek rzekł: „Bracie wilku, pragnę, byś dał mi porękę swej obietnicy, iżbym mógł jej zaufać. I kiedy święty Franciszek wyciągnął dłoń, by przyjąć jego porękę, wilk podniósł w górę łapę i poufale położył ją na dłoni świętego Franciszka, dając mu znak wierności, jak umiał.”

„(...)Tedy święty Franciszek, poznawszy z objawienia, że trędowaty ten opętany był przez złego ducha, poszedł się modlić i modlił się zań do Boga pobożnie. A po modlitwie wrócił doń i rzekł: „Synu mój, ja służę ci będę, jeśli nie jesteś z tamtych zadowolony”. „Dobrze – rzekł chory – lecz cóż więcej uczynić dla mnie możesz niż oni?” Święty Franciszek odparł: „Uczynię, co zechcesz”. Rzekł trędowaty: „Chcę, byś mnie obmył całego, ponieważ śmierdę tak mocno, że sam znieść siebie nie mogę. Wtedy święty Franciszek kazał natychmiast nagrażać wody z wieloma wonnymi ziołami. Potem rozebrał go i zaczął myć rękoma swymi, a inny z braci lał wodę z góry.”

„(...) Poszli i spotkali w drodze brata Rinieri, uściskali go i rzekli mu, co im święty Franciszek polecił. Tedy uczył taką pociechę i słodycz w duszy, że odchodził prawie od zmysłów; i dziękując Bogu sercem całym, poszedł i przybył na miejsce, gdzie święty Franciszek leżał chory.

Aczkolwiek święty Franciszek ciężko był chory, mimo to słysząc, że brat Rinieri przybywa, wstał i wyszedł na jego spotkanie, i uściskał go najmiłośniej, i rzekł: „Synu mój najdroższy, bracie Rinieri, spośród wszystkich braci, którzy są na świecie, kocham cię, kocham cię najbardziej”.

MODEL ODPOWIEDZI I SCHEMAT OCENIANIA

I ROZWINIĘCIE TEMATU (można przyznać maksymalnie 20 punktów; za każde kryterium 1 punkt)

- 1. Przywołanie kontekstów:
 - 1.1 kontekst biograficzny (1)
 - 1.2 kontekst filozoficzny (1)
- 2. Interpretacja pojęcia „idea miłości” (1)
- 3. Odczytywanie głównych założeń filozofii św. Franciszka (na podstawie fragmentów z tekstu)
 - 3.1 afirmacja życia (1)
 - 3.2 umiejętność wybaczenia (1)
 - 3.3 ubóstwo, rezygnacja z dóbr doczesnych (1)
 - 3.4 dobroć (1)
 - 3.5 miłość bliźniego (1)
 - 3.6 praca na rzecz innych (1)
 - 3.7 ukochanie „wszelkiego stworzenia” (1)
- 4. Określenie związku między postawą św. Franciszka, a postawami współczesnych ludzi (1)
- 5. Przywołanie i umiejętne zastosowanie pojęć:
 - 5.1 wolontariusz (lub synonimicznie, np. ochotnik) (1)
 - 5.2 fundacja (1)
 - 5.3 altruista (lub synonimicznie, np. dobroczyńca) (1)
 - 5.4 działalność charytatywna (1)
 - 5.5 akcja humanitarna (1)
- 6. Realizacja idei franciszkańskiej w postawach ludzi współczesnych:
 - 6.1 postawa pełna optymizmu (uśmiech, radość, życzliwość); (1)
 - 6.2 umiejętność darowania wyrządzonych krzywd (1)
 - 6.3 praca na rzecz innych bez wynagrodzenia (ew. darowizny na rzecz innych) (1)
 - 6.4 kierowanie się dobrocią (bezinteresownością, uczynnością) (1)
 - 6.5 akceptowanie każdego człowieka bez względu na przynależność: rasową, narodową, religijną, itp. (1)
 - 6.6 podejmowanie działań na rzecz potrzebujących (działalność charytatywna, pomoc humanitarna lub inne) (1)
 - 6.7 szacunek do środowiska naturalnego (działalność na rzecz ekologii, ochrona praw zwierząt) (1)
- 7. Refleksje, wnioski o charakterze uogólniającym:
 - 7.1 żywotność, aktualność idei franciszkańskiej we współczesnym świecie (1)

- 7.2 potrzeba tego typu zachowań (1)
- 7.3 ewentualnie inne, wynikające z właściwej interpretacji tematu (1)

II KOMPOZYCJA (5 punktów)

- podporządkowana zamysłowi interpretacyjnemu, funkcjonalnemu wobec tematu, spójna, przejrzysta i logiczna; zachowany układ graficzny (5)
- uporządkowana według przyjętego kryterium, spójna; graficzne wyodrębnienie głównych części (3)
- wskazująca na podjęcie próby porządkowania myśli, na ogół spójna (1)

III STYL (maksymalnie 5 punktów)

- jasny, żywy, swobodny, zgodny z zastosowaną formą; urozmaicona leksyka (5)
- zgodny z zastosowaną formą wypowiedzi, na ogół jasny; wystarczająca leksyka (3)
- na ogół komunikatywny, dopuszczalne schematy językowe (1)

IV JĘZYK (maksymalnie 15 punktów)

- poprawna, urozmaicona składnia i frazeologia, zgodna z normą fleksja i ortografia, rzadko pojawiające się błędy interpunkcyjne (15)
- poprawna, urozmaicona składnia i frazeologia, zgodna z normą fleksja, sporadycznie pojawiające się błędy ortograficzne i interpunkcyjne (12)
- w większości poprawna składnia i frazeologia, zgodna z normą fleksja, nieliczne usterki leksykalne oraz nieliczne błędy ortograficzne i interpunkcyjne (9)
- wypowiedź komunikatywna, mimo że schematyczna składnia, stosunkowo nieliczne błędy fleksyjne, leksykalne i frazeologiczne oraz błędy ortograficzne i interpunkcyjne (6)
- schematyczna składnia, liczne błędy składniowe, fleksyjne, leksykalne i frazeologiczne oraz ortograficzne i interpunkcyjne, przy zachowaniu komunikatywnych wypowiedzi (3)

V SZCZEGÓLNE WALORY PRACY (4 punkty) (4)

Uwagi końcowe

W modelu odpowiedzi przy rozwinięciu tematu ilość kryteriów przewyższa sumę punktów, które uczeń może otrzymać. To nie pomyłka, ale zasada tworzenia modelu; trudno bowiem oczekiwać możliwości realizacji tematu w 100%. Spośród zaproponowanych kryteriów należy zatem punktować tylko te, które znalazły się w pracy pisemnej (nie ma przy tym punktów ujemnych). Podstawą zaliczenia wypracowania jest uzyskanie przez ucznia 30% sumy punktów za wszystkie kryteria. Od tego progu można również ustalać ocenę. Te kwestię pozostawiamy jednak do przemyślenia nauczycielom polonistom. ♦

Ewa Waldoch

Gimnazjum nr 1 w Chojnicach

Środki artystyczne

Aby stało się łatwiejsze dla uczniów rozróżnianie środków artystycznych (poetyckich), ułożyłam poręczny i łatwy w użyciu słownik obejmujący nazwy najczęściej spotykanych środków wraz z przystępnymi przykładami. Ponadto opracowałam ćwiczenia w ich rozpoznawaniu. Najważniejsze wydały mi się do tego celu przykłady wybrane z poezji Adama Mickiewicza – z jego sonetów. Do samodzielnej lub grupowej pracy przeznaczyłam fragmenty „Pana Tadeusza” – „Burza” i „Koncert Jankiela”. Przy okazji pragnę zachęcić polonistów, aby właśnie przy okazji omawiania tej epopei ćwiczyli i doskonalili umiejętności uczniów w rozpoznawaniu środków artystycznych. Warto wybrać opisy przyrody czy koncertów ze względu na naprawdę wielką różnorodność tychże środków i piękno języka naszego wieszca.

Zestaw uzupełniłam o ćwiczenia w tworzeniu przez uczniów własnych, najczęściej spotykanych środków artystycznych, co – jak się przekonałam – stanowi dla nich okazję łączenia przyjemnego z pożytecznym i sprawia, że każdy z nich choć na kilka chwil staje się poetą.

BIBLIOGRAFIA: ■ B. Chrzóstowska, S. Wysłouch, *Poetyka stosowana*, Warszawa 1978. ■ M. Głowiński, T. Kostkiewiczowa, A. Okopień-Sławińska, J. Sławiński, *Słownik terminów literackich*, Wrocław 1988. ■ M. Głowiński, A. Okopień-Sławińska, J. Sławiński, *Zarys teorii literatury*, Warszawa 1986. ■ Mickiewicz, *Pan Tadeusz*, Warszawa 1996. ■ Mickiewicz, *Wiersze*, Warszawa 1975. ■ S. Sierotwiński, *Słownik terminów literackich*, Wrocław 1986.

Przykład ćwiczenia w rozpoznawaniu środków artystycznych (poetyckich)

Adam Mickiewicz „Pan Tadeusz”
Koncert Jankiela (ks. XII w. 641b – 761)

1. Przygotowanie do koncertu

(...) on patrzy z rozkoszą
I z dumą; jak weteran w służbę powołany,
Gdy wnuki ciężki jego miecz ciągną ze ściany,
Dziad śmieje się, choć miecza dawno nie miał
w dłoni,
Lecz uczuł, że dłoń jeszcze nie zawiedzie broni.

2. Porównanie homeryckie

3. Koncert Jankiela

Wydarzenia historyczne	Środki artystyczne - przykłady	Nazwy środków artystycznych
uchwalenie Konstytucji 3 maja (1791r.)	„skoczne dźwięki”, „lata szczęśliwe”	epitety
konfederacja targowicka (1792 r.)	„fałszywy akord”, „instrument niestrojny”, „zdradziecką strunę”, „akord rozdąsany”, „struna złowróżąca”	epitety
	„akord jak syk węża”	porównanie
	„Mistrz coraz takty nagli i tony natęża”, „wesołość pomieszał przecuciem złowieszczem”, „wciąż tę zdradziecką strunę, melodyję zmacą”, „Coraz głośniej targając akord rozdąsany”, „wnet pękła ze świstem struna złowróżąca”, „Muzyk bieży do prymów, urywa takt, zmacą/ Porzuca prymy, bieży z drążkami do basów”	przenośnie zwykłe
	„Czy instrument niestrojny? Czy się muzyk myli?”	pytania retoryczne
	„syk”, „zgrzyt”	onomatopeje
rzeź Pragi dokonana przez Rosjan w czasie powstania kościuszkowskiego (1794r.)	„Tak mistrz doskonały/ Wydał okropność szturm, że wieśniaczki drżały”, „mistrz na koniec strunami wszystkimi / Zagrział i głosy zdusił”	przenośnie zwykłe
	„takt marszu”, „jęk dzieci”, „płacz mattek”, „mistrz doskonały”, „łzami boleści”, „okropność szturm”	epitety
	„głosy zdusił. jakby wbił do ziemi”	porównanie
	„drżały”. „zadzwończył”	onomatopeje
III rozbiór Polski (1795) – utrata niepodległości przez Polskę i emigracja Polaków, utworzenie Legionów Polskich we Włoszech (1797 r.)	„muzyka inna”, „brzęczenia/ Lekkie i ciche, „cienkich strunek”, „siatki (...) pajęczej”, „rozpięchłe tony”, „akordów (...) legijony”, „zgodzonymi dźwięki”, „nutę żalostną”, „sławnej piosenki”. „żołnierzu tułacz”, „konika wiernego”, „Piosenka stara, (...) miła” „wojsku polskiemu”, „czas okropny”, „Ojczyzny grobie”, „kraj świata”, „długie (...) wędrówki lata”, „piaskach gorących”, „obcych ludów”, „śpiew narodowy”, „Uderzenie (...) sztuczne, (...) potężne”, „trąby mosiężne”, „znana piosenka”, „Marsz tryumfalny”	epitety
	„na Ojczyzny grobie zanucili tę piosenkę”, „poszli w kraj świata”, „Mistrz tony wznosi./ Natęża, takty zmienia, coś innego głosi” „znana piosenka ku niebu wionęła”	przenośnie zwykłe
	„kilka cienkich strunek jęczy”	ożywienie
	„jęczy”	onomatopeja
	„konik grzebie mogiłę dla niego”	uosobienie
	„kilka cienkich strunek jęczy/ Jak kilka much”, „struny zadzwończyły jak trąby mosiężne”	porównania
	„uderzenie <u>tak</u> sztuczne, <u>tak</u> było potężne”	powtórzenie
	„I wszyscy klasnęli (...), / I wszysyc (...)”	anafora

*Magdalena Atraszkiewicz
Sylvia Wyszyńska-Ostrowska
Szkoła Podstawowa nr 20 w Bydgoszczy
z Oddziałami Integracyjnymi*

Drama jako forma rewalidacji

*...przeznaczeniem teatru, jak dawniej tak
i teraz, było i jest służyć niejako
za zwierciadło naturze, pokazywać
cnocie własne jej rysy, złości żywy jej
obraz, a światu i duchowi postać ich i piękno.”
William Shakespeare*

Słowo „drama” pochodzi od greckiego dran-działać, czynić. W języku angielskim z którego zapożyczaliśmy termin „drama” to przede wszystkim: sztuka teatralna, dramat, teatr. Drama jest więc sposobem poznawania świata za pomocą działania. Podstawą tej metody jest fikcyjna działalność przy użyciu środków wyrazu jakimi są: ciało i głos. Drama jest swego rodzaju procesem, w którym biorący udział aktywizują zarówno umysł jak i emocje, wyrażające się w działaniu.

Dzieci w młodszym wieku szkolnym odczuwają silną potrzebę fikcji i fantazji. Drama wykorzystuje tę naturalną skłonność dzieci do naśladowania oraz zabawy, ale jednocześnie zmusza do głębszej autorefleksji. Bazuje na aktywności i zaangażowaniu emocjonalnym dziecka, uczy rozwiązywania problemów poprzez działanie. Zaspakaja tęsknotę dziecka za własnym uczestnictwem w tworzeniu wizji fantastycznej i przekształcania jej na realną rzeczywistość. Ponadto wielkim walorem dramy jest fakt odwoływania się do indywidualności każdej jednostki ludzkiej, co sprzyja zaspokojeniu osobistych pragnień. Nie bez znaczenia jest także brak elementów rywalizacji, co przyczynia się do wzmocnienia więzi koleżeńskich i grupowych oraz stwarza poczucie współpracy i współodpowiedzialności oraz wzmocnia idee integracji w naszej szkole. Drama rozwija wyobraźnię, fantazję, wrażliwość emocjonalną, a także plastykę ciała.

Należy też wspomnieć o jej kompensującej i terapeutycznej roli. Kompensująca polega na tym, że w pewnym stopniu inscenizacja stanowi wynagrodzenie dziecku za braki i niedostatki, w których ono żyje, przenosząc je w piękniejszy, czarodziejski świat, w którym zawsze zwycięża dobro i piękno. Ma to duże znaczenie dla dzieci, które w rzeczywistym świecie czują się obco, nie są kochane, odrzucone z powodu swojej niepełnosprawności, nie znają tkliwości i ciepła rodzinnego domu. W kółku teatralnym prowadzonym przez nas uczestniczą dzieci nieśmiałe, odrzucone, mało aktywne, z trudnościami w nauce, z dysfunkcjami. Terapeutyczna rola dramy zaspakaja

utajone potrzeby, przeżycia i twórczej aktywności. Role zespołowe pozwalają dziecku pozbyć się onieśmienia, bo występuje się w grupie, wady wymowy nie są tak słyszalne, bo głuszy je poprawna wymowa kolegów.

Drama odrywając ucznia od codzienności, rozładowuje kompleksy i napięcia psychiczne. Pomaga w nawiązywaniu kontaktów z otoczeniem i rozbudza wiarę we własne siły i możliwości. Dzieci uczestniczące w tych zajęciach i przedstawieniach czują się dowartościowane, próbują skupić się na jak najlepszym odegraniu swojej roli. Jednym z chwytów wychowawczych zapewniających zdyscyplinowanie uczniów nadpobudliwych podczas inscenizacji jest powierzenie im np. roli asystenta przy nauczycielu reżyserze, albo kierownika widowni, czy porządkowego. Drzemiąca w nim energia zostaje skierowana na potrzeby danego przedstawienia. Z kolei dziecku nieśmiałemu staramy się zawsze przydzielić rolę zespołową, która wyeksponuje jego umiejętności „aktor-skie” nie pozostawiając go w cieniu innych. Dzieci uczestniczące w zajęciach kółka teatralnego czują się prawdziwymi „aktorami”, gdy występują przed uczniami z naszej szkoły, przedszkolakami z pobliskiego Przedszkola nr 16, wychowankami Ośrodka Szkolno-Wychowawczego im.L.Braille’a, czy uczestnikami Klubu Seniora, bądź pacjentami Szpitala Dziecięcego.

My opiekunowie szkolnego kółka teatralnego dla dzieci z klas I-III widząc radość, zadowolenie i satysfakcję staramy się kontynuować współpracę z różnymi ośrodkami działającymi w naszym mieście.

Niepełnosprawność wprawdzie ogranicza i utrudnia, lecz absolutnie nie wyklucza ucznia z życia społecznego. Jego kontakty interpersonalne nie ulegają minimalizacji.

Głównym celem opracowania i realizacji przez nas programu kółka teatralnego było stworzenie warunków do wszechstronnych i wieloaspektowych kontaktów dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi ze środowiskiem wewnętrznym (szkolnym) i zewnętrznym (pozaszkolnym).

W procesie rewalidacji „naszych dzieci” istotnym zagadnieniem jest integracja, czyli wychodzenie poza granice własnego kalectwa. Wypływa stąd konieczność tworzenia jak największej ilości różnorodnych sytuacji wychowawczych, w których dziecko niepełnosprawne miałoby możliwość nawiązania prawidłowych kontaktów ze środowiskiem zdrowych rówieśników, co zostało w pełni osiągnięte w działalności kółka teatralnego. ♦

BIBLIOGRAFIA: ■ J.Awgulowa: Dziecko widzem i aktorem – inscenizacje, Warszawa 1979 ■ J.Awgulowa, W.Świętek: Inszenizacje w klasach początkowych, Warszawa 1985 ■ J.Dorman: Zabawa dzieci w teatr, Warszawa 1981 ■ M.Grzegorzewska: Pedagog w służbie dzieci niepełnosprawnych, Warszawa 1993 ■ M.Kubiczek: Kółko teatralne w Szkole Podstawowej i Gimnazjum, Warszawa 2003 ■ H.Olechnowicz: Dziecko własnym terapeutą, Warszawa 1995 ■ K.Pankowska: Drama – zabawa i myślenie, Warszawa 1990 ■ K.Pankowska: Edukacja przez dramę, Warszawa 1997 ■ B.Way: Drama w wychowaniu dzieci i młodzieży, Warszawa 1995 ■ U.Wierzbicka: Szkolny teatr małych form w moim doświadczeniu pedagogicznym, Warszawa 1979

Anna Lesińska

Szkoła Podstawowa w Czarnej Dąbrówce

Problem leworęczności u dzieci

Jestem nauczycielką nauczania zintegrowanego. Zainteresowałam się leworęcznością u dzieci, ponieważ sama jestem osobą leworęczną (przestawioną na rękę prawą). Obecnie uczę klasę II, w której jest 3 dzieci leworęcznych i 1 dziecko oburęczne. W ciągu swojej dotychczasowej pracy zaobserwowałam, że w każdym roczniku są dzieci leworęczne, które napotykały w późniejszych latach na różne problemy i kłopoty.

W mojej szkole w Czarnej Dąbrówce, przeprowadziłam rozpoznanie na obecność leworęczności wśród uczniów wszystkich klas. Po dokonaniu rozpoznania okazało się, że prawie w każdej klasie są uczniowie leworęczni. Na 13 klas w szkole tylko w 3 klasach nie ma uczniów leworęcznych. W pozostałych 10 klasach znajduje się od 1 do 6 uczniów leworęcznych. Ogółem w Szkole Podstawowej w Czarnej Dąbrówce na 275 uczniów jest 28 leworęcznych. Z powyższego rozpoznania wynika, że około 10% uczniów w szkole w Czarnej Dąbrówce to dzieci leworęczne.

Lateralizacja czynności ruchowych ręki ustala się zwykle na przełomie 6 roku życia. Doszukując się przyczyn leworęczności można mówić o genezie endogennej i egzogennej. W teorii endogennej uważa się, że przewagę funkcjonalną lewej ręki związanej z dominacją prawej półkuli mózgowej warunkują wewnętrzne czynniki organizmu (genetyczne, biologiczne organizmu).

W teorii egzogennej upatruje się źródło leworęczności w środowisku społecznym.

Nieprawidłowa lateralizacja i leworęczność może być źródłem trudności dziecka. Badanie lateralizacji jest prowadzone w wieku 6 – 7 lat. Ocena jest przydatna, gdy dziecko wykazuje oburęczność. Badanie obejmuje ocenę dominacji ręki, oka, nogi, ucha, technikę pisania. Bada się też poziom rozwoju umysłowego, sferę emocjonalną.

Przy podejmowaniu decyzji o przeuczaniu na prawą rękę należą brać pod uwagę następujące kryteria:

- poziom umysłowy dziecka (dziecka umysłowo upośledzonego nie przeuczamy),
- model lateralizacji – gdy otrzymamy lateralizację: jednorodną lewostronną – nie przeuczamy,
- dominacja oka – korzystny jest stan dominacji oka i ręki po tej samej stronie ciała. W przypadku oburęczności dominacja oka lewego wskazuje na pozostawienie oburęcznego dziecka przy tej ręce, dominacja dla prawego przy prawej ręce;

- sprawność motoryczna obu rąk – mamy szansę w przeuczaniu, gdy sprawność motoryczna prawej ręki dzieci leworęcznych jest odpowiednia do wieku, zaś sprawność lewej ręki jest wysoka i często przekracza ustalone normy.

Natomiast gdy u dzieci leworęcznych lewa ręka jest przeciętnie sprawna, prawa poniżej normy, dziecko nie ma szansy pisać dobrze i szybko prawą ręką.

Jak szkoła, nauczyciele i rodzice mogą pomóc dziecku leworęcznemu?

Celem ćwiczeń ręki dziecka leworęcznego jest usprawnienie motoryczne ręki lewej. Kształcą one zatem i doskonałą umiejętność wykorzystane w procesie pisania. Pomoc dzieciom leworęcznym jest szczególnie potrzebna. Czeka je bowiem trudne zadanie przystosowania do życia w „praworęcznej” cywilizacji. Również pismo – krój liter, sposób ich łączenia – jest odpowiednie dla osób piszących ręką prawą.

Oto kilka przykładów rozwiązań:

- właściwa postawa wobec leworęczności,
- zachęta przez rodziców do zabaw rozwijających mowę, myślenie i wyobraźnię, wspólne poznawanie świata na spacerach, w kontakcie z przyrodą, a także zajęcia manualne i grafomotoryczne;
- wczesna diagnoza dziecka leworęcznego – badania diagnostyczne w 5 – 6 roku życia,
- prawidłowa postawa ciała dziecka leworęcznego podczas pisania – rysowania, kontrola i korygowanie: nauczyciel – rodzice, rodzice – nauczyciel;
- sprawić, aby dziecko leworęczne jak najdłużej używało ołówka, np. pierwszoklasiści do końca roku szkolnego;
- organizacja ruchów pisania,
- kontrola i regulowanie napięcia mięśniowego,
- koordynacja ruchów obu rąk, współdziałanie oka i ręki.

Również ważnym zadaniem nauczycieli i rodziców jest wykształcenie w dziecku wiary w siebie, w swoje siły i możliwości, a co za tym idzie – chęci do pracy. Można to osiągnąć poświęcając na ten cel codziennie chociaż trochę czasu i przestrzegając zasady, która brzmi: **zachęcać, lecz nie zmuszać.** Dziecko pracując z osobą dorosłą, czyni to zawsze na wyższym poziomie, niż wówczas, gdy działa samotnie. ✦

LITERATURA: ▪ Bogdanowicz M.: Leworęczność u dzieci, WSiP, wyd. I, Warszawa 1989 ▪ Bogdanowicz M.: Trudności dziecka leworęcznego (W:) Wychowanie w przedszkolu, nr 9, s. 515-523, 1989 ▪ Grabowska A.: Ewolucyjne korzenie leworęczności (W:) Problemy poradnictwa, Warszawa 2000 ▪ Encyklopedia Zdrowia Dziecka: Wydawnictwo Naukowe PWN, Kraków 1996

Bożena Frieda

Szkoła Podstawowa w Przechlewie

Zaburzenia w pisaniu i czytaniu

Dysleksja rozwojowa to specyficzne trudności w czytaniu i pisaniu u dzieci o prawidłowym rozwoju umysłowym. Trudności te spowodowane są nieprawidłowym funkcjonowaniem układu nerwowego, a w szczególności zaburzeniami pamięci, opóźnieniem w rozwoju języka, kłopotami z orientacją, zaburzeniami w postrzeganiu wzrokowym czy słuchowym. Uwarunkowania tych zaburzeń są wielorakie. Wskazuje się na dziedziczność, uszkodzenie układu nerwowego (podczas ciąży i porodu o nieprawidłowym przebiegu czy we wczesnym dzieciństwie), wreszcie na zaburzenia hormonalne. Zaniedbanie środowiskowe pogłębia zaburzenia i trudności dziecka.

Najczęściej stosuje się termin dysleksja rozwojowa dla określenia specyficznych trudności w uczeniu się czytania i pisania. Wyróżnia się kilka postaci tych trudności:

- dysleksja – trudności w czytaniu,
- dysortografia – trudności z opanowaniem poprawnej pisowni (w tym błędy ortograficzne),
- dysgrafia – tzw. „brzydkie” pismo.

Dysortografia

Wraz z wiekiem ucznia, poziomem klasy i wymaganiami programu nauczania, zmienia się nieco natura błędów w pisaniu popełnianych przez uczniów dyslektycznych. Silnie zaburzeni dyslektycy w młodszym wieku szkolnym oprócz mylenia i opuszczania pojedynczych liter, zniekształcają zapis wyrazów w takim stopniu, że tracą one sens, gdyż tworzą trudne do odczytania zlepki liter. Dzieje się to m.in. na skutek zmiany i przedstawiania kolejności liter, opuszczania liter lub ich całych grup. W klasach starszych tego typu błędy są rzadsze. Niemniej jednak osoby z nie w pełni wykształconym słuchem fonetycznym nadal opuszczają litery i zniekształcają zapis pojedynczych wyrazów notując wyrazy podobnie brzmiące, a przy pisaniu dyktanda – wyrazy podobne znaczeniowo lub wymyślając „nowotwory” językowe. U starszych dyslektyków zmniejsza się też liczba takich błędów, jak mylenie liter; natomiast wraz z poszerzaniem materiału ortograficznego, koniecznością pisania dłuższych notatek i samodzielnych prac pisemnych, zwiększa się liczba błędów typowo ortograficz-

nych. Jednakże osoby z głębokimi zaburzeniami funkcji wzrokowej, zwłaszcza kierunkowego aspektu w postrzeganiu wzrokowym, nadal mylą litery kształtopodobne, różniące się kierunkiem położenia lub drobnymi detalami graficznymi.

Błędy występujące w pracach uczniów można podzielić na:

- a) błędy typu „wzrokowego”: mylenie liter podobnych, różniących się położeniem w stosunku do osi poziomej g-d; typowo ortograficzne – ó, u, ż, rz; mylenie liter podobnych kształtem, odwróconych w stosunku do osi pionowej d-b; mylenie R- P; liter wielkich i małych; opuszczanie znaków diakrytycznych, „ogonków” w „ą i ę”;
- b) błędy typu „słuchowego”: błędy w zmiękczeniach; podziały wyrazów na sylaby; opuszczanie liter, zwłaszcza końcówek wyrazów; dodawanie liter, mylenie liter – odpowiedników głosek słuchowo podobnych; czy-ci (opozycja głoska twarda – miękka); błędne różnicowanie „ą-on-om”, „ę-en-em”; mylenie głosek „rz-sz” opozycja głosek dźwięczna i bezdźwięczna) mylenie „o-ą”.

Dysgrafia

Zniekształcenia graficznej strony pisma mają niezwykle zróżnicowany obraz. Oprócz zaburzeń w zakresie aparatu kinetyczno-ruchowego niebagatelny wpływ na jakość pisma ma stan emocjonalny piszącego (tęma, pośpiech, chęć uzyskania jak najlepszego rezultatu, itp.) Ważne są też okoliczności i warunki powstawania wytworu (w tym warunki zewnętrzne, w których odbywa się pisanie). Niezależnie od przyczyn „złej jakości” pisma skutki mogą być podobne. Jednak osoba pisząca w złych warunkach (ciasnota, pośpiech, niewłaściwe oświetlenie) a nie mająca zaburzeń w sferze kinetyczno-ruchowej, w korzystnych warunkach może pisać starannie. Natomiast osoba ze znacznymi zaburzeniami w tym zakresie nie jest w stanie panować nad jakością pisma w trakcie dłuższego pisania. W cięższych przypadkach dysgrafii mamy do czynienia z potocznie nazywanym „brzydkim pismem”. Powodują je niedokładności w odtwarzaniu liter, ich połączeń, złe proporcje liter w wyrazie, niezachowanie należytego odstępu między literami i wyrazami. Znaczący jest też brak równomiernego i jednolitego położenia pisma oraz niepoprawne zagęszczanie liter. Znaczne nasilenie tych cech powoduje, że pismo jest mało lub zupełnie nieczytelne. Zdarza się, że sam uczeń nie jest w stanie przeczytać tego, co napisał. W takich sytuacjach stosowne byłoby używanie przez ucznia maszyny do pisania lub praca na komputerze. Nie poddane terapii zaburzenia graficzne mają tendencję do narastania wraz z wiekiem ucznia.

Dysleksja

Trudności w czytaniu wykazują tendencję do szybszego ustępowania. Jednak część dyslektyków nie osiąga nigdy biegłości w czytaniu, a czytanie dłuższych tekstów i lektur szkolnych jest dla nich prawdziwą męką. Zdarza się, że uczeń kończy szkołę podstawową, gimnazjum, dostaje się do szkoły ponadgimnazjalnej posiadając nikłą umiejętność czytania.

Dysleksja istnieje od kiedy ludzie posługują się piśmem. Etykietę – „zdolny, ale leni” przypięto wielu dyslektykom, m.in. Jackowi Kuroniowi, Christianowi Andersenowi czy też Albertowi Einsteinowi. Należy starać się zrozumieć swojego ucznia, jego możliwości i ograniczenia, aby zapobiec pogłębianiu się jego trudności szkolnych. Należy dziecko jak najszybciej kierować do specjalisty (psychologa, pedagoga, logopedy), obserwować podczas codziennych lekcji, oceniać je na podstawie odpowiedzi ustnych i treści prac pisemnych. Należy również unikać czytania na głos przez ucznia przy całej klasie.

Dewizą każdego nauczyciela powinno być: „**Bądź życzliwym, cierpliwym przewodnikiem ucznia w jego problemach**”. ♦

LITERATURA: ■ M. Bogdanowicz, O dysleksji, czyli specyficznych trudnościach w czytaniu i pisaniu – Linea Lublin 1994; ■ J. Mickiewicz, Jedynka z ortografii? – rozpoznawanie dysleksji w starszym wieku szkolnym. Toruń 1995 ■ B. Sawa, Jeżeli dziecko źle czyta i pisze. Warszawa 1980

„...Patrząc na strukturę defektu uczenia się, znanego pod nazwą **dysleksji**, odnajdujemy pewną sekwencję rozwojową:

1. **Osoba napotyka nie rozpoznany bodziec.** Może to być słowo (pisane lub mówione), symbol czy przedmiot, który nie został zidentyfikowany.
2. **Niepowodzenie w rozpoznawaniu bodźca wywołuje zamęt, a to z kolei wyzwala dezorientację.** Osoba korzysta z dezorientacji w celu umysłowego oglądu bodźca z różnych punktów widzenia, jest to próba rozpoznania. Zazwyczaj przynosi oczekiwane skutki, gdy chodzi o przedmioty z otoczenia. Nie daje dobrych rezultatów w przypadku języka, który składa się z dźwiękowych i pisemnych symboli pojęć.
3. **Dezorientacja powoduje przyjęcie nieprawidłowych danych.** Wszystkie punkty widzenia generowane przez umysł badający przedmiot przyjmowane są przez mózg jako rzeczywiste spostrzeżenia. Większość z nich jest nieprawidłowa.
4. **Przyjęcie nieprawdziwych danych powoduje, że osoba popełnia błędy.** Dziecko nie jest w stanie rozróżnić prawdziwych danych od nieprawidłowych, ponieważ mózg rejestruje wszystkie tak samo - jako rzeczywiste spostrzeżenia. Wynikające z tego pomyłki stanowią pierwsze „symptomy” dysleksji.
5. **Błędy wywołują reakcje emocjonalne.** Nikt nie lubi popełniać błędów. Dziecko reaguje w naturalny dla człowieka sposób. To z kolei wywołuje negatywną reakcję rodziców i nauczycieli.
6. **Reakcje emocjonalne doprowadzają do frustracji.** Frustracja jest wynikiem skumulowania się reakcji emocjonalnych na popełnione błędy, którym towarzyszy negatywny stosunek innych osób.
7. **Powstają sposoby rozwiązania problemów wynikających z użycia dezorientacji w procesie rozpoznawania.** Mają one służyć wywołaniu wrażenia, że osoba zna przedmiot lub wykonuje zadanie. Każdy sposób, który przynajmniej raz przyniesie pozytywny skutek, przekształca się w zachowanie kompulsywne, a to będzie stosowane nieświadomie. „Dobre sposoby” zaczynają się gromadzić około dziewiątego roku życia.
8. **Na defekt uczenia się składają się wszystkie kompulsywne rozwiązania stosowane przez osobę.** Kompulsywne rozwiązania to „protezy umysłowe”, takie jak uczenie się na pamięć czy sztuczki, jakie dziecko stosuje, by stworzyć pozory, że rozumie temat. Nie mają one prawie nic wspólnego z prawdziwym uczeniem się ani z rozumieniem przerabianego materiału.
9. **Kompulsywne rozwiązania uniemożliwiają prawdziwe uczenie się.** Korzystając ze swych kompulsywnych sposobów dziecko jest w stanie nauczyć się „czytać” tak, jak papuga uczy się mówić - bez zrozumienia treści. Dzięki kilku podobnym procesom umysłowym dziecko może częściowo rozszyfrować znaczenie czytanego tekstu, lecz korzystanie z takich rozwiązań to bardzo męczący proces.

Dysponując taką podstawową strukturą możemy ocenić właściwości funkcjonowania umysłowego dającego w rezultacie rozmaite odmiany dysleksji: zdolność myślenia niewerbalnego i zdolność do dezorientacji percepcji....”

Rolad D. Davis, Aldon M. Braun, Dar dysleksji. Dlaczego niektórzy zdolni ludzie nie umieją czytać i jak mogą się nauczyć, Zysk i S-ka Wyd., Poznań 1997, s. 138-140

Ewa Nadolska

Szkola Podstawowa w Przechlewie

Ekspresja muzyczna

ZAJĘCIA W KOLE GRY NA FLAŻOLECIE

*Małe piękno zakłęte w małym instrumencie
może być udziałem każdego
i może być początkiem drogi ku WIELKIEJ SZTUCE.*

Obserwując bawiące się dzieci, podpatrując ich zachowania i rodzaje aktywności trudno nie zauważyć, że bardzo lubią się posługiwać różnymi dźwiękami (często rytmicznie klaszczą, stukają w różne przedmioty, gwizdzą, krzyczą itp.). Gdy włączymy do tych spontanicznych zabaw rytm, a później melodię, okaże się, iż bez specjalnego przygotowania z każdej dziecięcej grupy można stworzyć małą orkiestrę.

Dzieci muzykujące odczuwają i postrzegają świat przez rytm, który pomaga w znacznym stopniu w nauce czytania, ma wpływ na płynność wykonywania wielu czynności, które w przyszłości mogą zaważyć na sprawności ruchowej całego organizmu. Muzyka staje się dostępną dla dzieci jeśli podamy im stosowne narzędzie np. instrument, który nie wymagając od nich wielkich umiejętności czy wiedzy, da szybki efekt w postaci krótkiej melodii. Już kilka dźwięków zagranych w prostym układzie dostarcza dziecku wiele radości. Odkrywa ono ze zdziwieniem w sobie możliwość stania się prawdziwym muzykiem. Właśnie flażolet- sześciotworowa piszczałka, instrument na którym nauka gry nie wymaga wiele czasu, w rękach dzieci może być wspaniałą niezwykłą przygodą wprowadzającą w świat muzyki. Ta przygoda jest niezwykła z uwagi na dwa aspekty. Pierwszy to łatwość w opanowaniu gry na flażolecie i możliwość szybkiej prezentacji swych umiejętności w dużym zespole. Drugi to niezwykle trafny i zarazem prosty system melodyczny nauki gry, który zgodny jest z naturalnym rozwojem dziecka. Najpierw dzieci poznają melodię, słyszą piosenkę, śpiewają, później naśladują poznane dźwięki na flażolecie. W tak opracowanym systemie nauki dzieci nie nudzą się, a właściwie uczestniczą w procesie tworzenia muzyki.

Cele ogólne:

1. Przygotowanie uczniów do uczestnictwa w życiu kulturalnym.
2. Kształtowanie wrażliwości estetycznej, prawidłowego odbioru, zrozumienia i przeżywania utworów muzycznych.
3. Stymulowanie procesów wyobraźni i twórczego działania muzycznego.
4. Kształcenie umiejętności posługiwania się elementarnymi środkami muzycznymi do wyrażania własnych przeżyć.

5. Rozwijanie poczucia własnej wartości oraz umiejętności współdziałania w grupie.
6. Porządkowanie dziecięcych emocji poprzez muzykowanie.
7. Poznanie prostych terminów muzycznych.
8. Umożliwienie poprzez częste muzykowanie samodzielnych odkryć wszystkich zasad tkwiących w klasycznym zapisie nutowym.
9. Przygotowanie do późniejszej gry na flecie.

Treści nauczania w kl. I – III

Gra na instrumencie – flażolet

1. Zapoznanie z budową instrumentu, brzmieniem, techniką gry – palcowanie, sposobem wydobywania dźwięku (krótkie dmuchanie tu, tu lub du, du), higieną użytkowania.
2. Zapoznanie z tabelą chwytów (tabulaturą) – rysunkiem nutowym.
3. Gra prostych melodii rozwijających umiejętność prawidłowego palcowania.
4. Wykorzystanie instrumentu do naśladowania odgłosów przyrody.
5. Gra na instrumencie łatwych melodii w skali C-1 – C-2 oraz trudniejszych kanonów.

Kreatywność muzyczna

1. Swobodna interpretacja muzyczna melodii granych solo oraz odpowiednia interpretacja rytmiczna melodii granych w grupie.
2. Tworzenie muzycznych pytań i odpowiedzi oraz melodii i rytmów do krótkich wierszy wyliczanek i przysłów.
3. Tworzenie melodii związanych z określoną porą roku.
4. Tworzenie kanonu rytmicznego i muzycznego, tworzenie własnych melodii.

Percepcja muzyczna

1. Rodzaje muzyki – muzyka poważna i inne, ulubiony rodzaj muzyki.
2. Rozpoznawanie brzmienia różnych instrumentów muzycznych.
3. Określanie treści i nastroju utworów muzycznych.
4. Określanie zmian tempa, dynamiki i metrum w utworach muzycznych.
5. Rozróżnianie części A i B w utworach o strukturze AB i ABA.
6. Muzyka ludowa – słuchanie melodii.
7. Zapoznanie z brzmieniem orkiestry symfonicznej i kwartetu smyczkowego.
8. Słuchanie utworów w formie ronda.

Ekspresja ruchowa

1. Interpretacja ruchowa treści piosenki oraz ich melodii.
2. Realizacja ruchem poznanych wartości rytmicznych: całej nuty – ta-a-a, półnuty – ta-a, ćwierćnuty – ta, ósemki – ti.

3. Rozwijanie szybkiej reakcji ruchowej na zmiany metrum, tempa, dynamiki i wysokości dźwięku.
4. Interpretacja ruchowa piosenek, utworów muzycznych i części kontrastujących w utworach o budowie AB, ABA oraz ronda.
5. Zabawy ze śpiewem z akompaniamentem instrumentów perkusyjnych i flazoletu.

Warunki, metody, formy i środki realizacji

Koło instrumentalne prowadzę społecznie od listopada 2002r. W porozumieniu z uczniami i ich rodzicami w październiku zostały zakupione flazolety. Zajęcia odbywają się od czterech do pięciu w miesiącu. Koło liczy 16 osób – są to moi wychowankowie. Na spotkaniach panuje swobodna atmosfera oraz możliwość wyboru gry dodatkowych utworów muzycznych przez dzieci szczególnie uzdolnione. Uczniowie przychodzą na nie w pełnym składzie, chętnie i systematycznie.

Na zajęciach stosuję różnorodne metody, ale przede wszystkim dominuje metoda praktycznego działania. Wspomagającymi są metody pokazowe, ćwiczeniowe i zadaniowe. Spotkania urozmaicam ciekawymi formami pracy: zespołowej, grupowej, indywidualnej oraz indywidualnej zróżnicowanej. Wzbogacam je też atrakcyjnymi środkami dydaktycznymi: słuchowymi (nagrania magnetofonowe, płyty CD) i wzrokowymi (karty pracy z zapisem nutowym i odpowiednim układem palców – tabulatura, filmy).

Procedury osiągnięcia celów

Podstawową formą aktywności muzycznej dziecka jest śpiew, zabawy ze śpiewem oraz muzykowanie. Odgrywa ono szczególnie ważną rolę dla wspierania rozwoju, właśnie w okresie dzieciństwa i pierwszych latach szkolnych. Jest rodzajem muzycznej ekspresji artystycznej, poprzez którą dzieci wyrażają swoje uczucia, wyobrażenia i przekazują swoją wiedzę. Muzykowanie sprzyja rozwojowi emocjonalnemu i społecznemu dziecka, doskonaleniu jego procesów poznawczych i motoryki. Jest okazją do samopoznania i samokształcenia. Daje niepowtarzalną okazję do doświadczenia radości tworzenia oraz cieszenia się efektem swojej pracy.

Proponuję zatem takie formy aktywności jak: ekspresję muzyczną i ruchową oraz inne formy będące połączeniem wcześniej wymienionych, a w szczególności przedstawienia (występy), które łączą w sobie wiele działań twórczych. W proponowanych zajęciach stosuję różnorodne sposoby pobudzania wyobraźni i wrażliwości dzieci. Sięgam do różnorodnych utworów muzycznych. Są wśród nich: melodie znane jako dziecięce zabawy muzyczne, czy pąsy, są wśród nich kolędy, utwory polskie (ludowe, patriotyczne, klasyczne) oraz melodie innych krajów. Stwarzając swobodną i bezpieczną atmosferę pracy, zachęcam dzieci do wymiany między sobą uwag, dzielenia się doświadczeniami, decydowania o skończonej pracy, próbowania jeszcze raz, kiedy nie są zadowolone.

Proponując pracę w grupach, stopniowo stwarzam dzieciom możliwość samodzielnego organizowania swojej pracy, doskonalenia umiejętności komunikowania się z innymi, inspirowania i wspierania się nawzajem, uczenia się od rówieśników. Daję im szansę stworzenia wspólnego dzieła, z którym wszyscy się identyfikują i cieszą.

Zakładam eksponowanie osiągnięć dzieci (utworów muzycznych), prezentowanie ich innym – rodzicom, uczniom szkoły, w środowisku, na konkursach, utrwalanie ich na fotografiach i filmach. Pozwala to dzieciom na dokonywanie samooceny, uczy szacunku do własnej i cudzej pracy.

Zamiast oceniania proponuję rozmowę z dziećmi o tym, jak pracowały, co stworzyły. Docenię wtedy ich zaangażowanie, odkrywanie nowego, uczę je dostrzegania wartości zarówno procesu tworzenia jak i efektu pracy, aprobowania różnych sposobów postrzegania i interpretowania utworów muzycznych. Uczę je tolerancji. ♦

LITERATURA: ■ Eichelberger W., Jak wychowywać szczęśliwe dzieci. INTRA, Warszawa, 1994. ■ Gloton R., Clero C., Twórcza aktywność dziecka, WSiP, Warszawa 1988. ■ Kujawski J. (red.), Rozwijanie aktywności twórczej uczniów klas początkowych, WSiP, Warszawa 1990. ■ Szczepańska M., Program autorski – jak go napisać, Wyd. IMAGE, Słupsk, 1999. ■ Wietrzyński W., Flazolet – najprostszy sposób na miłe muzykowanie, MAG, Poznań, 2001. ■ Waliszewska J., Misiorowska E., (praca zbiorowa), Program Zintegrowanej Edukacji W Klasach I-III, Kielecka Oficyna Wydawnicza, Kielce, 1999.

Polecamy nasze publikacje

 Elżbieta Pliszka, Jak prowadzić dokumentację w bibliotece szkolnej. ODN Słupsk 2004, ss. 28, cena 4,00 zł

 Elżbieta Pliszka, Wybrane działy klasyfikacji dziesiętnej UDC-PO 22. Biblioteki szkolne. ODN Słupsk 2004, ss. 36, cena 4,00 zł

Jolanta Zaborowska
Zespół Szkół w Korzybiu

Kolorowa szczoteczka

O MYCIU ZĘBÓW

Mimo, że stan uzębienia dzieci stale się poprawia, to wciąż nie jest on zadowalający. Ostatnio przeprowadzone badania (Polskie Towarzystwo Stomatologiczne) wykazały, że próchnica zębów występuje u około 90% dzieci szkolnych. Możemy temu wspólnie zaradzić! Warunkiem, który umożliwi osiągnięcie tego celu, jest jednak zapewnienie odpowiedniego poziomu edukacji zdrowotnej nie tylko wśród dzieci, ale i rodziców. Sama praca w szkole nie gwarantuje pełnego sukcesu. Dlatego też zaangażowałam rodziców w realizację programu, którego zadaniem jest systematyczne pogłębianie wiadomości z zakresu zdrowia i higieny jamy ustnej. Zorganizowałam spotkanie z rodzicami, które utwierdziło mnie w przekonaniu, że mają oni teoretyczną wiedzę na temat prawidłowej higieny jamy ustnej. W tym celu przeprowadziłam cykl lekcji otwartych dla rodziców (w klasie pierwszej) poświęconych zębom i sposobom ich pielęgnacji. Jako opiekun SK PCK przygotowałam poranek pod hasłem „Brudas i kotki”, przedstawiając inscenizację Wandy Chotomskiej „Kino w łazience”.

Starałam się zaszczepić w dzieciach chęć posiadania zdrowych zębów i pięknego uśmiechu, a rodzicom uświadomić, że istota problemu tkwi w przestrzeganiu pięciu najważniejszych zasad:

- systematycznym szczotkowaniu zębów przez pełne dwie minuty,
- stosowaniu prawidłowej techniki szczotkowania,
- używaniu odpowiedniej pasty,
- właściwej diecie wpływającej na rozwój zębów i dziąseł,
- kontrolnych badaniach stomatologicznych.

Zaprosiłam na lekcję pielęgniarkę szkolną, która przekazała ważne informacje o zębach: o ich kształtowaniu, budowie, typach i ich ułożeniu (wykorzystując model uzębienia wykonany przez członków SK PCK).

Wygłosiłam pogadankę na temat próchnicy zębów. Po jej zakończeniu uczniowie podjęli rozmowę na temat higieny jamy ustnej, dochodząc do wniosku, że codzienne szczotkowanie jest najskuteczniejszym sposobem zapobiegania próchnicy zębów.

Istotnym elementem było uświadomienie uczniom na podstawie własnego doświadczenia ile to jest dwie minuty, w czasie których powinni szczotkować zęby. Umysłowienie i unaocznienie uczniom upływu czasu uzyskuje się poprzez ćwiczenia.

Podczas następnych zajęć uczniowie otrzymali plansze „Zdrowego Ząbka”, które pomogły im w wykonaniu pracy domowej. Zadanie polegało na regularnym myciu zębów dwa razy dziennie przez miesiąc. Wykonaną czynność potwierdzał „Zdrowy Ząbek” naklejony przez rodzica na wyznaczonym polu planszy po każdym myciu zębów dziecka. Emblematy „Zdrowego Ząbka” zostały rozdane rodzicom na spotkaniu. Przykład wspólnej pracy domowej uczy dzieci systematyczności i obliguje rodziców do kontroli.

W czasie różnorodnych ćwiczeń zapoznałam uczniów z zasadami prawidłowego szczotkowania zębów informując ich jak dużą rolę odgrywa szczotka. Prezentowałam typy szczoteczek, mówiłam dzieciom, która jest dla nich najlepsza. Demonstrowałam prawidłowe szczotki i wyjaśniałam dlaczego nie powinno używać się szczotek twarzych.

Na koniec przeprowadzonych zajęć dzieci bardzo chętnie pokazywały rodzicom, że potrafią szczotkować zęby. Wspólnie z rodzicami dzieci wykonały model szczotki. W toku przeprowadzanych zajęć uświadamiałam dzieciom, że powinny wybierać „bezpieczne dla zębów” produkty (surowe warzywa, owoce, ser, chude mięso orzechy...) oraz zachować umiarkowanie w podjadaniu. Starałam się też bardzo szczegółowo przybliżyć dzieciom pracę lekarza, dentysty i pielęgniarki szkolnej podkreślając znaczenie kontrolnych badań stomatologicznych.

Współpraca z rodzicami, nie może polegać na jednostronnym instruowaniu rodziców, czy wysuwaniu pod ich adresem uwag lub żądań, lecz musi polegać na ustalaniu i realizowaniu wspólnej strategii działania w szkole oraz w domu. Dostarczane rodzicom wzory uczenia się i dopilnowania dzieci w domu sprzyjają ujednoczeniu oddziaływań oraz wymagań, pomagają aktywnie włączyć się rodzicom w proces edukacyjny, którego stawką są zdrowe zęby.

Propozycje ćwiczeń, zadań, wierszy, inscenizacji, piosenek pomocnych w planowaniu zajęć z zakresu zdrowia i higieny jamy ustnej:

1. **„Kolorowa szczoteczka”** Nauczyciel rozdaje uczniom model szczoteczki i prosi o jej pokolorowanie w ciągu dwóch minut (nauczyciel odmierza czas na zegarze). Po wykonanym ćwiczeniu dzieci z zamkniętymi oczami muszą w ciszy wytrzymać dwie minuty.
2. **„Czarodziejski worek”** Wybrane dziecko podchodzi do worka, ma wyjąć przedmiot związany z dbaniem o higienę, odgadnąć co to jest. Przedmioty w worku: szczoteczka do zębów, pasta do zębów, mydło, nić dentystyczna, zabawki (dla zmylenia).
3. **„Zgadnij, co to jest?”** Nauczyciel podchodzi do stołu, zawiązuje wybranemu uczniowi oczy i podaje jeźdzenie. Dziecko ma rozpoznać, co to jest. Następnie, po chwili zastanowienia, mówi czy dany produkt jest

dobry bądź zły dla organizmu. Produkty do rozpoznania: jogurt, marchewka, jabłko, chipsy, guma ORBIT, Coca-Cola, mleko...

4. **„Rodzinny jadłospis”** Uczniowie wspólnie z rodzicami sporządzają jadłospisy, zawierające produkty „bezpieczne dla zębów” (wybór z ekspozycji artykułów spożywczych).
5. **„Ludzik z tubki po paście”** Praca domowa polegająca na wykonaniu ludzika według inwencji uczniów.
6. **Inscenizacja „Kino w łazience”** W. Chotomskiej (*Rano i wieczorem możemy sobie zrobić kino w lustrze*). Występują: Kubek z ciepłą wodą, Szczotka do zębów, Tuba z pastą. (*A my mówimy za te przedmioty*).

Szczotka: - Jestem szczotka.

Tuba: - Jestem tuba.

Szczotka: - Pani tuba jest za gruba.

Tuba: - Jestem gruba, ale schudnę, bo to wcale nie jest trudne.

(*Wyciskamy trochę pasty z tuby na szczoteczkę i tuba zaraz chudnie*).

Szczotka: - Buzia sama się otwiera –
Mycie zębów będzie teraz.
Będę myła zęby póty,
aż umyję – w dwie minuty!

Kubek: - Teraz pora na mój występ –
Dam ci trochę wody czystej.
Wyplucz buzię, umyj szczotkę
I piosenki zanuż zwrotkę.

(*Robimy to, co kazał Kubek, a potem śpiewamy na melodię „Szła dziewczeczka do laseczka”*).

Szła szczoteczka do kubeczka,
do kubeczka szła, do kubeczka szła.
I cieszyła się wraz ze mną
jak piosenka ta.

Kto zawsze, kto zawsze o zęby dba,
ten uśmiech wesoły na twarzy ma!

7. **Nauka piosenki pt. „Myj zęby”** (muz., sł. B. Forma) poprzedzona wykonaniem dużego zęba z plasteliny lub modeliny.
 1. Każde dziecko dobrze wie,
że gdy ktoś cukierki je,
dziury w zębach ciągle miewa,
żadna plomba mu nic nie da.

Ref: My jesteśmy zęby twoje,
precz cukierki, ciastka, kremy,
masz dbać o nas całe życie,
psuć się więcej już nie chcemy.

 2. Dobrą szczotkę zawsze miej,
mycie zębów powierz jej.
Niech wciąż dobrze je szoruje,
zabezpiecza, konserwuje. ♦

Iwona Rutkowska

Hanna Pilarska

Szkoła Podstawowa w Przechlewie

Treści ekologiczne w nauczaniu zintegrowanym

Gwałtowny rozwój techniki i postęp cywilizacyjny XXI wieku, ma na celu przede wszystkim ułatwienie życia człowiekowi. Jednak w dobie zmian i szybkiego rozwoju wszystkich dziedzin życia korzyści jakie czerpie z nich człowiek nie pozostają bez wpływu na środowisko naturalne.

W dobie nadmiernej eksploatacji środowiska naturalnego przez człowieka coraz większego znaczenia nabierają pojęcia: ekologia, edukacja ekologiczna i ochrona środowiska I bardzo aktualne stają się słowa modlitwy św. Franciszka: „Nie pozwól nam zniszczyć doszczętnie powietrza, wody, ptaków, pszczoł i wilków. Niech coś jeszcze zostanie dla tych, co będą po nas.” Człowiek powinien zdawać sobie sprawę z tego, że nie ma prawa niszczyć bezmyślnie przyrody. I aby w przyszłości świat nie stanął na krawędzi katastrofy ekologicznej edukację w tym kierunku należy prowadzić już od najmłodszych lat. Znać jest bowiem powiedzenie: „Czego Jaś się nie nauczy, tego Jan nie będzie umiał”. Ale, żeby „Jaś” nauczył się dbać o przyrodę potrzebny jest wysiłek nie tylko nauczycieli, wychowawców i rodziców. Działania te powinni wspierać także ci wszyscy, którzy korzystają z naturalnych zasobów środowiska. Edukacja ekologiczna powinna polegać nie tylko na wywieszaniu plakatów, gazetek i organizowaniu pogadanek, oglądaniu filmów itp., lecz na konkretnych działaniach w środowisku i dla środowiska z udziałem społeczności szkolnej, lokalnej i regionalnej.

W Szkole Podstawowej im. Janusza Korczaka w Przechlewie od wielu lat prowadzone były akcje np. zbiórki surowców wtórnych: makulatury, puszek, zużytych akumulatorów, szkła. Ich efekt zawsze był imponujący. Szkoła wzbogacała się m. in. o nowy sprzęt sportowy i dydaktyczny, a poszczególne klasy zdobywały w ten sposób pieniądze na wycieczki i biwaki, także uczniowie i wychowawcy klas nauczania zintegrowanego. Od września 2003 roku w przechlewickiej podstawówce wprowadzono programy ekologiczne dla klas I-III „Program edukacji ekologicznej w nauczaniu zintegrowanym” i „Kształtowanie postaw ekologicznych u dzieci w młodszym wieku szkolnym”. Autorki: Iwona Rutkowska i Hanna Pilarska chciały uczulić dzieci na głębsze pojmowanie ochrony środowiska naturalnego oraz kształtowanie podstawowych pojęć ekologicznych. Treści programowe tych opracowań zawierają także elementy kształtujące poszanowanie dla piękna i tradycji małej i wielkiej ojczyzny.

Skłaniają również do refleksji nad stosunkiem do przyrody i do zmiany postawy wobec niej w życiu codziennym.

Treści zawarte w tych programach realizowane były w roku szkolnym 2003/2004 poprzez:

➤ **konkursy:**

- plastyczne – (Zielony Tydzień 2004 – zeskanowane prace zostały przesłane przez witrynę internetową o tej samej nazwie do Dyrektoriatu ds. Środowiska, na II Konkurs Plastyczny z cyklu: „Polska wobec wyzwań XXI wieku”, plakaty promujące zdrowy tryb życia zostały przesłane do Warszawy);
- literackie – dzieci układały opowiadania i wiersze o treści ekologicznej (prace wysłano do Słupska),
- konkurs ekologiczny klas III;

➤ **filmy edukacyjne:**

- „Góra śmieci”, „Śmieci niszczą ziemię”, „Poznajemy bogactwa naturalne Polski”;

➤ **pagadanki:**

- na temat zdrowego żywienia (dzieci robiły kanapki i surówki z warzyw i owoców),
- dyskusje i analizy po obejrzeniu filmów,

➤ **wycieczki:**

- do oczyszczalni ścieków,
- do szkółki leśnej w Bielsku,
- do składowiska odpadów komunalnych,

➤ **inne działania:**

- udział w Ogólnopolskiej Akcji Sprzątania Świata,
- zbiórka kasztanów (dokarmianie zwierząt w okresie zimy),
- zorganizowanie „Ptasiej jadłodajni”,
- sadzenie drzewek wokół szkoły,
- zbiórka makulatury,
- zbiórka zużytych baterii w ramach programu REBA,
- ekologiczny bal karnawałowy,
- nauka piosenek ekologicznych,
- przygotowanie przedstawienia o tematyce ekologicznej dla klas nauczania zintegrowanego „Żegnaj zimo, witaj wiosno” (porządkowanie terenu wokół J. Przechlewskiego podczas obrzędu powitania wiosny);
- wykonanie doświadczeń związanych m. in. z filtrowaniem wody,
- wykonanie „znaków życia” dla rzeki,
- hodowla klasowych pomidorów (sianie, rozsadzanie, pielęgnowanie, obserwacja etapów rozwoju rośliny).

Największym echem w środowisku lokalnym i nie tylko odbiła się akcja zbiórki makulatury. W jej przebieg najbardziej zaangażowały się klasy nauczania zintegrowanego, o czym świadczą wyniki końcowe tej rywalizacji.

Pierwsze miejsce z wynikiem ponad 6 ton zdobyła klasa IIIc – wych. Iwona Rutkowska, przed III b – wych. Hanna Pilarska i II a – wych. Andrzej Pilarski. Łączny bilans tej akcji wyniósł blisko 30 ton zebranych zużytych papierzysek. Inną, nie mniej głośną akcją ekologiczną była zbiórka zużytych baterii w ramach ogólnopolskiego programu REBA. W jej wyniku szkoła zebrała w pierwszym rzucie 172 kg zużytych baterii. Kolejne partie baterii czekają na odbiór w połowie września br.

Spore zainteresowanie wśród uczniów, zwłaszcza klas młodszych wzbudził także bal ekologiczny zorganizowany w szkolnej stołówce. Kasper Wiechowski z II a, zwycięzca w konkursie na przebierańca, wcielił się w okazałego dęba. Na balu nie zabrakło również innych oryginalnych strojów. W rycerza średniowiecznego wcielił się Dawid Janiga z III c, a Ania Jałowiec z II c zrobiła furorę przebierając się za Panią Makulaturę. Był też tekturowy telewizor. Jego okazały ekran z pomysłową obudową prezentowała Karolina Karpińska z III b. Wszyscy przebierańcy musieli wykonać swoje stroje z odpadów papierowych; wejściówka na bal to jedna paczka makulatury. Te i inne działania proekologiczne będą kontynuowane w kolejnych latach, a ich adresatami będą kolejni uczniowie podejmujący naukę szkolną.

Jednak, aby takie działania przyniosły w przyszłości wymierny skutek nie należy ograniczać się jedynie do przeprowadzania zajęć w szkolnych ławkach. Edukacja ekologiczna powinna bowiem polegać na konkretnych działaniach na rzecz ochrony środowiska. ✦

Polecamy nasze publikacje

 Alina Andrzejewska, Irena Czyż, Anna Kabatek (redakcja),
**Metody aktywizujące
w praktyce szkolnej**

ODN Słupsk 2003, ss. 88, cena 9,00 zł

Alicja Maślanyk

Mirosława Maślanyk

Szkoła Podstawowa w Mysłigoszczy

Maria Rydzyńska

Szkoła Podstawowa w Lipce Krajeńskiej

Blisko i daleko

PROGRAMY AUTORSKIE

W dobie ogromnych przemian gospodarczych i ustrojowych, kiedy świat przez oczy Internetu dąży do globalizacji i unifikacji kultury, bardzo potrzebnym staje się patriotyzm lokalny. Poznanie i rozwijanie tego co najbliższe umożliwia pełne uczestnictwo w kulturze ogólnoludzkiej. Temu ma służyć edukacja regionalna, która powinna trwać od przedszkola po uniwersytet.

Mając to na uwadze opracowałyśmy cykliczne programy autorskie o regionie do realizacji w klasach „0”..I.II.III pod wspólnym hasłem. „BLISKO I DALEKO” Proponuje się w nich realizację treści we wszystkich kierunkach kształcenia tj. społeczno-przyrodniczym, polonistycznym, matematycznym, muzyczno-ruchowym i plastyczno-technicznym, zwracając uwagę na emocjonalne wiązanie dzieci z miejscem zamieszkania i krajem ojczystym. Zwyczaje i tradycje ludowe dzieci poznają poprzez organizowanie uroczystości i zajęć otwartych z rodzicami oraz społecznością lokalną.

Mirosława Maślanyk, autorka programu „Rozwijanie zainteresowań regionem i tradycjami ludowymi u dzieci sześciolatków” – wskazuje przykłady wprowadzania elementów regionalnych do pracy dydaktyczno – wychowawczej u dzieci sześciolatków, bowiem – jak podkreśla: „ukształtowane w tym okresie zdolności poznawcze dzieci, ich zainteresowania, umiejętność przyswajania wiedzy... i emocjonalnego przeżywania treści i pierwszych doświadczeń to czynniki decydujące o powodzeniu w dalszej nauce. Proponuje, by zainteresowanie własnym regionem i tradycjami ludowymi budzić poprzez treści, sytuacje i metody umożliwiające bezpośredni kontakt z przedmiotami, ludźmi i najbliższym otoczeniem.

Program Alicji Maślanyk „Rozwijanie zainteresowań regionem i tradycjami ludowymi u uczniów klasy pierwszej” z kolei zawiera zagadnienia dotyczące rodzinnej miejscowości i jej okolic, ze zwróceniem uwagi na specyfikę regionu. Tu również duże znaczenie ma inspirowanie emocjonalnego stosunku do kultury lokalnej.

W programie Marii Rydzyńskiej „Rozwijanie zainteresowań regionem i tradycjami ludowymi u uczniów klasy drugiej” uczniowie poznają najbliższą okolicę, wychodząc poza rodzimą miejscowość.

Wspólną pracą jest program „Blisko i daleko – Korespondencja międzyszkolna jako forma utrwalania i posze-

rzania wiedzy o własnym regionie u uczniów klasy trzeciej”, w którym następuje wymiana doświadczeń dzieci i zdobytych wiadomości we wcześniejszych etapach kształcenia z uczniami innego regionu.

Dyrektor Delegatury Pomorskiego Kuratorium Oświaty w Starogardzie Gdanskim poinformował pismem nr KO.IV.St-406/01/2003 z dnia 16 czerwca 2003r., że innowacje zostały zarejestrowane i wchodzi do realizacji zgodnie z uchwałami rady pedagogicznej.

Przykładowy scenariusz zajęć z programu „BLISKO I DALEKO – Korespondencja międzyszkolna jako forma utrwalania i poszerzania wiedzy o własnym regionie u uczniów klasy III”

Temat tygodnia: Sprawiamy radość innym

Temat dnia: Radośnie oczekiwany dzień – 6 grudnia
Przygotowanie paczki z upominkami

Cele ogólne:

- przybliżenie wiedzy o tradycjach, obrzędach i zwyczajach mikołajkowych poprzez gawędy; wzmacnianie więzi między dziećmi dwóch różnych szkół.

Cele szczegółowe:

- kultywowanie i wzbogacanie tradycji mikołajkowych.
- umiejętność sprawiania radości innym, chęć obdarowywania;
- przeżywanie zadowolenia z możliwości osobistego przekazywania życzeń.
- stwarzanie sytuacji do wypowiedzania się w różnej formie,
- umiejętność przeprowadzania wywiadów,
- kształtowanie i rozwijanie postawy twórczej i zaangażowania.
- budzenie i rozwijanie dziecięcej wyobraźni.
- poznanie sposobu formowania papieru,
- umiejętność pisania adresu,
- stwarzanie radosnej atmosfery.

Metody nauczania (wg W.Okonia): podająco-eksponująca, praktycznego działania, poszukująca, stymulowania aktywności twórczej.

Formy organizacyjne: indywidualna zróżnicowana, zespołowa, zbiorowa.

Stosowane techniki: fiszek wspomagających, wywiadu, korespondencji, swobodnego tekstu, swobodnej ekspresji artystycznej.

Środki dydaktyczne: zimowa dekoracja przestrzenna- uśpiona wioska, do której ciemną nocą saniami zapręgniętymi w renifery zmierza św. Mikołaj, puzzle z działaniami matematycznymi tworzące postać Mikołaja, fiszka wspomagająca z pytaniami, kolorowe skarpety, mikołajkowe słodkie upominki przygotowane przez rodziców dla dzieci, piosenka tematycznie związana z Mikoła-

jem, wzory upominków dla dzieci, przeskakiwanka sylabowa, papier pakowy, sznurek

Literatura: Bogumiła Kollek i inni Członkowie Stowarzyszenia Animatorów Pedagogiki C.Freinet „Program Kształcenia dla I etapu edukacji w 6-letniej szkole podstawowej kl. „O”-III”; J.Hanis, „Program wczesnoszkolnej zintegrowanej edukacji XXI wieku klasy 1-3”; „Życie szkoły” nr 10/2000

Przebieg zajęć jednego dnia aktywności:

1. Zapoznanie z tematem dnia – każde dziecko otrzymuje jedną część układanki z działaniem matematycznym. Należy obliczyć, wynik dobrać do odpowiadającej mu liczby na tablicy i przypiąć – na odwrocie jest kropka, którą należy nałożyć na napisaną liczbę na tablicy i przypiąć magnesem. *Działania na puzzlach są zróżnicowane poziomami (karta pracy nr 1,2,3)*
2. Śpiewanie piosenki „Dzyń, dzyń, dzyń, Mikołaju Święty”, zapraszanie św.Mikołaja w szkolne progi.
3. Przywitanie niezwykłego gościa, przeprowadzenie z nim wywiadu.

Przykładowy scenariusz rozmowy

Dz. – Skąd przybywasz św.Mikołaju?

M. - Przybywam z Korvatunturii.

Dz.– Gdzie znajduje się ta tajemnicza kraina?

M. – Rozciąga się za niedostępnymi górami i bagniskami wschodniej Laponii.

Dz.– Opowiedz, od kiedy zacząłeś jeździć po świecie, jaka jest historia mikołajkowego święta?

M. – Dawniej mikołajki miały inny charakter niż dzisiaj. W wigilię tego święta, 5 grudnia, gospodarze zachowywali post, aby nie napadały wilki. Składali ofiary z kur i bawołów.Zwyczaj obdarowywania się prezentami przyszedł z zachodniej Europy. Rodzice w wigilię tego święta podrzucali dzieciom prezenty. Dopiero w końcu XVIII wieku św.Mikołaj ubrany w czerwony płaszcz i czapę w towarzystwie anioła oraz diabła odwiedzał domy i egzaminował dzieci.

Dz.– Św. Mikołaju czy nie czujesz się samotny w tej skutej lodem krainie?

M.– Na szczęście w Konvatunturii mieszkają ze mną skrzaty.

Dz.– Skąd biorą się skrzaty w Twojej krainie?

M. – Znajdują je w starych, opuszczonych gniazdach polarnych ptaków. Niektóre przybywają do mojego królestwa na ptasich grzbietach z bardzo odległych krain.

Dz.–Czy to skrzaty robią te wszystkie zabawki, niespodzianki i słodczyce dla dzieci całego świata? Skąd wiedzą, o czym marzy każde dziecko?

M. – To bardzo proste. Przecież dzieci przysyłają do nas listy, w których proszą o najbardziej wymarzone prezenty. Skrzaty – specjaliści w swoich podziemnych fabrykach produkują lalki, samochody, klocki....Inne natomiast układają trasy moich podróży.

Dz.– Czy wśród listów były również prośby dzieci z mojej szkoły?

M. – Oczywiście. Część prezentów rozdadam już dzisiaj, w dniu moich imienin. Wrócę tu wraz z pojawieniem się w dniu Wigilii pierwszej gwiazdki na niebie. Wypatrujcie jej. A gdy ją ujrzycie i usłyszycie dźwięk dzwonek, to znaczy, że jestem tuż, tuż.

(Święty Mikołaj musi wcześniej zapoznać się z pytaniami dzieci by móc przygotować się do udzielenia odpowiedzi.)

4. Zaproszenie przez św. Mikołaja dzieci do konkursu na temat „Co wiesz o św.Mikołaju ?” – Podział dzieci na dwuosobowe zespoły. Mikołaj rozdaje dzieciom kolorowe skarpety, a w nich koperty i fiszki prowadzące z pytaniami. Dzieci ustalają odpowiedzi.

Przykładowa fiszka wspomagająca z pytaniami:

1. *Gdzie mieszka św. Mikołaj?*
 2. *Kiedy obchodzi imieniny?*
 3. *Jaki kolor jest ulubionym kolorem św. Mikołaja?*
 4. *W czym przynosi dzieciom prezenty?*
 5. *Jakim pojazdem porusza się po świecie?*
 6. *Jakie zwierzęta ciągną pojazd św. Mikołaja?*
 7. *W jaki sposób podrzuca dzieciom prezenty?*
 8. *Kto pomaga mu w przygotowaniu prezentów?*
 9. *Skąd wie, jaki prezent pragnie otrzymać dziecko?*
 10. *Co dostają od św. Mikołaja niegrzeczne dzieci?*
 5. Wręczenie prezentów (słodkie niespodzianki ufundowane przez rodziców) przez Mikołaja.
 6. Zabawa „Niekosztowne prezenty” (przygotowująca do układania życzeń). Na życzenie nauczycielki dzieci tworzą koło i przekazują sobie „podarki”, których nie trzeba kupować. Mogą to być: miłe i ciepłe słowa, dobra rada, uścisk dłoni, serdeczny uśmiech
 7. Dz. – A czy Mikołaj byłby tak miły i zawiózł prezenty naszym znajomym z innej szkoły? Oni na pewno ucieszą się, gdy pošlemy im upominki.
M. – Oczywiście, że zawiozę. Tym bardziej, że niespodzianki mają być przygotowane przez Was.
 8. Wykonanie upominków przez dzieci – do wyboru np. ramka do zdjęcia.
 9. Pakowanie indywidualnych upominków i zbiorowej paczki – ozdabianie paczki motywami świątecznymi.
 10. Adresowanie paczki – zwrócenie uwagi na wyraziste, czytelne pismo, przekazanie paczki Mikołajowi.
 11. Pożegnanie ze św. Mikołajem.
- Na zakończenie Mikołaj wręcza klasie zrolowany arkusz papieru – dowolny rebus tematyczny. ♦

Interdyscyplinarny kurs edukacji regionalnej

Z PRAC UCZESTNIKÓW

lut-y-maj 2004r.

Renata Zielińska

Szkoła Podstawowa i Gimnazjum w Niepogledziu

Dziedzictwo kulturowe na Pomorzu

FUNDAMENT WSPÓLNEJ EUROPY

*„Małe ojczyzny uczą żyć w ojczyznach wielkich,
w wielkiej ojczyźnie ludzi.*

*Kto nie broni i nie rozwija tego, co bliskie
- trudno uwierzyć, żeby był zdolny do wielkich uczuć
w stosunku do tego, co wielkie i największe
w życiu i na świecie”.*
ks. Janusz Pasierb

Zaproponowany program „Edukacja regionalna – dziedzictwo kulturowe na Pomorzu” jest przeznaczony do realizacji jako odrębny przedmiot w ciągu jednej godziny tygodniowo w V klasie szkoły podstawowej i III klasie gimnazjum oraz na dodatkowych zajęciach pozalekcyjnych w formie Szkolnego Koła Turystyczno – Ekologicznego również dla uczniów szkoły podstawowej i gimnazjum.

W szkole podstawowej program ten zakłada ogólne poznanie najbliższego środowiska z uwzględnieniem całego regionu, czyli Pomorza.

W gimnazjum natomiast program zakłada nieco szersze spojrzenie w problematykę regionalną z uwzględnieniem aktywnej postawy wobec lokalnego środowiska.

Na zajęciach pozalekcyjnych Koła Turystyczno – Ekologicznego dla zainteresowanych uczniów klas IV – VI szkoły podstawowej i I – III gimnazjum program ten zakłada rozszerzenie niektórych treści w zależności od zainteresowań uczniów i ich możliwości. Proponuje realizację tych treści poprzez wycieczki i redagowanie szkolnej gazetki lub inne aktywne działania.

Głównym celem programu jest ukształtowanie w uczniach poczucia własnej tożsamości regionalnej jako postawy zaangażowania się w funkcjonowanie własnego środowiska i autentycznego otwarcia się na inne społeczności i kultury.

Cele szczegółowe:

Szkoła podstawowa:

- Poznanie swojej okolicy i swojego regionu z różnych punktów widzenia (przyrodniczego, społecznego, gospodarczego, kulturowego).
- Budzenie zainteresowania historią i kulturą własnego środowiska i regionu.

- Uświadomienie sobie „własnych korzeni” w powiązaniu ze wspólnotą rodzinną, lokalną, regionalną, religijną, kulturową.
- Uwrażliwienie na piękno i niepowtarzalność różnych miejsc w najbliższej okolicy.
- Dostrzeganie wartości, jaką stanowi kultura regionu.
- Kształtowanie więzi emocjonalnych ze swoim miejscem zamieszkania, regionem, krajem.
- Kształtowanie szacunku wobec dorobku przeszłych pokoleń wraz z potrzebą ochrony tradycji.
- Rozwijanie i wzmacnianie aktywności związanej z uczestnictwem w życiu danej wspólnoty: rodzinnej, klasowej, szkolnej, lokalnej.
- Rozwijanie postaw otwartych na inne społeczności i ich kulturę.

Gimnazjum:

- Rozwijanie tożsamości europejskiej budowanej na gruncie miłości do małej i wielkiej ojczyzny.
- Poznanie własnego dziedzictwa kulturowego oraz jego uniwersalnych wartości w kontekście wartości narodowych, ogólnoludzkich.
- Kształtowanie poczucia własnej tożsamości jako fundamentu tworzenia postaw o dużej wrażliwości moralnej.
- Ukazywanie walorów i specyfiki regionu.
- Pogłębianie wiedzy o własnym regionie w powiązaniu z szerszą rzeczywistością: narodową, państwową, międzynarodową dotyczącą różnych płaszczyzn własnego środowiska regionalnego, geograficznego, etnograficznego, kulturowego.
- Rozwijanie i pogłębianie poczucia odpowiedzialności za własne działania w okolicy, w regionie, kraju.
- Dostrzeganie związków tradycji rodzinnych z tradycjami regionalnymi i narodowymi.
- Rozwijanie poczucia estetyki, dostrzeganie pozytywnych przykładów gospodarowania w regionie.

Szkolne Koło Turystyczno-Ekologiczne (dla szkoły podstawowej i gimnazjum)

- Rozwój zdolności obserwacyjnych i dostrzeganie zależności przyczynowo – skutkowych.
- Kształtowanie nawyków prawidłowego wykorzystania walorów środowiska przyrodniczego dla życia człowieka w najbliższej okolicy.
- Poznawanie sposobów aktywnego wypoczynku na świeżym powietrzu.
- Kształtowanie osobowości poprzez kontakt z wartościami świata przyrody i kultury.
- Kształtowanie emocjonalnych postaw przywiązania do kraju ojczystego, do dziedzictwa kulturowego własnego regionu.

- Tworzenie postaw otwartych na współdziałanie w ramach grupy i kultury bycia.
- Rozwijanie postawy szacunku wobec najbliższej przyrody.
- Rozwijanie wrażliwości na problemy środowiskowe w regionie.
- Rozwijanie postaw aktywnych przejawiających się w pozytywnym wpływie własnych działań wobec środowiska w miejscu zamieszkania.
- Pogłębianie uczucia więzi emocjonalnej ze „swoim miejscem na Ziemi”.

W niniejszym programie ogólne umiejętności i wiadomości ucznia sprowadzają się do udzielenia odpowiedzi na pytania:

- Gdzie jest i co znaczy „Mała Ojczyzna”?
- Jaka jest ta „Mała Ojczyzna”?
- Jaka była dawniej „Mała Ojczyzna”?
- Kim Ja jestem?
- Co odziedziczyłem?
- Jakich wartości powinienem bronić?
- Jak zachować i pomnażać dziedzictwo kulturowe mojej „Małej Ojczyzny”?

Uczeń po każdym zrealizowanym działaniu robi podsumowanie i wyciąga najważniejsze wnioski. W efekcie udziela odpowiedzi na jedno z powyższych pytań. Można zastosować ewaluację i to samo pytanie zadać na początku realizacji konkretnego działu i po jego zakończeniu. Wtedy uczeń uświadomi sobie czego się dowiedział o swojej „Małej Ojczyźnie”. Na zakończenie przewidzianego cyklu edukacji regionalnej uczeń podejmuje działania służące promocji regionu.

Szczegółowe osiągnięcia dostosowane do układu treści:

▪ W kręgu „Małej Ojczyzny

SZKOŁA PODSTAWOWA Uczeń:

- określa położenie swojej miejscowości na tle województwa pomorskiego, Polski, Europy i świata;
- wyjaśnia znaczenie nazwy „Pomorze” oraz najbliższych miejscowości i miast,
- wyjaśnia pojęcie: herb, gryf pomorski, gryf kaszubski
- przedstawia plastycznie herb Słupska;
- rozpoznaje inne symbole regionu.

GIMNAZJUM Uczeń:

- określa terytorium swojej „Małej Ojczyzny” na tle kraju Europy i świata,
- dostrzega zalety położenia regionu,
- wyjaśnia etymologię nazwy „Pomorze” i wybranych nazw miejscowych (także „Kaszuby”, „Słowińcy”, „Kociewie”);
- wyjaśnia genezę herbu Pomorza i Kaszub,
- wymienić główne elementy herbu i określić jego kolorystykę.
- przedstawia graficznie i słownie inny wybrany symbol regionu.

▪ Charakterystyka przyrodnicza

SZKOŁA PODSTAWOWA Uczeń:

- wyjaśnia związek między dzisiejszym krajobrazem swojej okolicy a ostatnim zlodowaceniem,
- wymienia najbliższe rzeki i jeziora,
- wymienia najważniejsze cechy klimatu,
- charakteryzuje florę i faunę regionu,
- wyjaśnia różnice między parkiem narodowym a parkiem krajobrazowym oraz rezerwatem przyrody a pomnikiem przyrody,
- wymienia parki narodowe województwa, parki krajobrazowe, najbliższe rezerваты przyrody i pomniki przyrody;
- planuje wycieczki po regionie,
- dostrzega potrzebę ochrony środowiska przyrodniczego poczynając od najbliższego otoczenia.

GIMNAZJUM

- przedstawia kolejność wydarzeń na podstawie profilu geologicznego,
- wykonuje mapę hipsometryczną najbliższego terenu i ją analizuje,
- omawia czynniki kształtujące klimat regionu,
- wykonuje diagramy klimatyczne dla wybranych stacji meteorologicznych w regionie,
- wyjaśnia lokalne zróżnicowanie klimatu,
- charakteryzuje pod względem hydrologicznym rzekę Słupię i Jezioro Głębokie,
- wyjaśnia znaczenie wody w najbliższej okolicy,
- omawia rolę zabudowy hydrotechnicznej na rzece Słupia
- omawia znaczenie lasów w najbliższym otoczeniu i potrzebę ich ochrony,
- prezentuje walory przyrodnicze najbliższego otoczenia i całego regionu,
- dostrzega bogactwo, różnorodność i unikatowość środowiska przyrodniczego swojej „Małej Ojczyzny”.

▪ Charakterystyka gospodarcza

SZKOŁA PODSTAWOWA Uczeń:

- zna jednostki administracyjne (województwo, powiat, gmina);
- określa położenie swojej miejscowości na tle jednostek administracyjnych,
- charakteryzuje ludność i gospodarkę swojej miejscowości na tle gminy,
- omawia ważniejsze ośrodki kulturalno – gospodarcze (stolica gminy, powiatu, województwa).

GIMNAZJUM Uczeń:

- zna podział administracyjny województwa pomorskiego,
- analizuje ludność i gospodarkę województwa na tle Polski oraz powiatu na tle województwa,
- omawia ludność i gospodarkę swojej miejscowości na tle innych regionów województwa, Polski, Europy, świata;

- charakteryzuje ważniejsze ośrodki kulturalno – gospodarcze w województwie,
- dostrzega pozytywne i negatywne strony lokalnej gospodarki.

▪ Charakterystyka historyczna

SZKOŁA PODSTAWOWA Uczeń:

- wymienia główne źródła informacji dotyczącej historii Pomorza,
- zna najważniejsze historyczne wydarzenia regionu,
- zna historię swojej miejscowości,
- zna „swoje korzenie”.

GIMNAZJUM Uczeń:

- analizuje różna źródła wiedzy historycznej o regionie,
- wyjaśnia związki między historią Europy a dziejami regionu,
- dostrzega związki między historią regionu a historią własnej rodziny,
- omawia historyczne miejsca swojej miejscowości.

▪ Kultura materialna

SZKOŁA PODSTAWOWA Uczeń:

- wyjaśnia pojęcia: kultura ludowa, etnografia, tożsamość kulturowa, muzeum, skansen;
- wymienia najciekawsze zabytki regionu,
- omawia ciekawe budowle w najbliższej okolicy,
- rozumie znaczenie ochrony kultury materialnej,
- omawia muzea, skanseny regionu;
- zna najważniejsze dziedziny życia dawniej ludzi – zna przedmioty codziennego użytku m.in. też strój.

GIMNAZJUM Uczeń:

- wyjaśnia związek kultury materialnej regionu z historią Pomorza,
- charakteryzuje zabytki, muzea regionu;
- promuje ciekawe zabytki kultury materialnej miejscowości, gminy, województwa;
- jest świadomy znaczenia przeszłości i ochrony tego co odziedziczył,
- przedstawia bogactwo kultury materialnej swojego najbliższego otoczenia na tle Polski, Europy, świata.

▪ Kultura duchowa i społeczna

SZKOŁA PODSTAWOWA Uczeń:

- zna legendy i podania o swoim najbliższym otoczeniu i regionie,
- omawia zwyczaje (tradycje) swojej rodziny dotyczące corocznych świąt i rodzinnych uroczystości,
- zna wytwory sztuki ludowej i sam próbuje wykonać jakiś element,
- zna muzykę regionu i umie zaśpiewać piosenkę ludową,
- zna urywki wybranych pozycji literatury regionu,
- wymienia wartości zachowania kultury duchowej i społecznej regionu.

GIMNAZJUM Uczeń:

- poszukuje tradycji związanych z regionem,
- bada gdzie i jakie zachowały się jeszcze tradycje,
- charakteryzuje dziedziny sztuki ludowej regionu i jej przedstawicieli,
- wykonuje wybrany element ze sztuki ludowej,
- zna charakter muzyki regionu,
- zna największe osobistości regionu,
- poznaje język kaszubski i literaturę regionu,
- dostrzega uniwersalne wartości w dziedzictwie kultury duchowej i społecznej regionu.

▪ Z „Małej Ojczyzny” do Europy

SZKOŁA PODSTAWOWA Uczeń:

- promuje swoją „Małą Ojczyznę”,
- przewiduje przyszłość swoją i swojego miejsca na Ziemi,
- dokonuje oceny Czym dla mnie jest „Mała Ojczyzna”?, czym będzie w przyszłości?

GIMNAZJUM Uczeń:

- szuka pozytywnych i negatywnych cech dziedzictwa kulturowego regionu,
- porównuje dziedzictwo kulturowe regionu z innymi regionami Polski, Europy, świata;
- aktywnie działa na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego i przekazywania go następnym pokoleniom.

Procedury osiągania założonych celów:

Aby w pełni zrealizować zamierzenia zawarte w programie należy zaktywizować uczniów i pobudzić jego zainteresowania poprzez:

- stosowanie na zajęciach różnych metod aktywnego uczenia pozwalających na samodzielne poznawanie regionu w różnych aspektach,
- prowadzenie zajęć w terenie (wycieczki),
- organizowanie spotkań z twórcami kultury, regionalistami;
- motywowanie uczniów do prowadzenia obserwacji w terenie, wywiadów, prostych prac badawczych i „odkrywczych” w swoim regionie;
- pozytywne wzmocnienie ucznia przy ocenianiu: zwrócenie szczególnej uwagi na zaangażowanie oraz aktywność i twórczość ucznia;
- prowadzenie przez uczniów teczki regionalnej, w której uczeń przez cały rok zbiera różnego rodzaju informacje, zdjęcia, karty pracy;
- prowadzenie koła turystyczno-ekologicznego,
- prezentowanie efektów pracy uczniów m.in. w gazecie szkolnej,
- motywowanie uczniów do bezinteresownego, pozytywnego działania na rzecz własnego środowiska i regionu;
- uczestnictwo w rajdach, konkursach tematycznych;
- współpraca z instytucjami regionalnymi (Parkiem Krajobrazowym „Dolina Słupi”, Nadleśnictwem, Urzędem Gminy). ◆

Jolanta Gaffke

Przedszkole Gminne w Jezierzycach

Edukacja regionalna w przedszkolu

*„To małe kóteczko to moje miasteczko.
W tym mieście mój dom,
W tym domu mój kąt
I tam na kanapie, przyglądam się mapie.
- To małe kóteczko to moje miasteczko ...”
Włodzimierz Melzacki*

Jeśli młody człowiek ma być otwarty na inne społeczności, musi czuć silny związek z własną kulturą, regionem i ojczyzną.

Granice pomiędzy państwami stają się co raz mniejszą przeszkodą w poznawaniu świata. Szybki dostęp do wiedzy za pomocą np. Internetu sprawia, że kultury wzajemnie przenikają się, uzupełniają, zmieniają. Dlatego związek z własnym regionem dziś, pomoże jutro odnaleźć się dorosłemu człowiekowi w skomplikowanej strukturze wspólnot.

Wiedza o regionie, najbliższym otoczeniu, wyrabia poczucie „bycia u siebie” i „bycia sobą”. Działania przedszkola powinny dawać dobry początek przygotowania dziecka do roli twórczego, otwartego, świadomego i pewnie poruszającego się po świecie obywatela. Wiadomo bowiem, że właśnie w tym wieku kształtują się podstawowe zręby osobowości i przyszłe dyspozycje postaw dorosłego człowieka. To tam mały człowiek spędza większą część dnia. Doskonałym przewodnikiem dla nauczyciela do prowadzenia zajęć związanych z regionalną tradycją kulturową jest kalendarz uroczystości przedszkolnych, ludowe obrzędy, doroczne zwyczaje. Podstawowa forma działalności dziecka w wielu przedszkolnym to zabawa, będąca doskonałą okazją do przekazywania wiedzy na temat rodzimej kultury, bogactwa gminy, regionu oraz zainteresowania folklorem.

Myślą przewodnią mojego programu jest zapoznanie z bogactwem Gminy Słupsk i regionu pomorskiego, ukazanie najważniejszych kręgów, w których funkcjonuje mały człowiek, a są nimi: rodzina, przedszkole, miejscowość, region, państwo. Jest on kierowany do dzieci w wieku przedszkolnym, a w szczególności do dzieci 5,6-letnich. Prezentowany program wychowania przedszkolnego – edukacja regionalna w Przedszkolu Gminnym w Jezierzycach jest zgodny z Podstawą programową; nawiązuje także do dokumentu wydanego w 1995 roku przez MEN „Dziedzictwo kulturowe w regionie”.

Treści programu podzielono na kilka obszarów tematycznych:

- Mój dom
- Moje przedszkole
- Moja miejscowość
- Moja gmina
- Mój region
- Mój kraj

Każdy z tych obszarów zawiera zagadnienia szczegółowe. Nauczyciel znając potencjał swoich wychowanków, dostosuje treści w nich zawarte do możliwości i cech psychofizycznych dzieci.

TRZĘCI EDUKACYJNE w przykładowych obszarach tematycznych

MÓJ DOM

RODZINA

Działania edukacyjne:

- struktura rodziny, więzi pokoleniowe, pamiętki rodzinne, dzieje rodziny, praca rodziców;
- tradycje rodziny związane z rokiem liturgicznym i przyrodniczym, doroczne zwyczaje i obrzędy rodzinne;
- dom jako miejsce zamieszkania (przysłowia związane z domem),
- moje miejsce w rodzinie,
- obowiązki wobec innych.

Osiągnięcia dziecka:

- rozumie pojęcia – rodzice, rodzeństwo, dziadkowie, wnuki
- wie jaką pracę wykonują rodzice, potrafi o niej opowiedzieć;
- umie nazwać imieniem i nazwiskiem członków najbliższej rodziny,
- zna ważne tradycje ich miejsce w życiu rodziny, dostrzega potrzebę podtrzymywania tradycji;
- jest tolerancyjny wobec innych wierzeń, kultur i obrzędów;
- umie pomóc w drobnych pracach domowych i przydomowych,
- zna i rozumie sens przysłów.

Ewaluacja:

- rysowanie drzewa genealogicznego rodziny,
- album rodzinny.

WSPÓLNY WYPOCZYNEK, SPĘDZANIE WOLNEGO CZASU

Działania edukacyjne:

- ulubione zajęcia, hobby, zabawy z rodzicami, spędzanie wolnego czasu;
- stwarzanie sytuacji do wspólnych rodzinnych zabaw,
- wędrowka Ulicami Wesołych Marzeń.

Osiągnięcia dziecka:

- zna i rozumie pojęcie hobby,
- umie opowiadać o swoich przyjemnościach i zabawach,

- potrafi zachęcić rodzinę do udziału we wspólnych imprezach przedszkolnych, międzyprzedszkolnych i gminnych.

Ewaluacja:

- wykorzystanie propozycji umieszczonych na końcu programu.

MOJE PRZEDSZKOLE**DZIEJE PRZEDSZKOLA****Działania edukacyjne:**

- poznanie dziejów przedszkola,
- wykorzystanie kronik przedszkolnych, zdjęć, wspomnień osób pracujących najdłużej;
- spotkanie z emerytami.

Osiągnięcia dziecka:

- zna historię przedszkola,
- rozumie pojęcie upływającego czasu.

Ewaluacja:

- udział w Festynie oraz nadaniu imienia przedszkolu z okazji 25-lecia istnienia,
- konkurs rodzinny na wybór imienia oraz maskotki przedszkola.

PRACOWNICY PRZEDSZKOLA**Działania edukacyjne:**

- rozmowa z panią dyrektorem,
- odwiedziny w miejscach pracy pozostałych pracowników przedszkola, rozmowy;
- poznanie rozkładu pomieszczeń w budynku przedszkolnym,

Osiągnięcia dziecka:

- zna osoby pracujące w przedszkolu i wie jaką pracę wykonują,
- zna rozmieszczenie sal, łazienek i innych pomieszczeń
- wie, że zawsze może zwrócić się o pomoc do każdej pracującej w przedszkolu osoby.

Ewaluacja:

- wykonanie portretów osób pracujących w przedszkolu i umieszczenie ich w Albumie 6-latka, który dziecko tworzy przez cały rok.

JA I MOJA GRUPA**Działania edukacyjne:**

- urodziny grupy – zabawy integracyjne mające na celu poznanie dzieci i pań,
- wspólny wybór nazwy grupy oraz znaków charakterystycznych,
- wspólne zaprojektowanie ściany z imionami,
- kończenie zdania – jestem.... i lubię....,
- książka innowacja „Moja grupa to...” -
- wizytówka dla każdego z nas, praca z imionami.

Osiągnięcia dziecka:

- zna imiona dzieci uczęszczających z nim do grupy, zna imiona pań;
- rozumie, że należy być tolerancyjnym wobec „współmieszkańców” przedszkola;
- nie boi się i pomaga dzieciom niepełnosprawnym uczęszczającym do przedszkola,
- rozumie, że każdy ma prawo do pomyłek, należy mu dać jeszcze jedną szansę.

Ewaluacja:

- wykonanie projektów ściany z imionami,
- każde dziecko wykonuje jedną ze stron książki innowacji,
- ozdobienie swojej wizytówki.

ŚWIĘTA W NASZYM PRZEDSZKOLU – OBRZĘDY, ZWYCZAJE I TRADYCJE**Działania edukacyjne:**

- ślubowanie przedszkolaków,
- wróżby andrzejkowe,
- tradycje Świąt Bożego Narodzenia, spotkanie ze św. Mikołajem;
- słuchanie i nauka kolęd, pastorałek;
- przygotowanie Wigilii przedszkolnej,
- bal karnawałowy w przedszkolu – zaangażowanie rodziców,
- przygotowanie Dnia Babci i Dziadka – nauka piosenek i wierszy, wykonanie upominków;
- palenie Marzanny – wykonanie szmacianej postaci, nauka wierszy i piosenek, wspólna zabawa;
- poznanie zwyczajów i tradycji związanych z Wielkanocą,
- wyprawa w poszukiwaniu pozostawionych przez Zająca słodyczy,
- konkurs na najładniejszą palmę,
- poznanie różnych technik wykonania pisanek i kraśzanek,
- przygotowanie Dnia Mamy i Taty,
- przygotowanie Festynu Rodzinnego podsumowującego święta mamy, taty i dzieci
- pożegnanie sześciolatków – „Zielona noc w przedszkolu”,
- wspólna wycieczka na pożegnanie (miejscowość na terenie województwa, każdego roku inna).

Osiągnięcia dziecka:

- zna tradycje i zwyczaje,
- odczuwa przyjemność nie tylko z otrzymywania podarków, ale również z obdarowywania nimi;
- potrafi wykonać ozdoby choinkowe,
- zna ważniejsze kolędy,
- wie, jakie potrawy są spożywane podczas Kolacji Wigilijnej oraz Śniadania Wielkanocnego,
- potrafi wykonać ozdoby wielkanocne,
- rozumie konieczność pamiętania o bliskich – czerpie przyjemność nie tylko z otrzymywania, ale także z dawania prezentów, podarków.

Ewaluacja:

- wykonanie ozdób i dekoracji przedszkola, sal, holu (zależnie od świąt i uroczystości);
- aktywny udział w imprezach przedszkolnych,
- wspólne śpiewanie kolęd.

MOJA MIEJSCOWOŚĆ**DROGA DO PRZEDSZKOLA****Działania edukacyjne:**

- poznanie bezpiecznej drogi do przedszkola – wspólny spacer,
- bezpieczeństwo na drodze (dzieci dojeżdżające i nie tylko, światełka odbłaskowe, zasady zachowania, światła);
- spotkanie z policjantem,
- miejsce zamieszkania: bezpieczne dojście, ład i porządek, bezpieczne zabawy na placach zabaw.

Osiągnięcia uczniów:

- zna i zachowuje zasady bezpiecznego poruszania się po drogach.
- ma przyjazny stosunek do policjantów; wie, że może zwrócić się o pomoc;
- zna na pamięć swój adres zamieszkania,
- zna zasady bezpiecznego korzystania z przyrządów na placach zabaw.

Ewaluacja:

- zabawa w projektanta bezpiecznego pojazdu,
- zaadresowanie koperty – wysłanie kolorowego listu do domu.
- prawidłowe ułożenie kart „Bezpieczeństwo na drodze”, „Bezpieczne zabawy”.

HISTORIA MOJEJ MIEJSCOWOŚCI**Działania edukacyjne:**

- poznanie historii Jezierzyc oraz osoby hrabiego Ferdynanda Zeppelina,
- wprowadzenie książki innowacji „Tu mieszkam”.
- wyprawa w miejsce gdzie kiedyś stała fabryka sterowców „zepelinów”, oglądanie zdjęć i folderów;
- poznanie zakładów pracy, miejsc użyteczności publicznej na terenie Jezierzyc (poczta, ośrodek zdrowia, stacja kolejowa itd.);
- wizyta w Zespole Szkół w Jezierzycach – spotkanie z dyrektorem, oglądanie klas i sal, spotkanie z absolwentami;
- wizyta w bibliotece – oglądanie i rozmowa o książkach, które mówią o naszym regionie.

Osiągnięcia uczniów:

- zna historię Jezierzyc, wie z czego słynęła przed laty nasza miejscowość;
- zna nową nazwę pojazdów latających – sterowce, zepeliny, wie jak wyglądały, potrafi je narysować;

- poznał ważniejsze osoby w naszej miejscowości, wie jakie mają zawody i co robią;
- dowiedział się i zobaczył książki mówiące o naszym regionie.

Ewaluacja:

- aktywność plastyczna: wykonanie wyklejanki „Jestem kapitanem sterowca”;
- wykonanie ilustracji do ostatniej strony książki innowacji „Tu mieszkam” / tekst: Tu mieszkam – tu jest moje przedszkole: aktywność plastyczna,
- praca w zespołach – wykorzystanie zdobytej wiedzy i rozwiązanie problemu: co nazywano sterowcem Zepelina. ♦

ZRÓDŁA: • Regionalne Forum Edukacyjne – „Regionalne Programy Edukacyjne” Gdańsk 1998 • www.kaszuby.bytow.pl • www.folklor.com.pl • Atlas Edukacji regionalnej • program „Kraina dzieci w Europie – I.Dzierzgwoska. M. Nawrot • „Ochrona kształtowania środowisk w edukacji dzieci przedszkolnych” E.J.Frateczakowie • „O programach prawie wszystko” H.Komorowska • program „Edukacja regionalna – Piaski Wlkp.” L.Dominiak, J.Sowinska • Podstawa programowa kształcenia ogólnego edukacja regionalna – dziedzictwo kulturowe w regionie www.gimnazjum.pl • http://regionalizm.w.interia.pl • „Regionalna tradycja kulturowa w przedszkolu” M.Rinkowska

Polecamy nasze publikacje

Maria Pietryka, Elżbieta Pliszka (wybór materiałów), **Regionalizm w pracy biblioteki szkolnej. Zeszyt 6**, ODN Słupsk 2001, ss.46, cena 4,50 zł

Maria Pietryka, Elżbieta Pliszka (wybór materiałów), **W świetle bibliotek dziecięcych. Zeszyt 7**, ODN Słupsk 2001, ss.74, cena 6,50 zł

Bogusława Dominiacka, **Scenariusze zajęć z przyrody dla klasy IV. Krajobraz najbliższej okolicy**, ODN Słupsk 2001, ss.32, cena 3,5 zł

Iza Jarosławska

*I Społeczna Szkoła Podstawowa
i Gimnazjum STO w Słupsku*

Słowiński Park Narodowy**RAJD PRZYRODNICZO-KRAJOZNAWCZY**

Zajęcia przeznaczone są dla uczniów klas szóstych szkoły podstawowej, a ich celem jest poznanie środowiska Słowińskiego Parku Narodowego i zasad ochrony przyrody.

Cele zajęć terenowych to:

- ✓ Kształtowanie w uczniach właściwego stosunku do przyrody.
- ✓ Wzbogacanie wiedzy uczniów o ochronie przyrody.
- ✓ Skłonienie uczniów do podejmowania prostych decyzji, których skutki mogłyby mieć wpływ na stan środowiska.
- ✓ Próba skłonienia uczniów do brania współodpowiedzialności za środowisko przyrodnicze i to, co wokół nich się dzieje.
- ✓ Wykształcenie nowego sposobu postrzegania przyrody.
- ✓ Wyrobienie w uczniach emocjonalnego sposobu odbierania przyrody i zjawisk przyrodniczych.

Scenariusz rajdu

1. **Temat rajdu:** Poznajemy środowisko Słowińskiego Parku Narodowego.
2. **Główne cele:**
 - Poznajemy główne biocenozy Parku: lasy, jezioro, plażę, wydmy.
 - Poznajemy ukształtowanie rzeźby Parku.
 - Dowiadujemy się gdzie znajdują się rezerwy ściśle.
 - Zapoznajemy się z florą i fauną SPN-u.
 - Zapoznajemy się z krajobrazem, rodzajami i zjawiskami zachodzącymi na wydmach.
3. **Środki dydaktyczne:** lornetki, karty pracy, kartki papieru, ołówki, długopisy, centymetry krawieckie, kompas, małe stoiczki, termometry.
4. **Metody pracy:** obserwacja, dyskusja, modelowanie, praca indywidualna i grupowa.

Przebieg zajęć:

Uczniowie klas VI pod opieką nauczyciela i przestrzegając zasad bezpieczeństwa pokonują trasę przyrodniczą o długości ok. 14 km. Została ona opracowana w celu wskazania zwiedzającym charakterystycznych cech środowiska przyrodniczego Słowińskiego Parku Narodowego oraz zapoznania ich z zasadami ochrony przyrody. Trasa ścieżki prowadzi przez tereny leśne, plażę nadmorską i wydmy ruchome. Czas rajdu przewidywany jest na około 6 godzin. Wyznaczono 5 stanowisk.

Etap 1: około 5 km

Rajd rozpoczynamy 1 km od Smołdzina na skrzyżowaniu szosy prowadzącej do Kluk z polną drogą wiodącą do lasu mieszanego. Na jego skraju znajduje się parking (stanowisko 1). Przechodzimy przez bory sosnowe znajdujące się pod zarządem administracji Parku i docieramy do skrzyżowania ze szlakiem czerwonym (na zach. do Rowów, na wsch. do Czołpina). Na odcinku ok. 1 km idziemy równolegle ze szlakiem czerwonym. Po wyjściu z boru wędrujemy przez łąki, przechodzimy przez kanał i po przebyciu ok. 0,5 km docieramy do drugiego parkingu. Po drodze, po lewej stronie, mijamy w niewielkiej odległości jez. Dołgie Wielkie (stanowisko 2). Następnie mijamy parking i wchodzimy na teren SPN-u. Dalej droga staje się piaszczysta. Po lewej stronie trasy towarzyszy nam las sosnowy ze zniekształconymi drzewami, po prawej również las sosnowy, z przewagą sosny czarnej. Dalej droga prowadzi przez rzadki bór sosnowy, w którego runie występują: wrzos, borówka brusznica i bagno zwyczajne. W pobliżu wału wydmowego mijamy okazałe sosny czarne i schodzimy na nadmorską plażę.

Etap 2: około 2 km

Przejdźcie plażą do szlaku północnego prowadzącego do Czołpina. Po drodze napotykamy wyrzucone przez morze na brzeg liczne szczątki zwierzęce. Są wśród nich różne gatunki małży, najczęściej fioletowo-czarne omułki jadalne, przyczępione gromadnie do różnorodnego podłoża lub do pęków widlika. Licznie też występują skorupki sercówki jadalnej pięknie ornamentowane i różnorodnie zabarwione, używane często do wyrobu „pamiątek z nad morza”. Nad plażą i wodą szubują różne gatunki mew i rybitw (stanowisko 3).

Na plaży spotykamy wyrzucane przez fale morskie rośliny oderwane od dna morza, podwodnych przybrzeżnych kamieni i pali umacniających brzeg. Są wśród nich różne glony: zielenice, brunatniec i krasnorosty. Najłatwiej rzucają się w oczy skłębione liście zostery morskiej. Jest to „trawa morska” o płożącej się łodydze i wstęgowatych liściach, niekiedy ponad 1-metrowej długości, na których osiedlają się inne drobniejsze rośliny. Na niektórych odcinkach plaży szczególnie obficie wyrzucany jest morskoczyn pęcherzykowaty. Jest to glon należący do brunatnic, o widełkowato rozgałęzionej, taśmowatej plesze. Innym ciekawym, napotkanym okazem może być widlik. Jest to krasnorost oderwany od dna morskiego. Jego plecha jest utworzona z chrząstkowatych, obłych i widełkowatych rozgałęzień o zabarwieniu zbliżonym do brunatnego. Wśród plech morskoczynu i widlika występują drobniejsze nitkowate, widełkowato rozgałęzione i poprzecznie prążkowane fragmenty rozróżki przezroczystej. Odmienny wygląd ma towarzyszący im również krasnorost rurecznica czerniąca o kępkowatej, utworzonej z wiotkich niteczek plesze. Na granicy przyływu i odpływu fal morskich, jak również na leżących pod wodą przedmiotach spotkać można glony — zielenice; najczęściej jest to taśma w po-

staci seledynowych wiotkich wstęg oraz gałęzatką, o formie nitkowatej, dość regularnie i gęsto rozgałęziona.

Na plaży poza strefą oddziaływania fal morskich zjawiają się w niewielkich skupiskach pionierzy życia. Należy do nich honkenia piaszkowa, niewielka roślina o drobnych łodygach z mięsistymi listkami ustawionymi w czterech szeregach. Honkenia wykazuje niezwykłą odporność na przysypywanie piaskiem. Zasypana, bardzo szybko rośnie i rozgałęzia, powodując zatrzymywanie piasku. Kwitnie w czerwcu lub lipcu. Jej drobne kwiaty mają barwę białą i różową. Podobne wydmotwórcze właściwości posiada rukwiel nadmorska, zjawiająca się na krawędzi plaży zimowej. Pędy rukwieli mogą być wzniesione i płozące się, liście mięsiste, a kwiaty drobne, wonne, barwy liliowej lub jasnofiołkowej. Kwitnie od lipca do października. Również charakterystyczną dla plaży rośliną jest solanka kolczysta zaliczana do słonorośli, ponieważ dobrze znosi zasolenie gleby i doskonale przystosowała się do warunków nadmorskich.

Etap 3: około 3 km

Z plaży szlak skręca na pd. zach. i przecinając wał wydmy – rezerwat „Wydma Czołpińska” (stanowisko 4) oraz drogę leśną podąża do Czołpina. Jest to osada związana z obsługą latarni morskiej, wybudowanej w 1874 r., na najwyższym zalesionym szczycie wydmy (55 m). Latarnia nie jest udostępniona do zwiedzania.

W Czołpinie znajduje się parking (stanowisko 5) i punkt odpoczynku z ławkami i wiatą. Osada stanowi punkt wypadowy dla turystów zmotoryzowanych ze Smołdzina lub wędrujących skróconą trasą szlaku północnego czy południowego.

KARTY PRACY

Zakres poruszanych zagadnień:

Stanowisko 1 – las mieszany

- Określenie kierunków świata za pomocą kompasu.
- Znajomość gatunków roślin i zwierząt spotykanych w lesie.
- Narysowanie sylwetki wybranego drzewa i nazwanie go.
- Scharakteryzowanie obserwowanego drzewa (pokrój, kora, żyjące na nim rośliny i zwierzęta, wysokość obwód, nastrój panujący pod drzewem).
- Przyporządkowanie organizmów do poszczególnych pięter lasu.
- Poznanie właściwości gleby.

Stanowisko 2 – jezioro Dołgie Duże

- Zaznaczenie na mapie topograficznej miejsca, w którym się znajduje.
- Charakterystyka jeziora (kolor wody, zapach, wielkość, elementy przyrody żywej i nieożywionej).
- Poznanie gatunków ptaków wodnych.
- Uzupełnienie schematu biocenozy jeziora.

Stanowisko 3 – plaża nadmorska

- Określenie warunków pogodowych.
- Poznanie gatunków glonów.
- Scharakteryzowanie roślin rosnących na plaży nadmorskiej i ich rola w tym środowisku.
- Zaznajomienie z mieszkańcami plaży.

Stanowisko 4 – wydmy nadmorskie

- Poznanie rodzajów wydmy.
- Znajomość procesów tworzących wydmy i zaznaczenie kierunku wiatrów je tworzących.
- Poznanie gatunków roślin wydmy.
- Określenie cech roślin rosnących na wydmach.

Stanowisko 5 – Czołpino (podsumowanie rajdu)

- Wymienienie charakterystycznych dla danego parku ekosystemów.
- Zanotowanie informacji na temat rezerwatów ścisłych.
- Obserwacja śladów pobytu turystów i ich wpływ na środowisko parku.
- Ewaluacja zajęć.

Podsumowanie pracy

Wspólne wyjazdy z dziećmi przełamują szkolną dyscyplinę, ułatwiają poznanie się i nawiązanie przyjaźni. Podczas rajdu przyrodniczo – krajoznawczego uczniowie nie tylko poznają przyrodę Słowińskiego Parku Narodowego, doceniają unikalne piękno tych zakątków Polski, ale także muszą wykazać się teźnością i wytrzymałością fizyczną. Takie wędrowki rozbudzają zamiłowanie do turystyki, wyczerpienie na piękno przyrody i ochronę obiektów o najwyższych walorach przyrodniczych i krajoznawczych. ♦

LITERATURA: ▪ Jasińska W. Florek W. 1999. Gmina Smołdzino – informator. Słupsk ▪ Manikowski S. 1969. Ptaki obserwowane w Słowińskim Parku Narodowym. Ochrona Przyrody, nr 34 ▪ Müller J. Stawiński W. 1993. Obserwacje i doświadczenia w nauczaniu biologii. Wyd. Szkolne i Pedagogiczne. Warszawa ▪ Soida D. 1993. Bądź Mistrzem – Przyjacielem, czyli edukacja ekologiczna na wesoło. Ośrodek Edukacji Ekologicznej RPK OA PTTK. Kraków ▪ Śpiewakowski E. Śpiewakowska F. 1989. Słowiński Park Narodowy. Wyd. PTTK Warszawa ▪ Tyral-ska – Wojtyca E. 2000. Woda – pakiet edukacyjny. Regionalny Ośrodek Edukacji Ekologicznej. Kraków ▪ Woźniak K. Górski W. (praca zbiorowa) Co warto wiedzieć o przyrodzie województwa słupskiego? Wydawca Wojewoda Słupski. Słupsk

ankh, anch – hieroglif staroegipski oznaczający życie, przyjęty przez UNESCO jako symbol programu Człowiek i biosfera; jest też znakiem rozpoznawczym wielu organizacji ekologicznych

(Romuald Olaczek, Słownik szkolny. Ochrona przyrody i środowiska, WSiP Warszawa 1999, s.14)

DOSKONALENIE NAUCZYCIELI

ODN ZAPRASZA

Szanowni Państwo!
Koleżanki i Koledzy

Jak co roku kierujemy do Państwa kolejną ofertę edukacyjną Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku na rok szkolny 2004/2005 opracowaną przez zespół konsultantów i autorów programów. Propozycje zawarte w naszym Informatorze adresowana są do dyrektorów, liderów kadry kierowniczej, nauczycieli wszystkich specjalności, wychowawców oraz pracowników jednostek samorządu terytorialnego i pracowników nadzoru pedagogicznego.

Tematyka doskonalenia jest zgodna z reformą systemu edukacji i priorytetami edukacyjnymi naszego regionu. Organizujemy kursy kwalifikacyjne, doskonalące, seminaria, warsztaty oraz szkolenia rad pedagogicznych w ramach WDN. Powyższe formy mogą być organizowane w bazie ODN, wybranej szkole dla nauczycieli z terenu gminy/powiatu lub w szkole/placówce macierzystej. Każdy kto jest zainteresowany podnoszeniem swoich kwalifikacji zawodowych, umiejętności dydaktycznych i wychowawczych, znajdzie ofertę, która będzie pomocna w jego dalszej pracy.

Przedstawionej przez nas oferty nie należy traktować jako zamkniętej. Będziemy wdzięczni za wszelkie uwagi, sugestie i propozycje na temat ewentualnego zorganizowania dodatkowych szkoleń o innej niż podana tematyka. Szkolenia nasze cechuje wysoka jakość i profesjonalizm – wyrażamy nadzieję, że spotkania te będą dla uczestników źródłem twórczej satysfakcji.

Serdecznie zapraszam do współpracy i udziału w proponowanych formach doskonalenia. Prosimy „zaglądać” na naszą stronę internetową www.odn.slupsk.pl, którą systematycznie aktualizujemy i podajemy formy szkoleniowe z ich datą rozpoczęcia.

Z okazji nowego roku szkolnego 2004/2005 życzę Państwu wraz ze wszystkimi współpracownikami sukcesów w pracy oraz osobistego zadowolenia z udziału w realizacji nowych zadań edukacyjnych.

Małgorzata Kowalska
Dyrektor ODN w Słupsku

ORGANIZACJA FORM SZKOLENIA

ZGŁOSZENIE

Udział w wybranej formie doskonalenia należy zgłaszać poprzez: wypełnienie druku indywidualnej karty zgłoszenia dostępnej na stronie 8 INFORMATORA, a także na naszej stronie internetowej www.odn.slupsk.pl

Na każdą formę należy przesłać oddzielne zgłoszenie na adres: ODN lub faksem (tel.842-35-67), bądź wysyłając e-maila kursy@odn.slupsk.pl na 3 tygodnie przed planowanym terminem rozpoczęcia danej formy.

Uruchomienie kursu rozpocznie się tylko wówczas, gdy zgłosi się minimum 15 zainteresowanych osób. W związku z tym planowane przy niektórych formach terminy mogą ulec zmianie. O zakwalifikowaniu się na daną formę, odpłatności i szczegółach organizacyjnych poinformujemy Państwa pisemnie na 1 tydzień przed pierwszym spotkaniem.

ODPŁATNOŚĆ

Liczba godzin	Przewidywana odpłatność
do-10	30-45
10-20	45-95
20-30	95-130
30-40	130-160
40-50	160-190
50-60	190-240
kursy kwalifikacyjne	1500-1700

Ceny kursów podane są w przybliżeniu i mogą ulec niewielkiej zmianie, bowiem opłata ta związana jest ściśle z liczbą uczestników danej edycji oraz ilością godzin zajęć. Istnieje możliwość rozłożenia na 2 raty opłat za kursy kwalifikacyjne.

Po otrzymaniu informacji o zakwalifikowaniu się na daną formę prosimy dokonać wpłaty na konto:

62 931 50004 0011 9106 2000 0020

POTWIERDZENIE UKOŃCZENIA FORMY

Po ukończeniu kursu kwalifikacyjnego uczestnicy otrzymują świadectwo według wzoru MENiS. Ukończenie kursu doskonalącego potwierdzone jest zaświadczeniem według wzoru ODN.

ORGANIZACJA ZAJĘĆ

W większości zajęcia odbywać się będą w naszej bazie dydaktycznej w systemie piątkowo-sobotnio-niedzielnym. W przypadku kursów kwalifikacyjnych przewiduje się sesję zimową.

Istnieje również możliwość organizowania kursów w miejscu pracy nauczycieli. Zgłoszenie (druk karty zgłoszenia – organizacja doskonalenia w placówce oświatowej – strona 9 INFORMATORA) wypełnia dyrektor placówki.

ODPOWIEDZIALNY ZA ORGANIZACJĘ

Informacji dotyczących programów i organizacji zajęć udzielają konsultanci odpowiedzialni za daną formę lub konsultant ds. doskonalenia nauczycieli – Ewa Misiewicz codziennie od 8⁰⁰ do 15⁰⁰, tel. 842-34-62 wew.40.

Ewa Misiewicz

konsultant ds. doskonalenia nauczycieli

RADY PEDAGOGICZNE

Zapraszamy do skorzystania z naszej oferty dotyczącej szkoleniowych rad pedagogicznych. Czas trwania rady: od 2 do 3 godzin. Opłata za przeprowadzenie rady bez względu na czas trwania wynosi 200zł.

Zgłoszenie pisemne wybranego tematu (druk karty zgłoszenia na stronie 2) prosimy przesłać na adres ODN lub faksem (tel. 842-35-67), bądź wysyłając e-maila: sekretariat@odn.slupsk.pl

Informacji dotyczącej prowadzenia rad pedagogicznych udziela wicedyrektor ODN Łucja Knop pod numerem tel. 842-29-43.

TEMATYKA RAD PEDAGOGICZNYCH

1. Awans zawodowy nauczyciela – dokumentowanie.
2. Budowanie wizji i misji szkoły.
3. Budowanie wynikowe planów kształcenia.
4. Dialog zamiast agresji – rozwiązywanie problemów zachowań.
5. Etyka oceniania.
6. Europejskie programy edukacyjne.
7. Ewaluacja jako forma mierzenia jakości pracy szkoły.
8. Hospitacja diagnozująca.
9. Integracja międzyprzedmiotowa.
10. Mierzenie jakości pracy szkoły.
11. Opis i analiza przypadku wychowawczego.
12. Podnoszenie jakości pracy wychowawczej – budowa narzędzi.
13. Prawo oświatowe – Karta Nauczyciela po nowelizacji.
14. Rola wymagań edukacyjnych w kształceniu ucznia.
15. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów wychowawczych.
16. Rozwój szkoły a rozwój zawodowy nauczyciela.
17. Sposoby diagnozowania potrzeb uczniów, nauczycieli, środowiska.
18. Wewnętrzny system oceniania.

GRANTY EDUKACYJNE

- Budowa projektów edukacyjnych w oparciu o środki Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszy Strukturalnych
- Wychowawcza i edukacyjna rola biblioteki szkolnej
- Edukacja w zakresie bezpieczeństwa dzieci i młodzieży – pierwsza pomoc przedmedyczna

KURSY KWALIFIKACYJNE**Kurs nr 1****KURS DLA OŚWIATOWEJ KADRY KIEROWNICZEJ**

Adresat: osoby, które pełnią funkcje kierownicze w placówkach oświatowych lub mające zamiar ubiegać się o funkcje kierownicze, a także pracownicy samorządowi i działacze zajmujący się sprawami oświaty

Treści programowe: według programu MEN

Liczba godzin: 270

Planowany termin rozpoczęcia: październik - listopad 2004r. lub styczeń-luty 2005r.

Kurs nr 2**OLIGOFRENOPEDAGOGIKA**

Adresat: nauczyciele i wychowawcy zatrudnieni w placówkach szkolnictwa specjalnego, którzy nie posiadają kwalifikacji do pracy z dziećmi i młodzieżą niepełnosprawną umysłowo

Treści programowe: według programu MEN

Liczba godzin: 300

Planowany termin rozpoczęcia: październik 2004r.

Kurs nr 3**PEDAGOGIKA LECZNICZA**

Adresat: nauczyciele i wychowawcy posiadający wykształcenie pedagogiczne (studia magisterskie, zawodowe lub SN), lecz nie mający przygotowania specjalistycznego do pracy z dziećmi przewlekle chorymi lub dotkniętymi dysfunkcjami narządów ruchu

Treści programowe: według programu MEN

Liczba godzin: 300

Planowany termin rozpoczęcia: październik 2004r.

Kurs nr 4**PEDAGOGIKA OPIEKUŃCZA**

Adresat: nauczyciele zatrudnieni w placówkach opiekuńczo-wychowawczych (domy dziecka, rodzinne domy dziecka, pogotowia opiekuńcze, domy wczasów dziecięcych, internaty, bursy, ośrodki szkolno-wychowawcze), świetlicach szkolnych, półinternatach, także dla pedagogów szkolnych i innych osób, które posiadają kwalifikacje nauczycielskie, ale nie posiadają kwalifikacji specjalistycznych do pracy opiekuńczo-wychowawczej

Liczba godzin: 300

Planowany termin rozpoczęcia: październik 2004r.

Kurs nr 5**SZTUKA**

Adresat: nauczyciele muzyki, plastyki, kształcenia zintegrowanego na wszystkich poziomach edukacyjnych

Treści programowe: według programu MEN

Liczba godzin: min. 300

Planowany termin rozpoczęcia: październik 2004r.

Kurs nr 6**TERAPIA PEDAGOGICZNA**

Adresat: kwalifikowani nauczyciele nauczania początkowego, pedagogzy i psychologzy szkolni oraz pracownicy Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych zainteresowani problematyką trudności w uczeniu szkolnym dzieci w kl. I-III

Treści programowe: według programu MEN

Liczba godzin: 300

Planowany termin rozpoczęcia: październik 2004r.

Kurs nr 7**WYCHOWANIE DO ŻYCIA W RODZINIE**

Adresat: nauczyciele wszystkich typów szkół nie posiadający kwalifikacji do prowadzenia zajęć „Wychowanie do życia w rodzinie”

Treści programowe: według programu MEN

Liczba godzin: 270

Planowany termin rozpoczęcia: październik 2004r.

KURSY DOSKONALĄCE (nr kursu, tytuł)**BIBLIOTEKA SZKOLNA**

8. Badanie jakości pracy biblioteki szkolnej
9. Edukacja czytelnicza i medialna
10. Elementy biblioterapii
11. Jak budować strony internetowe?
12. Komunikacja interpersonalna
13. Metody twórczego kierowania technikami nauczania i uczenia się
14. Najnowsza literatura dla dzieci i młodzieży
15. Regionalizm w pracy biblioteki szkolnej
16. System biblioteka szkolna – program Mol
17. System informatyczny obsługi biblioteki i jej filii - patron
18. Zastosowanie programu PowerPoint w dydaktyce biblioteki szkolnej

EDUKACJA WCZESNOSZKOLNA Z PRZEDSZKOLNĄ

19. Edukacja europejska
20. Edukacja matematyczna w kształceniu zintegrowanym
21. Edukacja polonistyczna w wychowaniu przedszkolnym
22. Idea integracji sensorycznej w oparciu o metodę Carla Orffa
23. Integracja w pedagogice zabawy poprzez animację muzyczną
24. Komputer w pracy nauczyciela
25. Konstruowanie programu autorskiego
26. Metody aktywne w percepcji muzyki
27. Organizacja i metody pracy korekcyjno-kompensacyjnej
28. Pedagogika zabawy
29. Planowanie wynikowe w klasach integracyjnych
30. Podnoszenie jakości pracy przedszkola
31. Psychoterapia
32. Stymulowanie aktywności artystycznej dzieci w zabawach parateatralnych i dramie
33. Tańce, zabawy i piosenki w rozwoju dziecka
34. Teaching english to young learners
35. Uczyć czytać, ale jak? Skuteczne sposoby nauki czytania
36. Wynikowe budowanie planów kształcenia

ANDRAGOGIKA

37. Praca szkoleniowa z dorosłym słuchaczem – andragogika

ANIMACJE TWÓRCZE I TEATRALNE

38. Animacja teatru szkolnego
39. Sekrety interpretacji tekstu – recytacja

AWANS ZAWODOWY NAUCZYCIELI

40. Awans zawodowy nauczyciela – prawo oświatowe – dokumentowanie

EDUKACJA EUROPEJSKA

41. Budowanie projektów edukacyjnych w oparciu o środki europejskiego funduszu społecznego
42. Projektowanie ścieżki międzyprzedmiotowej – edukacja europejska w szkolnych programach nauczania
43. Zrozumieć unię europejską

EDUKACJA REGIONALNA

44. Interdyscyplinarny kurs edukacji regionalnej

HISTORIA

45. Praca ze źródłami symbolicznymi i obrazowymi na lekcjach historii

INFORMATYKA

46. Obsługa arkusza kalkulacyjnego Microsoft Excel
47. Obsługa edytora tekstów Microsoft Word
48. Podstawy internetu
49. Podstawy obsługi komputera IBM PC z elementami internetu, edytora tekstów i arkusza kalkulacyjnego
50. Tworzenie prezentacji w Microsoft PowerPoint
51. Tworzenie publikacji w programie Microsoft Publisher
52. Tworzenie stron internetowych w programie FrontPage
53. Zastosowanie arkusza kalkulacyjnego w szkole
54. Zastosowanie edytora tekstów w nauczaniu
55. Zastosowanie multimediów w nauczaniu przedmiotów humanistycznych
56. Zastosowanie multimediów w nauczaniu przedmiotów ścisłych

INTEGRACJA MIĘDZYPRZEDMIOTOWA

57. Integracja międzyprzedmiotowa
58. Projekt jako metoda nauczania
59. Realizacja ścieżek międzyprzedmiotowych

JĘZYKI OBCE

60. Internet w pracy nauczyciela języka angielskiego
61. Rozwijanie kreatywności ucznia na lekcjach j. angielskiego
62. Skuteczne metody nauczania języków obcych

JĘZYK POLSKI

63. Kryterialne sprawdzanie wypracowań uczniów
64. Nauczanie języka polskiego
65. Pismo (gazeta) jako forma pracy z uczniami
66. Planowanie wynikowe
67. Przygotowanie do pracy przewodniczącego komisji maturalnej
68. Przygotowanie prezentacji multimedialnej

KATECHEZA

69. Metoda projektu na lekcjach religii
70. Oligokatecheza „mój zeszyt”
71. Origami w katechezie
72. Proste metody plastyczne i muzyczne w katechezie

MATEMATYKA

73. Egzamin maturalny 2005
74. Nauczanie matematyki w gimnazjum – metody aktywizujące w pracy z uczniem
75. Nauczanie matematyki w gimnazjum – wymagania i umiejętności
76. Planowanie wynikowe w nauczaniu matematyki

OCENIANIE WEWNĘTRZNE I ZEWNĘTRZNE

- 77. Pomiar dydaktyczny I* w pracy nauczyciela
- 78. Pomiar dydaktyczny II* w pracy nauczyciela
- 79. Budowanie testów dydaktycznych
- 80. Analiza, interpretacja i wykorzystanie wyników egzaminów wewnętrznych
- 81. Komunikowanie wyników badań osiągnięć uczniów

OPIEKA I WYCHOWANIE

- 82. Diagnoza indywidualnych potrzeb edukacyjnych, wychowawczych ucznia, studium przypadku
- 83. Kurs dla kandydatów na wychowawców placówek wypoczynku dla dzieci i młodzieży
- 84. Kurs instruktazowy dla kierowników placówek wypoczynku dzieci i młodzieży
- 85. Kurs dla kierowników wycieczek szkolnych
- 86. Komunikacja interpersonalna jako podstawowy element integracji grupy
- 87. Kurs przygotowujący do prowadzenia zajęć terapeutycznych dla dzieci z rodzin alkoholowych (techniki socjoterapeutycz.)
- 88. Metody psychomanipulacji w sektach
- 89. Metody i techniki stosowane w terapii pedagogicznej dzieci z problemami
- 90. Negocjacje i mediacje jako efektywne strategie rozwiązywania sytuacji problemowych i konfliktów
- 91. Przygotowanie nauczyciela do wielopoziomowej pracy z uczniem
- 92. Rola nauczyciela w procesie skutecznego rozwiązywania problemów wychowawczych
- 93. Rozpoznawanie i przeciwdziałanie molestowaniu seksualnemu
- 94. Rozwój i wychowanie dziecka z rodziny dotkniętej uzależnieniem
- 95. Skuteczne sposoby przeciwdziałania agresji, przemocy w szkole
- 96. Trening rozwiązywania konfliktów w placówce oświatowej
- 97. Techniki w pracy socjoterapeutycznej – wykorzystanie przytulanek, dramy, bajki i metafory w procesie socjoterapii
- 98. Więzy międzyludzkie – sztuka pomagania sobie i innym

PIERWSZA POMOC PRZEDMEDYCZNA

- 99. Pierwsza pomoc przedmedyczna

PODNIOSZENIE JAKOŚCI PRACY SZKOŁY I PLACÓWKI

- 100. Badanie efektów i przebiegu procesu kształcenia
- 101. Diagnostowanie jakości pracy szkoły (placówki)
- 102. Doskonalenie umiejętności organizacyjnych i metodycznych wicedyrektorów szkół
- 103. Lider doskonalenia wewnątrzszkolnego
- 104. Podnoszenie jakości kształcenia
- 105. Podnoszenie poziomu jakości pracy szkoły (placówki)
- 106. Podnoszenie jakości pracy wychowawczej nauczyciela

PRZYRODA I BIOLOGIA

- 107. Edukacja prozdrowotna – promocja zdrowia w szkole
- 108. Metody aktywizujące w nauczaniu przedmiotów matematyczno-przyrodniczych
- 109. Planowanie wyników
- 110. Przygotowanie ucznia do sprawdzianu po szkole postawowej i egzaminu po gimnazjum

SZKOLNICTWO SPECJALNE

- 111. Alternatywne i wspomagające sposoby porozumiewania się dzieci niepełnosprawnych – I*
- 112. Alternatywne i wspomagające sposoby porozumiewania się dzieci niepełnosprawnych – II*
- 113. Budowanie pozytywnych interakcji z dzieckiem o wielorakiej niepełnosprawności metody M. I Ch. Knill
- 114. Diagnostyka i terapia dzieci z autyzmem lub z cechami autyzmu

- 115. Diagnoza funkcjonalna oraz ipet dla dzieci z głębszym i głębokim upośledzeniem umysłowym
- 116. Kształcenie i wychowanie integracyjne uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych upośledzeniem umysłowym
- 117. Lider zespołu przedmiotowego ds. Kształcenia specjalnego i integracyjnego
- 118. Pedagogika zabawy w pracy z dzieckiem niepełnosprawnym – I*
- 119. Pedagogika zabawy w pracy z dzieckiem niepełnosprawnym – II*
- 120. Stymulacja i wspieranie rozwoju dziecka w świetlicy szkolnej – integracyjnej
- 121. Terapia zabawą, terapia przez sztukę w pracy z dzieckiem niepełnosprawnym
- 122. Wczesna terapia oraz profilaktyka zaburzeń psychomotorycznych według metody Marii Montessori
- 123. Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka zagrożonego nieprawidłowym rozwojem
- 124. Wspomaganie psychoruchowego rozwoju dziecka metodą ruchu rozwijającego Weroniki Sherborne – I*
- 125. Wspomaganie psychoruchowego rozwoju dziecka metodą ruchu rozwijającego Weroniki Sherborne – II*
- 126. Wykorzystanie metody projektu w kształceniu uczniów niepełnosprawnych intelektualnie

SZKOLNICTWO ZAWODOWE

- 127. Jaki program, jaki podręcznik? Podstawa programowa, standardy wymagań egzaminacyjnych dla zawodu a program nauczania
- 128. Metoda projektów i metoda tekstu przewodniego jako strategia postępowania dydaktycznego w liceum profilowanym
- 129. Projektowanie modułowego programu nauczania dla zawodu
- 130. Przygotowanie uczniów do wyboru zawodu - system doradztwa zawodowego
- 131. Realizacja kształcenia ogólnozawodowego w liceum profilowanym
- 132. Szkolny doradca zawodowy

SZTUKA

- 133. Budowanie wyników planów kształcenia
- 134. Metody aktywne w przedmiocie sztuka
- 135. Techniki malarskie
- 136. Podstawy tańca i choreografii I* i II*
- 137. Zintegrowane metody realizacji edukacji muzycznej w gimnazjum

WYCHOWANIE FIZYCZNE

- 138. Kurs przedmiotowo-metodyczny dla nauczycieli wychowania fizycznego

WYCHOWANIE DO ŻYCIA W RODZINIE

- 139. Seks – łatwe pytania – trudne odpowiedzi

INNE

- 140. ABC metod aktywizujących
- 141. Dysleksja rozwojowa
- 142. Innowacja pedagogiczna
- 143. Organizacja i metody pracy korekcyjno-kompensacyjnej
- 144. Podstawy przedsiębiorczości

SZCZEGÓŁOWE INFORMACJE

Informator 2004/2005

Formy doskonalenia nauczycieli
ODN Słupsk 2004, ss.90

www.odn.slupsk.pl

Działalność ODN w Słupsku a potrzeby nauczycieli

NA PODSTAWIE ANKIETY – WERSJA SKRÓCONA

Zespół Mierzenia Jakości działający w Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku wzorem lat ubiegłych skierował do szkół podstawowych i gimnazjów druki ankiety dotyczące potrzeb nauczycieli w zakresie doskonalenia.

Celem przeprowadzonego sondażu ankietowego było uzyskanie odpowiedzi na 3 istotne problemy:

- w jakim stopniu w roku szkolnym 2003/04 nauczyciele korzystali z oferty szkoleniowej ODN w Słupsku,
- jakie są oczekiwania nauczycieli w zakresie doskonalenia w roku szkolnym 2004/05,
- na ile trafne i konkurencyjne są propozycje ODN przy istniejącej różnorodności ofert.

Przy tak wyznaczonych celach pytania skierowane do nauczycieli dotyczyły:

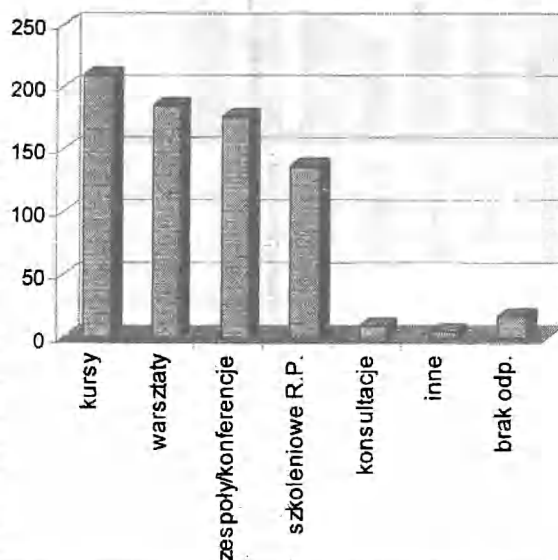
- częstotliwości korzystania w minionym roku szkolnym z form doskonalenia,
- kryteriów wyboru form i tematyki,
- określenia źródeł informacji o ofercie doskonalenia,
- oceny współpracy ODN ze szkołami i placówkami oświatowymi.

Wysłano 500 ankiet. Odpowiedzi udzieliło 348 nauczycieli, w tym 283 kobiet (co stanowi 81,3%) oraz 53 mężczyzn (15,2%) – w 12 przypadkach nie określono płci.

W dalszym ciągu zainteresowanie nauczycieli doskonaleniem ma znaczący związek z ubieganiem się o wyższy stopień awansu zawodowego. Najwięcej w szkoleniach uczestniczyło nauczycieli mianowanych (170 osób) i dyplomowanych (89), mniej nauczycieli kontraktowych (65) i stażystów (24). Stąd też odpowiednio nauczyciele wskazywali na staż pracy: 11-20 lat (111 osób), powyżej 20 lat (104 osoby), ale także 0-5 lat (82 osoby).

Z części ankiety dotyczącej udziału nauczycieli w doskonaleniu w roku szkolnym 2003/04, wynika że większość osób uczestniczyła 1-2 razy w ciągu roku w formach doskonalenia – sporadycznie 166 osób, przynajmniej 1 raz w semestrze 101 osób. Najczęściej były to kursy (210 osób), zajęcia warsztatowe (186 osób), zespoły i konferencje metodyczne (177 osób), szkoleniowe Rady Pedagogiczne (137 osób).

Udział nauczycieli w formach doskonalenia

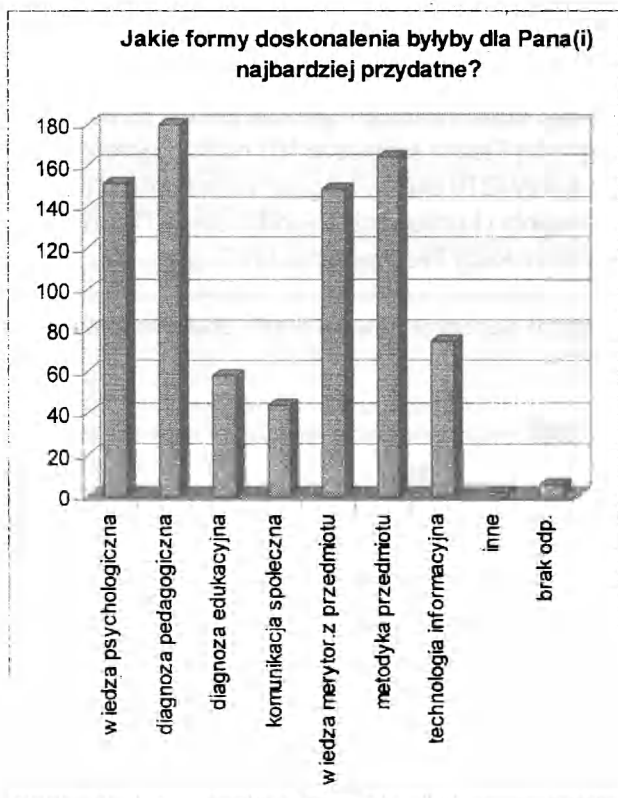

W części ankiety dotyczącej doskonalenia w nowym roku szkolnym 2004/05 na pytanie „Jakie formy doskonalenia, organizowane przez ODN, byłyby dla Pana(i) najbardziej interesujące?” nauczyciele wskazywali na potrzeby w zakresie:

- diagnozy pedagogicznej (180 osób),
- wiedzy psychologicznej (151 osób),
- metodyki przedmiotu (164 osoby),
- wiedzy merytorycznej przedmiotu (148 osób).

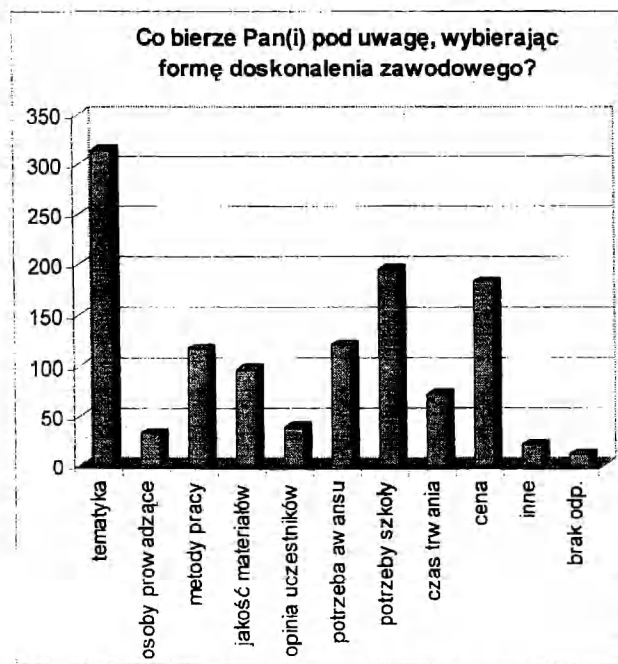
Potrzeby związane z diagnozą edukacyjną wymieniło tylko 58 osób – być może tę formę diagnozy wiele osób zawarło w szerszej rozumianej diagnozie pedagogicznej.

Nastąpiła zauważalna równowaga między dążeniem do poszerzania wiedzy specjalistyczno- przedmiotowej a szerszym poznaniem problematyki psychologiczno-pedagogicznej, z wyraźnym wskazaniem na potrzebę umiejętnej diagnozy zjawisk pedagogicznych.

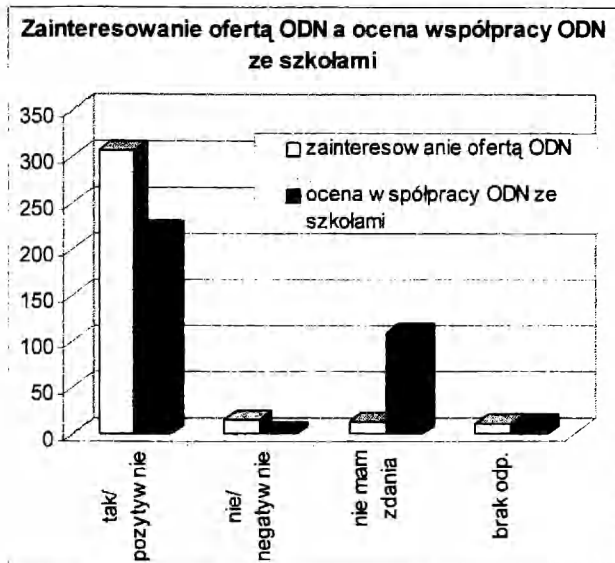
Kolejne pytania dotyczyły kryteriów wyboru przez nauczycieli form doskonalenia zawodowego.

Na pytanie „Co bierze Pan(i) pod uwagę, wybierając formę doskonalenia zawodowego?” większość ankietowanych wskazała, że o wyborze decyduje tematyka kursu/warsztatów (315 osób), ale też potrzeby szkoły (195 osób) oraz cena kursu/warsztatów (183 osoby).

Cena też pośrednio ma wpływ na wybór form pod względem długości ich trwania. Na pytanie „Które z form, pod względem czasu trwania, najbardziej Panu(i) odpowiadają?” najczęściej nauczyciele wskazywali na te krótsze: do 10 godzin (136 osób), także do 20 godzin (95 osób) i do 30 godzin (65 osób).

Ocena działalności Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku przez ankietowanych jest wysoka.

Ciekawe jest porównanie tejże oceny z deklaracją zainteresowania udziałem w formach doskonalenia oferowanych przez ODN:

- 223 osoby pozytywnie ocenia działalność ODN i współpracę ze szkołami oraz placówkami oświatowymi (308 osób jest zainteresowanych ofertą ODN),
- 3 osoby negatywnie oceniają tę działalność (15 osób nie jest zainteresowanych ofertą),
- 12 osób wstrzymało się od wypowiedzi na temat działalności ODN (11 osób nie wypowiedziało się w sprawie oferty).

Ankietowani nauczyciele zaproponowali tematykę szkoleń – wynikającą z własnych zainteresowań oraz potrzeb szkół. Uwzględniono ją w ofercie ODN w roku szkolnym 2004/2005. ♦

Ankiety oraz analizę opracowali:

Łucja Knop – wicedyrektor ODN

Jerzy Paczkowski – konsultant ds. mierzenia jakości

Edukacja małego dziecka

Forum Doskonalenia to program realizowany przez CODN w dziewięciu obszarach tematycznych, a od zeszłego roku także w zakresie edukacji elementarnej. Tegoroczne Forum „Edukacja elementarna w informacji pedagogicznej” (Sulejówek 23-25.06.2004) było drugim spotkaniem konsultantów ds. wychowania przedszkolnego i edukacji wczesno szkolnej na temat edukacji małego dziecka. W ramach Forum odbyły się: wykłady, referaty, dyskusje na temat nowych zjawisk w edukacji małego dziecka, warsztaty związane z budowaniem systemu informacji pedagogicznej w dziedzinie edukacji elementarnej, a także prezentacje planowanych ofert doskonalenia dla konsultantów ds. edukacji przedszkolnej.

Ewa Drańska, główny wizytator w Departamencie Kształcenia Ogólnego, Specjalnego i Profilaktyki Społecznej MENiS, przedstawiła działania resortu edukacji na rzecz rozwijania edukacji przedszkolnej i doskonalenia nauczycieli.

W ostatnich latach w Europie, także w Polsce obserwujemy dynamiczny rozwój pedagogiki przedszkolnej i wczesnoszkolnej. Skłania to do zastanowienia się nad opracowaniem całościowej koncepcji pracy pedagogicznej z dzieckiem. Przykładem nowego podejścia do pracy pedagogicznej z małym dzieckiem jest projekt ogólnopolskiego programu doskonalenia konsultantów pn. „Lider edukacji elementarnej”. Koordynatorem programu wynikającego z działań na rzecz edukacji młodszych dzieci, podjętych w latach 2003/04, jest Zofia Kuklińska, kierownik Pracowni Projektów Edukacyjnych CODN. Uczestnikom Forum zostały przedstawione cele i założenia programu oraz jego moduły w formie mini-warsztatów.

Podczas szkolenia zaprezentowany został program upowszechniania jakościowej edukacji przedszkolnej w środowiskach wiejskich pn. „Gdy nie ma przedszkola”. Program powstał w odpowiedzi na pogłębiające się zaniedbania dotyczące edukacji małych dzieci w Polsce. Ma za zadanie pomóc gminom w stworzeniu nowych form edukacji dzieci w wieku 3-5 lat, we wsiach, w których nie ma przedszkoli. Program realizowany jest przez Fundację Rozwoju Dzieci im. J. A. Komeńskiego, która jest organizacją pozarządową, dążącą do zapewnienia równego startu życiowego wszystkim dzieciom w wieku od 0-10 lat.

Uczestnicy szkolenia wysłuchali również wykładu St. Drzażdżewskiego (radca generalny MENiS) na temat obecnego stanu i modelowych rozwiązań w edukacji elementarnej w systemie badań oświaty. Poruszone zostały kwestie definicji i znaczenia edukacji elementarnej, wskazano na potrzebę integracji badań oświatowych w procesie gromadzenia danych, tworzenia wskaźników i analiz oraz wniosków dla polityki oświatowej. Omówiono również kierunki badań edukacji, takich jak: integracja i z informatyzowanie badań statystycznych i administracyjnych, rozwój reprezentacyjnych badań kompetencji dzieci, młodzieży i dorosłych.

Pracownia Informacji Pedagogicznej CODN, przygotowała warsztaty dla uczestników szkolenia na temat „Edukacja elementarna w Internetowym Serwisie Edukacyjnym ISE”. Na system edukacji informacyjnej CODN składają się podsystemy: informacji oświatowej, informacji pedagogicznej oraz informacji dla wszystkich użytkowników w tworzącym się społeczeństwie wiedzy. Internetowy Serwis Edukacyjny ISE jest wypracowanym przez CODN systemem zbierania, przetwarzania i szybkiego udostępniania informacji edukacyjnych. Dzięki dostępności Serwisu w publicznym Internecie na stronie CODN: www.codn.edu.pl mogą z niego korzystać: nauczyciele, rodzice, uczniowie, wizytatorzy, doradcy, dyrektorzy oraz wszyscy inni użytkownicy.

ISE składa się z działów zawierających informacje o:

- Formach doskonalenia nauczycieli w Polsce;
- Studiach dla nauczycieli;
- Publikacjach placówek doskonalenia;
- Organizacjach i fundacjach oświatowych;
- Szkołach i placówkach oświatowych.

Uczestniczący w szkoleniu konsultanci zostali zapoznani z efektami programu „Podyplomowe Studia dla Nauczycieli z Zakresu Edukacji Elementarnej”, który uruchomiono pod koniec 2002 roku. Uznano, że była to znacząca ogólnopolska inicjatywa w dziedzinie doskonalenia nauczycieli edukacji elementarnej od czasu rozpoczęcia reformy edukacji.

Podsumowując można uznać, że Forum Doskonalenia spełniło zamierzenia organizatorów i oczekiwania uczestników, a mianowicie umożliwiło wymianę doświadczeń, wzbogacenie wiedzy, nawiązanie współpracy, zainspirowało do nowych działań w zakresie edukacji elementarnej. ♦

Alina Rabowska

konsultant ds. wychowania przedszkolnego

Kurs językowo-metodyczny w Exeter

W dniach 7-22 sierpnia odbyła się już trzecia edycja kursu dla nauczycieli języka angielskiego z rejonu słupskiego w Exeter (Wielka Brytania) sponsorowanego przez program unijny *Socrates*. W tym roku, ze Słupska i okolic (Lęborka, Ustki, Główniczyc, Łeby, Bytowa, Dębniicy Kaszubskiej) wzięło udział łącznie 10 osób.

Dwutygodniowy kurs obejmował komponent językowy, metodyczny i kulturowy. Komponent językowy stanowiły 4 przedpołudniowe godziny nauki języka użytkowego dziennie, głównie idiomów i kolokacji występujących w języku mówionym. Na część metodyczną składały się wykłady i warsztaty w grupach, odbywające się każdego dnia we wczesnych godzinach popołudniowych. Szkolenia metodyczne dotyczyły różnych aspektów metody komunikacyjnej, doboru, oceny i pracy z różnymi podręcznikami oraz specyfiki pracy w różnych grupach wiekowych na lekcji języka angielskiego. Element kulturowy, natomiast, to liczne wycieczki po historycznej i pięknej okolicy oraz zakwaterowanie u rodzin angielskich.

Dodatkowym walorem kursu byli jego pozostali uczestnicy – nauczyciele języka angielskiego z innych krajów europejskich, z którymi można było wymienić doświadczenia pedagogiczne oraz nawiązać nowe przyjaźnie.

Organizator kursu ze strony angielskiej, pan Ben Thorne, będzie gościem Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w listopadzie b.r. i weźmie udział w spotkaniu z nauczycielami chętnymi do wzięcia udziału w następnej edycji kursu, latem 2005. Informacje o szczegółach spotkania przyślemy do szkół w październiku. Przypominamy, że aby zostać beneficjentem grantu programu *Socrates* należy posiadać kwalifikacje do nauczania języka angielskiego, odbyć przynajmniej 3-letni staż pedagogiczny oraz cieszyć się dobrą opinią (zasięga się opinii u dyrektora szkoły). Zapraszamy wszystkich chętnych do wyjazdu na kurs do Exeter!

Dorota Werbińska i Anna Maria Rombalska
konsultanci w ODN w Słupsku

Studia podyplomowe DLA NAUCZYCIELI ROZPOCZYNAJĄCYCH PRACĘ

Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu – Departamentu Kształcenia i Doskonalenia Nauczycieli w ramach działania 2.2. Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich w 2004 r. zaplanowało zlecenie szkołom wyższym realizację studiów podyplomowych dla nauczycieli rozpoczynających pracę w zawodzie (tj. absolwentów roku 2000 i późniejszych). Studia te będą przygotowywały do nauczania drugiego przedmiotu, a w czasie ich trwania realizowane będą również zajęcia z zakresu języka obcego i technologii informacyjnej. Celem studiów podyplomowych jest uzyskanie przez nowo zatrudnionych nauczycieli porównywalnych kwalifikacji z kwalifikacjami absolwentów studiów zawodowych w specjalizacji nauczycielskiej, rozpoczynających się od roku akademickiego 2004/2005.

Studia podyplomowe tegorocznej edycji zgodnie z przyjętymi założeniami będą: ■ organizowane dla nauczycieli publicznych i niepublicznych szkół podstawowych i gimnazjów, będących absolwentami studiów zawodowych i magisterskich z lat 2000-2004, ■ przygotowywały nauczycieli do nauczania drugiego przedmiotu oraz będą obejmowały przygotowanie z zakresu technologii informacyjnej, a także znajomości języka obcego, ■ trwały co najmniej 3 semestry i obejmowały nie mniej niż 350 godzin zajęć edukacyjnych, ■ finansowane ze środków budżetowych Ministra Edukacji Narodowej i Sportu oraz współfinansowane ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, ■ bezpłatne dla nauczycieli. ♦

Szczegółowe informacje www.menis.gov.pl.

CODN

Centrum Języków Nowożytnych w Grazu zaprasza nauczycieli języków obcych na warsztaty:

1. **Language Educator Awareness (LEA)** (26-29 January 2005) Developing plurilingual and pluricultural awareness in language teacher education
Langue et Education Au plurilinguisme (LEA)
La dimension plurilingue et pluriculturelle dans la formation des enseignants de langues
Termin przysyłania zgłoszeń: 15 listopada 2004
2. **CHAGAL – Set Up** (21-23 April 2005) European Curriculum guidelines for Access programmes into Higher education for underrepresented Adult Learners
CHAGAL – Set Up Europäische Empfehlungen für Zugangsprogramme zur Tertiären Bildung für unterrepräsentierte erwachsene LernerInnen
Termin przysyłania zgłoszeń: 1 lutego 2005 ♦

Szczegółowe informacje

<http://www.codn.edu.pl/struktura/pjo/pkecnr/>

OLIMPIADY KONKURSY

XXV

Słupska Olimpiada Młodzieży

- Rywalizacja w ramach Słupskiej Olimpiady Młodzieży odbywała się od 10 września 2003r. do 31 maja 2004r.
- W sportowej rywalizacji uczestniczyły wszystkie szkoły podstawowe, gimnazja oraz Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Słupsku.
- Rywalizacja w kategorii szkół podstawowych obejmowała następujące dyscypliny:

dziewczeta: sztafeta przełajowa, tenis stołowy, szachy, minikoszykówka, mini p. siatkowa, mini p. ręczna, unihokej, czwórbój la, Marzannada;

chłopcy: sztafeta przełajowa, tenis stołowy, szachy, minikoszykówka, mini p. siatkowa, mini p. ręczna, 5 piłkarskie, unihokej, czwórbój la, Marzannada.

W rywalizacji całorocznej udział wzięło około 2000 uczniów i uczennic.

- Rywalizacja w kategorii gimnazjów obejmowała następujące dyscypliny:

dziewczeta: sztafeta przełajowa, tenis stołowy, szachy, koszykówka, p. ręczna, p. siatkowa, unihokej, lekkaatletyka;

chłopcy: sztafeta przełajowa, tenis stołowy, szachy, koszykówka, p. ręczna, p. siatkowa, p. nożna, unihokej, lekkaatletyka.

W rywalizacji całorocznej udział wzięło około 1400 uczniów i uczennic.

- Odbyło się dużo imprez okolicznościowych i towarzyszących Słupskiej Olimpiadzie Młodzieży, w tym wiele masowych m.innymi:

- Halowy Turniej Piłkarski o Puchar SP 4.
- Zimowe i letnie Igrzyska Kolonijne.
- Szkolna Liga Judo.
- Szkolna Liga Szachowa.
- Blok imprez z okazji świąt majowych.
- Blok imprez z okazji Dnia Mikołaja, Dnia Dziecka.
- Miting skoku wzwyż.
- Czwartki lekkoatletyczne.

- Klasyfikacje końcowe szkół:

a) szkoły podstawowe

chłopcy	dziewczeta	generalna
1. SP 10 -120 pkt.	1. SP 2 - 94 pkt.	1. SP 2 - 207 pkt.
2. SP 2 -102	SP 8 - 94	2. SP 10 -204,5
<u>3. SP 8 - 98</u>	<u>3. SP 5 -75,5</u>	<u>3. SP 8 - 199</u>
4. SP 3 - 74,5	4. SP10 -71,5	4. SP 5 - 154
5. SP 1 - 71,5	5. SP 1 - 70,8	5. SP 3 - 150,5
6. SP 5 - 69,5	6. SP 3 - 61	6. SP 1 - 150,3
7. SP 4 - 64	7. SP 4 - 56	7. SP 4 - 121
8. SP 9 - 47,5	8. SP 9 -40,8	8. SP 9 - 92,3
9. SP 7 - 37	9. SP 6 - 35,3	9. SP 6 - 69,8
10. SP 6 - 29,5	10.SP 7 -29,5	10.SP 7 - 69,5
11.OSW - 7	11.OSW - 5,5	11.OSW - 14,5
12.Społ. - 1,5	12.Społ. - 1,5	

b) gimnazja

chłopcy	dziewczeta	generalna
1. G. nr 6 - 74 pkt.	1. G. nr 5 - 72 pkt.	1. G. nr 6 - 123 pkt.
2. G. nr 2 - 56	2. G. nr 1 - 53	2. G. nr 5 -118
3. G. nr 1 - 52	3. G. nr 6 - 49	3. G. nr 1 -105
4. G. nr 5 - 46	4. G. nr 4 - 44,5	4. G. nr 2 - 94,5
5. G. nr 4 - 38	5. G. nr 2 - 38,5	5. G. nr 4 - 82,5
6. G. nr 3 - 23	6. G. nr 3 - 10	6. G. nr 3 - 33
7. OSW - 7		7. OSW - 7

Zarząd Słupskiego Szkolnego Związku Sportowego gratuluje laureatom SOM oraz serdecznie dziękuje nauczycielom za zaangażowanie i pomoc w przeprowadzeniu SOM a dyrektorom szkół za wspieranie Olimpiady i udostępnienie obiektów. ♦

Kazimierz Skiba

Prowadzący Słupską Olimpiadę Młodzieży

I Międzyszkolny Turniej Europejski

Edukacja europejska nie ogranicza się do nauczania historii Europy i przybliżania nazewnictwa oraz form działania instytucji Unii Europejskiej. Wydaje się, że najistotniejszą sprawą jest kształtowanie postaw otwartych na wartości i duchowy wymiar przestrzeni europejskiej, dla których wspólnym mianownikiem są demokratyczne mechanizmy sprawowania władzy.

Jedną z form propagowania idei integracji Polski z Unią Europejską są konkursy, stanowią one atrakcyjną formę umożliwiającą rozwój zainteresowań uczestników. Udział w konkursach przynosi wiele korzyści. Nauka poprzez zabawę łączy wiedzę „książkową” z życiem.

W Szkole Podstawowej im. A. Mickiewicza w Łebie już od 5 lat działa Szkolny Klub Europejski „Euroludek”, organizując konkursy i turnieje europejskie. Największym dotychczasowym przedsięwzięciem zorganizowanym przez klub „Euroludek” był I Międzyszkolny Turniej Europejski, który odbył się 8 maja 2004r. Przygotowania do turnieju uczniowie rozpoczęli już w styczniu 2004 roku, opracowując zagadnienia, scenografię, rekwizyty i szukając sponsorów.

Na turniej przyjechało 16 uczniów, reprezentujących 7 szkół z terenu województwa pomorskiego. Zawodnicy odpowiadali na pytania testowe z 6 kategorii tematycznych, m. in. historia UE, geografia, tradycje, stroje ludowe oraz wykonywali zadania sprawnościowe, m. in. rzut kółkiem ringo na rogi byka, sadzenie tulipanów czy budowa wieży z klocków.

Wszyscy uczestnicy turnieju wykazali się znakomitą wiedzą o Europie. Aby wyłonić finalistów trzeba było przeprowadzić „dogrywkę”. W turnieju zwyciężyli: Tomasz Buliński ze Szkoły Podstawowej nr 42 z Gdańska oraz Alicja Sałak ze Szkoły Podstawowej z Borzytuchomia. Nagrody, wycieczki zagraniczne ufundowane przez Biuro Turystyki Szkolnej „Eurotramping” z Opola, wręczył senator Kazimierz Kleina.

Po zmaganiach turniejowych wszyscy udali się na wycieczkę kolejką bajkową po Łebie i na ognisko do stadniny koni w Nowęcinnie. Podczas pieczenia kiełbasek uczniowie mogli ze sobą porozmawiać i wymienić uwagi na temat turnieju. Nawiazali też nowe znajomości.

Turniej był wielkim sukcesem, wszystkim uczestnikom gratulujemy wiedzy, a zwycięzcom życzymy niezapomnianych wrażeń podczas zwiedzania Europy. ♦

Jolanta Fic, Ilona Jabłkowska, Ewa Szarowska
Szkoła Podstawowa w Łebie

Konkurs

UZALEŻNIENIOM – NIE !!!

Profilaktyka to takie działania, które mają na celu nauczyć młodych ludzi dokonywać samodzielnych wyborów właściwych dla własnego zdrowia i zdrowia innych ludzi. Dzieci w wieku dorastania szukają wzorców, przeżywają niepewność, buntują się szukając własnej drogi życia. Proces wzrastania może ulegać zakłóceniom. Dlatego należy dzieciom dostarczyć rzetelnych informacji o środkach uzależniających oraz wskazać możliwości unikania zagrożeń, pokazać zalety zdrowego stylu życia.

W ramach realizacji szkolnego programu profilaktycznego zorganizowałałam turniej dla klas 6 pod hasłem „UZALEŻNIENIOM NIE!!!”. Celem było dostarczenie wiedzy na temat zdrowego życia – bez uzależnień, bez używek, które są chemiczną pułapką dla młodych ludzi, promowanie zdrowego stylu życia, zabawa i rywalizacja pomiędzy ośmioma klasami szóstymi.

PRZEBIEG TURNIEJU

Turniej rozpoczęła wypowiedź znanego piosenkarza i lidera rockowej grupy „Prefekt” Zbigniewa Hołdysa. Mówił o swoim uzależnieniu, jak się w nie popada i jak się ciężko z niego wydostać. Wypowiedź została wysłuchana w wielkiej ciszy i skupieniu. nagrodzona wielkimi brawami.

I. Piosenka „Ja chcę wolnym być człowiekiem” wykonana przez szkolny zespół „Forte”.

II. Quiz nt. alkoholu. Wybrani dwaj przedstawiciele klas odpowiadają na 5 pytań, które otrzymują na kartce. Odpowiadają pisemnie. Prowadzący po zebraniu kartek z odpowiedziami czyta głośno pytania i wszyscy odpowiadają na nie. Jurorzy dostają kartki i punktuja po 1 pkt za każdą dobrą odpowiedź.

- Alkoholizm to choroba i można ją leczyć
a) prawda b) nieprawda
- Piwo nie zawiera prawdziwego alkoholu i nie można się nim upić
a) prawda b) nieprawda
- Problemy alkoholowe nie grożą ludziom, którzy mają tzw. silną głowę
a) prawda b) nieprawda
- Ludzie inteligentni i kulturalni mają mniej problemów alkoholowych
a) prawda b) nieprawda
- Alkohol rozgrzewa i może być dobrym lekarstwem na przeziębienie
a) prawda b) nieprawda

III. Pytania ukryte w balonach. Kolejne 2 osoby z klasy biorą udział. Na ścianie wiszą balony. Należy lotką w któregoś trafić, wyciągnąć kartkę z pytaniem i odpowiedzieć na nie.

Za trafienie w balona uczestnik otrzymuje 1 punkt i za poprawną odpowiedź na pytanie również 1 punkt.

1. Wymień 2 substancje szkodliwe występujące w papierosach.
2. Substancja zawarta w piwie, winie, wódce to...
3. Jaka ilość alkoholu we krwi jest dopuszczalna u kierowców?
4. Jakie są skutki uzależnień?
5. Podaj 3 powody, dlaczego nastolatek nie może pić alkoholu?
6. Wymień 3 uczucia związane ze smutkiem
7. Wymień 3 uczucia związane ze strachem.
8. Czy od jednego papierosa można się uzależnić?
9. Podaj 3 argumenty przeciw paleniu.
10. Podaj 3 produkty zdrowe dla człowieka.
11. Od ilu lat można kupować papierosy w sklepie?
12. Od ilu lat można kupować alkohol w sklepie?
13. Czy prawdziwe jest zdanie: Alkoholizm to choroba.
14. Czy prawdziwe jest zdanie: Alkohol szkodzi dorosłym.
15. Czy można przestać być narkomanem?
16. Podaj 3 powody dlaczego nastolatek nie może palić papierosów.

IV. Piosenka „Pomóż MI” z taśmy, podliczanie punktacji. Wszyscy uczniowie otrzymują kartkę z tekstem piosenki i wspólnie ją śpiewają.

V. Degustacja napojów przy zawiązanych oczach. 2 osoby z każdej klasy biorą udział w degustacji. Mają zawiązane oczy i próbują napojów z 3 kubeczków. Odgadują co pili. Za trafne odgadnięcie otrzymują po 1 punkcie.

VI. Gra w „Lepiej”. 2 osobowe grupy układają rymowanki zaczynające się od słowa „lepiej”. Zespół może otrzymać po 2 punkty.

VII. Kalambury – odgadywanie uczuć. Kolejni dwaj uczestnicy otrzymują na kartkach nazwę uczucia, które muszą pokazać. Kto odgadnie dostaje po 1 punkcie.

VIII. Krzyżówka z hasłem TRZEŹWOŚĆ. 2 uczestnicy z każdej klasy biorą udział w rozwiązywaniu krzyżówki. Wisi ona na sztalugach. Czas na rozwiązanie 3 minuty.

IX. Nazwij miejsca, podaj adresy lub nr telefonów gdzie można znaleźć pomoc dla ludzi uzależnionych. Uczestnicy piszą na kartkach – czas 30 s. 1 osoba odmierza czas.

X. Ogłoszenie wyników, piosenka. Wyniki ogłasza przewodnicząca jury. Najlepsza klasa otrzymuje nagrodę w postaci soczku Kubuś, a wszyscy uczestnicy biorący udział w poszczególnych konkurencjach otrzymują artykuły spożywcze – zdrową żywność (płatki do mleka, witaminy Plusz...). Nagrody zostały ufundowane z funduszy Rady Rodziców, Samorządu Uczniowskiego i TPD. ♦

Aleksandra Szopińska
Szkoła Podstawowa nr 1 w Człuchowie

Dożynki w przedszkolu

Halloween, Walentynki,

a dlaczego nie Dożynki?!

Legandy, tańce, stroje, zwyczaje i obrzędy ludowe są dziecku bardzo bliskie, przemawiają do jego wyobraźni. Wytwory sztuki ludowej mają wiele wspólnego z twórczością dziecka. Niestety, większość pięknych tradycji ludowych pomału zanika. Dlatego należy o nich mówić i tam, gdzie jest to możliwe, podtrzymywać. Poznanie przez dzieci przedszkolne niektórych staropolskich zwyczajów i elementów sztuki ludowej będzie dla nich pierwszą „lekcją ojczystej historii”.

Przedszkolne dożynki były podsumowaniem całego cyklu zajęć (związanych z realizacją mojego programu autorskiego („Blżej natury, bliżej wsi”), podczas których dzieci 6-letnie zapoznały się z pracą rolnika, piekarza i młynarza, poznały dawne narzędzia rolnicze, sposoby uprawy ziemi, rodzaje zbóż i produkty zbożowe, poznały także długą „Historię bochenka chleba”.

Na uroczystość przedszkolną zaprosiliśmy panią dyrektora, rodziców oraz przedszkolnych kolegów. Dzieci własnoręcznie wykonały zaproszenia (wykorzystując kłosa zbóż), przygotowały inscenizację „Od ziarenka do bochenka”, nauczyły się ludowych pieśni i tańców. Bogata scenografia, stroje oraz liczne akcesoria dożynkowe przygotowane przez rodziców i nauczyciela uatrakcyjniły przedszkolną uroczystość dożynkową. Głównym celem tego spotkania było: kultywowanie elementów tradycji ludowych, budzenie uczuć szacunku do chleba oraz poznanie trudnej pracy rolnika. Dzieci miały okazję do doskonalenia wyrazistej mowy, rozwijania pamięci a przede wszystkim wyrabiania odwagi i śmiałości.

Przedszkolaki bardzo ładnie zaprezentowały się przed zgromadzonymi gośćmi, były ubrane w stroje ludowe z elementami zbóż i kwiatów, przebrane za młynarza, piekarza, kosiarzy, żniwiarzy itp. Inscenizacja wzbogacona o różnorodne akcesoria (min. wieniec dożynkowy, dawne narzędzia rolnicze, wianki żniwiarek, worki, kłosa zbóż, kosz pieczywa, plony pól, sadów i ogrodów a nawet wózek drabiniasty), a także zaprezentowane pieśni i tańce ludowe, bardzo podobały się wszystkim uczestnikom dożynek. Na zakończenie uroczystości gospodarze dożynek (dwoje wybranych dzieci) poczęstowali wszystkich pokrojonym chlebem, który wyjątkowo gościom smakował i zaprosili do wspólnej zabawy. Spotkanie to wzruszyło dorosłych uczestników, a dzieciom dostarczyło nowych wrażeń i przeżyć.

Skorzystałam ze scenariusza inscenizacji w „Wychowaniu w Przedszkolu”, Nr 4\1989. ♦

Dorota Kauch-Peta
Przedszkole nr 5 w Słupsku

Wieczór andrzejkowy

SCENARIUSZ IMPREZY DLA DZIECI I RODZICÓW

Cele spotkania:

- kultywowanie tradycji andrzejkowych,
- zapoznanie z wybranymi wróżbami andrzejkowymi,
- integrowanie uczestników spotkania: rodziców i dzieci we wspólnej zabawie,
- wykonywanie zadań według określonych reguł,
- rozwijanie wyobraźni, czerpanie radości ze wspólnej zabawy.

PRZEBIEG SPOTKANIA:

1. Powitanie dzieci i przybyłych rodziców. Zaproponowanie rodzicom zrobienia wizytówki ze swoim imieniem, to samo robią dzieci (szablon klucza, wycinanie i wpisanie imienia)
2. Zaproszenie do wspólnej zabawy
 „Piosenka na powitanie”
 Chodźcie wszyscy tu do koła, zabawimy się wesoło.
 Witamy was wszystkich wraz, na zabawę nadszedł czas.
 Prawa ręka, lewa ręka, prawa noga, lewa noga,
 cały tułów oraz głowa. Witamy was.

 „Piosenka do pary”
 Chodź tu do mnie, podaj ręce,
 zatańczymy koło, jest nas dwoje, będzie więcej
 i wszystkich wesoło.
3. Zapoznanie z krótką historią andrzejkowych tradycji.
 W dawnych czasach, pod koniec każdego roku, kiedy dni stawały się krótsze, a wieczory dłuższe, młodzież po pracy i nauce zbierała się w jednym domu, aby wspólnie śpiewać i bawić się. Ważniejszymi takimi spotkaniami były wieczory poprzedzające święta: Katarzyny i Andrzeja. Był to bowiem okres wróżb. Chłopcy wróżyli sobie w katarzynki, a dziewczęta na św. Andrzeja. Z czasem „katarzynkowe” wróżby zniknęły, a tradycja andrzejek pozostała do dziś. Najciekawiej było na wsi. Młode dziewczyny zagłędały w głąb studni i wypowiadały głośno swoje życzenia. Jeśli echo odpowiadało, to życzenie wkrótce miało się spełnić. Inną wróżbą było odliczanie sztachet w płocie. Dziesiąta sztacheta w zależności od wyglądu, miała wywróżyć jaki będzie ukochany – gruby, chudy, krzywy czy stary. Bywało i tak, że młode panny częstowały psa najlepszymi kęsami (kości, posmarowane tłuszczem placuszki). Której poczęstunek pies pochwycił w pierwszej kolejności, tej spełnią się marzenia.

4. Wróżby andrzejkowe – zaproszenie do zabawy.
- Dzieci otrzymują kalkę maszynową oraz białe kartki papieru, zgniatają kalkę w rękę, a następnie rozprostowują kalkę i wkładają ją między białe kartki i wałkują wałkiem. Rozkładają kartkę i wspólnie z rodzicem próbują odczytać wróżbę, mogą także dorysować flamastrem i dopiero wtedy odczytać wróżbę.
 - Komórka do wynajęcia – wróżba dla dzieci (przygotowany szary papier z wyciętymi kołami, pod którymi kryją się obrazki). Dzieci stoją w kole, tańczą, na przerwę w muzyce, kładą rękę na wybranym kole z niespodzianką (obrazek przedstawia co pragnie dziecko otrzymać w prezencie w najbliższym roku).
 - Kostka – dzieci rzucają 2 razy kostką, następnie zliczają oczka, a rodzic odczytuje z kartki co czeka dziecko miłego w najbliższej przyszłości. Liczba oczek: 2 – pojedziesz w podróż pociągiem, 3 – czeka cię miła niespodzianka, 4 – czeka cię miła przygoda, 5 – poznasz przyjaciela, 6 – dostaniesz szóstkę, 7 – pójdziesz do szkoły, 8 – spełni się twoje marzenie, 9 – dostaniesz pieska, 10 – czeka cię wybieczka, 11 – dostaniesz piątkę.
 - Balonik – dzieci nadmuchują balonik, w tym czasie rodzice piszą na kartkach życzenia, wkładają kartkę do środka balonika i zawiązują. W rytmie jesiennej muzyki dzieci podrzucają baloniki, na hasło balonik, każde dziecko łapie jeden balonik i podaje go rodzicowi, następnie rodzice po przebicciu balonu odczytują kartki z życzeniami (każdy ma inną kartkę).
 - Wróżba „Kim będę?”. W czarodziejskim pudełku przygotowane są karteczki z różnymi zawodami. Dzieci losują karteczki i dowiadują się, kim będą w przyszłości.
 - Zabawa z wrózeniem – każde dziecko kręci „kołem przeznaczenia”, czyli kręca butelką, wszyscy śledzą wędrowkę butelki i czekają co los im przygotował w przyszłości. Butelka zatrzymuje się i wskazuje na symbol na kartce – rodzice odczytują „przyszłość” dla swojego dziecka.
- w przyszłości będziesz bardzo ważną osobą, ministrem, prezydentem, a może nawet królem
 - przed tobą kariera naukowa, wielkie zaszczyty i sława
 - czeka cię wielka miłość i bardzo szczęśliwe życie rodzinne
 - będziesz bardzo bogatym człowiekiem
 - przed tobą kariera aktorska lub piosenkarka, będziesz gwiazdą
 - czekają cię wspaniałe przygody, zostaniesz podróżnikiem i odkrywca

- Wróżba z butelką – rodzice ustawieni w kole, po obwodzie koła leżą przygotowane kartki, na których napisane jest co może ich czekać w przyszłości. Rodzice kręcą butelką i odczytują swoją przyszłość:
 - rodzina przygotowuje niespodziankę,
 - skryte marzenie spełni się,
 - szczęśliwe dni dla miłości,
 - ominie cię duży kłopot,
 - sukcesy na każdym polu,
 - czeka cię miła przygoda,
 - ktoś zaprosi cię do kina,
 - otrzymasz ważną wiadomość,
 - czeka cię pokusa, musisz bardzo uważać,
 - szczęście w domu, sukces w interesach,
 - dobra wiadomość,
 - wygrasz w totolotka
 - Worek z prezentami – każdy rodzic wykonuje z gazety jakiś prezent, niespodziankę (np. na głowę, na rękę, maskotkę itd.). Następnie wkładają to do worka, mieszają i dzieci losują dla siebie prezent.
5. Wspólna zabawa taneczna.
- zmiana pary; wszyscy tańczą przy jesiennej muzyce, na hasło „zmiana”, wszyscy zmieniają partnera, a ten co nie znalazł wydaje polecenie i zabawa toczy się dalej;
 - taniec z gazetami; pary tańczą tylko na gazecie rozłożonej na podłodze, kto zejdzie z gazety odchodzi z zabawy;
 - wspólna zabawa taneczna przy znanych przebojach dziecięcych.
6. Piosenka na zakończenie „Bujany walczyk”
Wszystkim pięknie dziękujemy za wspólną zabawę może znów się zobaczymy, razem zatańczymy.
Raz w prawo, raz w lewo, w przód i w tył
byś długo pamiętał, żeś z nami był.
7. Podziękowanie dzieciom i rodzicom za wspólną zabawę.
8. Informacja zwrotna od rodziców „Promienie słońca”
Na środku sali narysowana jest uśmiechnięta buzia słońca bez promieni. Zadaniem rodzica jest wybranie z trzech promieni jednego, według długości, który symbolizuje zadowolenie z zajęcia. Bardzo długi „promyk” – jestem bardzo zadowolony, średni „promyk” – jestem zadowolony. Krótki „promyk” – jestem niezadowolony. Rodzice wybierają i układają promienie wokół słońca. ✦

Zofia Siergiej
Przedszkole nr 1 w Sztumie

Konkurs krasomówczy

Od siedmiu lat Zespół Szkół w Redzikowie organizuje Eliminacje Wojewódzkie do Ogólnopolskiego Konkursu Krasomówczego Dzieci Szkół Podstawowych i Młodzieży Gimnazjalnej. Celem tej inicjatywy jest rozbudzanie wśród dzieci i młodzieży zamiłowania do mowy ojczystej oraz kształcenie pięknego i sugestywnego mówienia. Tematyka konkursu obejmuje prezentację walorów własnego regionu, jego zabytków, historii, legend, osiągnięć i sylwetek ludzi ciekawych.

Laureaci poprzednich edycji Konkursu zawsze godnie reprezentowali nasze województwo na arenie ogólnopolskiej, wchodząc do ścisłego finału. Pragniemy kontynuować tę piękną i bardzo potrzebną tradycję, by wciąż upowszechniać potrzebę pielęgnacji języka polskiego.

W związku z tym organizatorzy zapraszają do wzięcia udziału w Konkursie, który odbędzie się **23.10.2004 roku w Zespole Szkół w Redzikowie**. Chęć udziału w Konkursie prosimy zgłaszać telefonicznie do szkoły na numer (59) 8118257. Potwierdzenie przyjęcia zgłoszenia wraz z regulaminem odeślemy na podany adres. ✦

Organizatorzy Konkursu

XI Konkurs Chemiczny DLA UCZNIÓW SZKÓŁ ŚREDNICH

- Termin Konkursu: **I etap (szkolny)** – do 26 listopada 2004 r. **II etap** – 11 grudnia 2004 r. **etap finałowy** – 05 marca 2005 r.
- I etap Konkursu organizowany jest całkowicie w szkole, która zobowiązana jest do przeprowadzenia wewnętrznych eliminacji. Liczba uczestników, którzy zostaną dopuszczeni do kolejnego etapu zależy od nauczyciela chemii.
- Zgłoszenia uczniów, którzy przeszli do II etapu (po eliminacjach wewnętrznych) szkoła przesyła bezpośrednio na adres elektroniczny: hanuman@amu.edu.pl do dnia **30 listopada 2004r.** Należy podać: imiona i nazwiska uczniów, klasa, imiona i nazwiska nauczycieli – opiekunów poszczególnych uczestników i dokładny adres szkoły (także telefon kontaktowy) oraz kontaktowy adres e-mail.
- Kontakt między organizatorami, a uczestnikami Konkursu i ich opiekunami odbywać się będzie **głównie drogą elektroniczną**. (w sytuacjach, w których szkoła nie może się kontaktować na drodze internetowej przyjmujemy jeszcze w tym roku zgłoszenia listowne). Organizatorzy nie pokrywają kosztów uczestnictwa.
- Kontakt: tel.: 0-61 8291489; e-mail: hanuman@amu.edu.pl, Wydział Chemii UAM, Grunwaldzka 6, 60-780 Poznań, (na korespondencji dopisek – Konkurs Chemiczny).
- Zadania z poprzednich edycji Konkursu oraz wszystkie aktualne informacje dostępne są na stronach internetowych: <http://main.amu.edu.pl/~hanuman>
www.staff.amu.edu.pl/~hanuman/konkurs/konkurs.html ✦

Sukcesy usteckiej DWÓJKI

1. Mamy klasę!

We wrześniu udało nam się spełnić wszystkie wymogi „Gazety Wyborczej” – organizatora akcji „*Szkoła z klasą*”. W ciągu ubiegłego roku szkolnego nauczyciele, pracownicy administracyjni oraz rodzice i uczniowie wspólnymi siłami zrealizowali kolejno następujące zadania:

1. Co wynika z wyników.
2. Jak lepiej informować o ocenianiu.
3. Praca dla innych.
4. Jak uczymy języków.
5. Nasza szkoła bez nałogów.
6. Dni Europejskie.

Praca została rozłożona w czasie i przydzielona poszczególnym zespołom zadaniowym, dzięki czemu przebiegała sprawnie i efektywnie. Kolejne zadania bez żadnych problemów uzyskały akceptację organizatora. Zawdzięczamy to głębokiemu zaangażowaniu całej szkolnej społeczności – wszyscy bowiem pragnęliśmy wstąpić do elitarnego klubu szkół z klasą.

Zdobyty „*Dyplom Szkoły z klasą*” to zwieńczenie ciężkiej pracy i powód do wielkiej dumy, ale również poważne zobowiązanie – w bieżącym roku szkolnym mamy zamiar wziąć udział w kolejnej akcji, tym razem pod hasłem „*Szkoła z klasą. Trzy kolory*”.

2. Nasza szkoła w Unii Europejskiej

W ubiegłym roku szkolnym podjęliśmy się również realizacji programu „*Polska szkoła w Unii Europejskiej*”, którego celem było przystosowanie polskiej oświaty do nowych realiów, związanych z akcesją Polski do UE.

Realizacja programu przebiegała dwutorowo, dotycząc zarówno uczniów jak i nauczycieli.

- Liczna grupa naszych pedagogów przystąpiła do intensywnej nauki języka angielskiego. Nauczyciele spotykali się dwa razy w tygodniu, zawsze kosztem prywatnego czasu i – od stycznia – w pełni za własne pieniądze. Determinacja naszych koleżanek jest godna najwyższego uznania, zwłaszcza że kurs przewidziano na kolejne dwa lata.

- Zakres zadań obejmujących uczniów był bardzo bogaty.

Po pierwsze – nasi uczniowie aktywnie uczestniczyli w kilku konkursach języka angielskiego i niemieckiego, odnosząc znaczące sukcesy. Jest to tym cenniejsze, że większość konkursów była płatna. Dzięki naszemu zaangażowaniu i za sprawą osiągnięć laureatów, szkoła wzbogaciła się o cenne pomoce naukowe ufundowane przez organizatorów. Najbardziej ucieszyły nas nowe słowniki języka angielskiego.

Po drugie – przystąpiliśmy do 13. edycji konkursu „*Europa w szkole*”, któremu patronują: Rada Europy, Wspólnota Europejska i Europejska Fundacja Kultury.

Na szczeblu wojewódzkim nagrody i wyróżnienia zdobyło aż pięcioro naszych wychowanków: Anna Twork, Natalia Karmelita, Eryk Krasnowski, Tomasz Halecki i Michał Gielar.

Największy sukces stał się udziałem **Natalii Karmelity**, która wraz ze swą opiekunką **Ewą Tyszkiewicz** została zaproszona do Warszawy na ogólnopolski finał konkursu. W stolicy na nasze laureatki czekała moc atrakcji i przeżyć, od spotkania z prezydentem Aleksandrem Kwaśniewskim poczynając, a na zwiedzaniu Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego kończąc.

Formą realizacji omawianego programu były również prezentacje nowych członków UE, w ramach „*Dni Europejskich*”, które zorganizowaliśmy już po raz trzeci. Wszystkie klasy szóste, wraz z wychowawcami i rodzicami, zaprezentowały wylosowane państwo: jego historię, obyczaje, kulturę. Tegoroczne pokazy były szczególnie bogate i różnorodne, dzięki czemu wiele pozostało w pamięci samych szóstoklasistów i ich opiekunów. Wielką korzyść z pokazu odnieśli także uczniowie młodszych klas, „goszczący” w poszczególnych krajach.

Ubiegły rok szkolny był dla nas wyjątkowo pomyślny, ale to już przeszłość. Przed nami nowe wyzwania: „*Szkoła z klasą. Trzy kolory*” oraz ubieganie się o Pomorskie Certyfikaty Jakości Edukacyjnej. ✦

Małgorzata Lipska
Szkoła Podstawowa nr 2 w Uście

Szkoła Szpitalna WCZORAJ I DZIŚ

*Drzewo nie smagane wiatrem
rządko kiedy wyrasta silne i zdrowe
Seneka Młodszy*

Mija w tym roku 35 lecie Szkoły w Szpitalu – Filii Szkoły Podstawowej Nr 9 w Słupsku. Rocznica, jest okazją do zatrzymania się nad brzegiem rzeki czasu i do ukazania sposobów nauczania dzieci przebywających w szpitalu, z których każde to odrębny przypadek.

Początki Szkoły Szpitalnej sięgają końca lat 50-tych kiedy to pierwszym kierownikiem powstającej placówki zostaje p. Romuald Andruszkiewicz (1959) i zatrudnieni zostają pierwsi nauczyciele – wychowawcy. Od 1964 r. szkoła zaczyna samodzielne funkcjonować jako filia Szkoły Specjalnej. W roku 1977 Kurator Oświaty i Wychowania powołał punkty filialne Szkoły Podstawowej nr 9 w Słupsku, co było usankcjonowaniem stanu faktycznego istniejącego od września 1969 r. Na terenie Wojewódzkiego Szpitala Zespolonego, w Słupsku zajęcia z dziećmi przebywającymi na leczeniu odbywały się na oddziałach: Wewnętrznym Dziecięcym, Chirurgii Dziecięcej i Urazowej. Zajęcia lekcyjne objęły klasę „O” oraz nauczanie przedmiotowe w klasach I – VIII. Obecnie Szkoła Szpitalna prowadzi nadal zajęcia dydaktyczno – wychowawcze na w/w oddziałach, a także na Oddziale Otolaryngologii, Okulistyce i Oddziale skórny – Dermatologii.

Kierownikami Filii byli: A. Andruszkiewicz (1959 – 1964), M. Michalska (społeczny kierownik Filii), J. Proszowska (1974 – 1991), S. Gumowska (1991 – 1997). W Szkole Szpitalnej pracowało około 19 nauczycieli – dłużej lub krócej – między innymi: I. Kadź, B. Świdarska, K. Rozmarynowska, L. Dziuba, J. Łuszkiewicz, M. Małek, H. Dargac...

Od samego początku istnienia Szkoły przy szpitalu zadaniem jej było i jest niesienie pomocy dzieciom hospitalizowanym. Jak wiadomo pobyt w szpitalu wiąże się z wyrwaniem dziecka z jego rodzinnego i rówie-

śniczego środowiska. Pobyt w szpitalu zaburza poczucie bezpieczeństwa, niosąc w zamian ból, cierpienie, niepewność i niezrozumienie tego stanu rzeczy. Dziecko w szpitalu nagle jest w innym otoczeniu, wśród nieznanego personelu, poddawane różnym badaniom i zabiegom. Musi ono odnaleźć i zaadaptować się w tych odmiennych warunkach, ale przede wszystkim dostosować się do warunków szpitalnych, panujących także w nowej grupie, otworzyć się na innych i walczyć z chorobą. Ważnym zadaniem jest, by wzbudzać w dziecku pozytywne myślenie, które jest kluczem do zmian postaw wobec własnej choroby i cierpienia. Rozbudzenie silnej woli, chęci odzyskania zdrowia jest bardzo trudnym zadaniem. Jednak gdy się to uda, wtedy u chorego dziecka rodzi się pragnienie współpracy i współdziałania.

Nauczyciel w szkole szpitalnej powinien:

- pomóc dziecku w szybkiej adaptacji do nowych warunków;
- zapobiegać powstawaniu ujemnych skutków choroby, pobytu w szpitalu i rozstania;
- stwarzać warunki do podejmowania aktywności umysłowych w warunkach szpitalnych; realizować programy nauczania obowiązujące w szkole podstawowej;
- wspomagać proces leczenia poprzez stwarzanie atmosfery bezpieczeństwa i życzliwości;
- realizować przede wszystkim cele terapeutyczne, a więc dostosowywać treści kształcenia, zakres, formy i metody pracy do stanu zdrowia i możliwości psychofizycznych uczniów;
- zachęcać do podejmowania nauki poprzez zabawę, rozrywki umysłowe oraz szeroko rozumianą terapię

O specyfice pracy na oddziałach decyduje: rodzaj schorzenia (choroby), czas pobytu dziecka w szpitalu oraz jego indywidualne możliwości psychofizyczne. Zgodnie z zasadami ortopedagogiki – pedagogiki leczniczej – nauczyciel – terapeuta musi dostosować zakres realizowanych treści kształcenia, formy i metody pracy oraz środki dydaktyczne do zmniejszonej wydolności wysiłkowej dziecka chorego.

Wyróżnia się trzy poziomy wydolności wysiłkowej dziecka: 1) dziecko znajduje się w stanie tzw. ciężkim. Nauczanie nie jest możliwe. Czasem można stosować odciążenia, a więc dostarczać mu pozytyw-

nych doznań i przeżyć – rozmawiać, czytać i przebywać z dzieckiem; 2) stopniowe uaktywnianie dziecka, przechodzenie od konkretów do abstraktów i działalności praktycznej; od wiedzy i umiejętności już opanowanych do poziomu wiedzy jaki powinno ono osiągnąć. Wiąże się to z wykryciem opóźnień, luk, braków oraz uzupełnianiem i utrwalaniem materiału. 3) obejmuje proces rekonwalescencji, a więc jest wtedy, gdy proces choroby się cofa, a stan zdrowia z każdym dniem jest lepszy. Terapia zajęciowa odbywa się poprzez zabawę i zajęcia praktyczne. Stosuje się obciążenia i odciążenia, pobudza do aktywności, ekspresji i własnej twórczości.

W szpitalu pracuje się bez dzwonek, a czas trwania zajęć zależy od wielu czynników. Objęcie dziecka nauczaniem następuje w porozumieniu z lekarzem i personelem medycznym. Skąd konieczne staje się uzyskiwanie przez uczących nauczycieli informacji o dzieciach od lekarzy, pielęgniarek pracujących na poszczególnych oddziałach. Zajęcia z dziećmi mogącymi chodzić odbywają się, niestety, często na korytarzu (oddział Chirurgii, Laryngologii) lub w salach szpitalnych. Praca zaś z dziećmi po zabiegach lub leżącymi – odbywa się indywidualnie przy łózkach.

Nauczanie w Szpitalu różni się zatem bardzo od tego w szkole masowej. Nie ma tu tablic, ławek, pomocy dydaktycznych, często aktualnych podręczników. Dziecko nie zawsze ma ze sobą własne książki, zeszyty, czy przybory. Często też rodzice mają nadzieję, że ich pociecha nie będzie długo przebywała w szpitalu. Nauczanie wtedy schodzi na plan dalszy. Zachęcenie dziecka do pracy jest czasem bardzo trudne. Trzeba zdobyć jego zaufanie próbować otworzyć się przed nauczycielem, czy innymi dziećmi, zapomnieć o sobie i swojej chorobie.

Pracuję w szpitalu trzeci rok. Prowadzę zajęcia w klasie „0” i zintegrowane nauczanie (klasy I – III). Musiałam nauczyć się tutaj wielu rzeczy, przede wszystkim przestawić się na inne nauczanie, bardziej indywidualne – bliżej dziecka. Podstawą jest zaufanie. Musiałam poznać nowe metody i formy terapii dzieci chorych i spróbować zastosować je w pracy na poszczególnych oddziałach. Przeorganizować swój warsztat pracy. Ale przede wszystkim nauczyć się docierać do każdego „pacjenta”. W szpitalu mały pacjent dyktuje co chce i może robić. Od niego zależy na ile zechce nawiązać współpracę z innymi dziećmi, z nauczycielami oraz czy podejmie się nowych działań. Najprostszym sposobem komunikacji jest rozmowa.

Poprzez rozmowę poznajemy plany, oczekiwania i potrzeby dziecka.

Na oddziałach Laryngologii i Wewnętrznym Dziecięcym rzadko kiedy dzieci mają ze sobą swoje własne podręczniki dlatego pracujemy na wykonanych przeze mnie kartach pracy. Zawierają one: plan samodzielnej pracy w postaci poleceń, pytań, zadań i ćwiczeń (wprowadzających, utrwalających lub rozszerzających) wiadomości. Karta umożliwia dziecku – uczniowi pracę w tempie właściwym dla jego indywidualnych możliwości, nauczycielowi zaś daje orientację w sytuacji dydaktycznej, co należy dodatkowo powtórzyć, utrwalić, usystematyzować. Jest to inny sposób uczenia się. Bliski zaś kontakt z dzieckiem umożliwia komunikowanie się, wyjaśnianie na bieżąco niejasności i zapytań. Pracując z dzieckiem indywidualnie (lub w małych grupach) mogę wyjaśnić problem, pomóc rozwiązać trudności, zachęcić do stawiania sobie nowych zadań i do dzielenia się swoimi doświadczeniami. To z kolei pobudza do słuchania i współpracy z innymi. Z drugiej strony często same dzieci uczą się nawzajem jak znosić chorobę i to, co je spotyka.

W Szkole Szpitalnej przy Wojewódzkim Szpitalu Specjalistycznym w Słupsku pracuję wspólnie z grupą nauczycieli: Lilią Połóg (naucza w oddziale przedszkolnym i w klasach I-VI przedmiotów w bloku przyrodniczym); Stefanią Małgorzatą Somonka (zintegrowane nauczanie i matematyka w klasach IV-VI), Katarzyną Wiłucką-Haczkowską (zintegrowane nauczanie i w klasach IV-VI przedmioty w bloku humanistycznym) Każda z nas stara się, aby sale szpitalne nie przypominały szpitala. Nauczyciele dbają o wystrój sal i korytarzy. Na poszczególnych oddziałach są więc czasowe dekoracje oraz wystawy prac dzieci. Same dzieci chętnie włączają się do wykonania dekoracji czy pomocy.

Najwyższą nagrodą jest dla nas uśmiech dziecka oraz radość rodziców. ✦

Ewa Magdalena Tyborczyk
nauczyciel w Szkole Szpitalnej w Słupsku

Jeden z naszych Patronów

WSPOMNIENIE WIELKIEGO GOSPODARZA

„W miarę mijania czasu, postać Kwiatkowskiego z perspektywy historycznej będzie rosła i wysunie się na czoło okresu zamkniętego datami 1918 – 1939”.

Jan Nowak-Jeziorański

W 2002r. Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 2 w Słupsku otrzymał imię „Inżynierów Polskich”. Ten zaszczytny patronat niejako zobowiązuje naszą szkołę do pielęgnowania pamięci i przypominania młodemu pokoleniu Polaków, sylwetek znakomych polskich inżynierów, ich osiągnięć, z których powinniśmy czerpać wzorce i być dumni.

22 sierpnia br. minęło 30 lat od śmierci Eugeniusza Kwiatkowskiego – wielkiej osobowości polskiej polityki gospodarczej II RP, którą władza powojennej Polski zepchnęła do lamusa historii i skazała na lata zapomnienia. Warto przypomnieć sylwetkę tego wybitnego rodaka, bo powinna być ona wzorem dla współczesnych. To jedna z najwspanialszych postaci II RP. Człowiek z najlepszej przedwojennej gliny – wybitny polityk, gorący patriota, wielki gospodarz, znakomity inżynier chemik – człowiek czynu i gigant pracy. Z jego działalnością wiążą się wszystkie wielkie osiągnięcia II Rzeczypospolitej. To właśnie Eugeniusz Kwiatkowski: • przyczynił się do przyśpieszenia budowy portu i miasta Gdyni, • zapoczątkował rozwój towarzystw żeglugowych – polskiej floty handlowej i rybackiej, • związał Śląsk z Wybrzeżem Morskim magistrałą kolejową Katowice – Gdynia, • rozbudował Warszawski Okręg Przemysłowy (Stalowa Wola, Mościce), • był również twórcą koncepcji Centralnego Okręgu Przemysłowego oraz inicjatorem Targów Poznańskich i Targów Wschodnich we Lwowie.

Choć u steru władzy był tylko 8 lat, tak wiele dokonał. W latach 1926-30 piastował urząd ministra przemysłu i handlu, a w latach 1935-39 był ministrem skarbu i wicepremierem w gabinecie Mariana Kościałowskiego, a następnie od 1936r. Felicjana Sławojka-Składkowskiego. Całą swoją wiedzę, fachowość i profesjonalizm poświęcił ojczyźnie. Dzięki jego staraniom Gdynia szybko stała się jednym z najnowocześniejszych i największych portów na Bałtyku w okresie międzywojnia. Z niewielkiej rybackiej osady przemieniła się szybko w pulsujący miejski ośrodek, który w 1926r. otrzymał prawa miejskie. Polityka morska Eugeniusza Kwiatkowskiego przyniosła Polsce konkretne korzyści. To właśnie wówczas poczyniono istotne kroki w kierunku stworzenia w Gdyni przemysłu stoczniowego na mocy umowy z 1928 r. zawartej pomiędzy rządem polskim, a Międzynarodowym Towa-

zystwem Budowy Statków i Maszyn S.A w Gdańsku. Z podobnym entuzjazmem i uporem Eugeniusz Kwiatkowski w latach 30-tych XX w. tworzył nowoczesny przemysł w centralnej i południowej Polsce, w COP-ie. II wojna światowa przerwała te działania.

Po 1945r. Eugeniusz Kwiatkowski znowu okazał swoją gotowość do pracy dla ojczyzny chociaż nowy ustrój polityczny nie spełniał jego oczekiwań. Do odbudowy swojego ukochanego Wybrzeża przystąpił z takim samym entuzjazmem z jakim w międzywojniu budował Gdynię. Nie pozostał obojętny na skierowane do niego przez nowe władze słowa: „Potrzebujemy Pana. Wybrzeże, morze, Gdynia czekają na zagospodarowanie. Pańska wiedza, doświadczenie i uczciwość są dla nas dostateczną rekomendacją”. Eugeniusz Kwiatkowski objął funkcję Delegata Rządu do Spraw Wybrzeża. Szybko jednak okazało się, że jego plany gospodarcze są sprzeczne z linią polityczną nowego rządu, a jego program morski zbyt daleko wybiega w przyszłość, zaś on sam nie odzwierciedla stereotypu komunistycznego działacza gospodarczego, powielającego radzieckie wzory. Zdymisjonowany z funkcji Delegata w 1948r., usunięty z ukochanej Gdyni i Wybrzeża, powrócił do rodzinnego Krakowa, w którym mieszkał już do końca życia.

Przez 20 lat PRL ignorowała zasługi i dorobek jednego z najbardziej zachodnioeuropejskich Polaków w historii Polski XX w. Wyjątek stanowiła dekada rządów gierkowskich, kiedy to w I okresie budowy tzw. „drugiej Polski”, dla podkreślenia gospodarczych dokonań PRL-u przypomniano sobie o nestorze polskiej gospodarki. W 1972r. E. Kwiatkowskiemu z okazji obchodów 50-lecia budowy Gdyni przyznano Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski i złotą odznakę „Zasłużony Pracownik Morza”. 17 sierpnia 1974r. rektor UG w uznaniu nieprzemijających zasług dla rozwoju polskiej gospodarki, uhonorował ciężko chorego E. Kwiatkowskiego tytułem pierwszego doktora honoris causa nauk ekonomicznych tej uczelni. Symbolika tego faktu zbiegła się w czasie z uruchomieniem Portu Północnego w Gdyni. Po rychłej jego śmierci znowu o nim zapomniano.

Z początkiem lat 90-tych powróciła pamięć o Eugeniuszu Kwiatkowskim. Wzrosło zainteresowanie polskich elit gospodarczych jego ideami i koncepcjami, ponieważ efekty konkretnych, mądrych działań i uporczywej pracy ich autora imponują do dziś. Każdy naród potrzebuje wybitnych jednostek, które swoim przykładem uczą, wychowują i zachęcają do naśladowania. Takim właśnie wzorem dla obecnego pokolenia Polaków powinna stać się postać inż. Eugeniusza Kwiatkowskiego. Nie wolno o nim zapomnieć. ✦

Ewa Górka

*Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 2
im. Inżynierów Polskich w Słupsku*

KSIĄŻKI CZASOPISMA

SZKOLNY PROGRAM PROFILAKTYKI: istota, konstruowanie, ewaluacja

Autor ww. opracowania: prof. dr hab. Zbigniew B. Gaś, kierownik Zakładu Psychologii Wychowawczej i Psychoprofilaktyki Instytutu Psychologii UMCS, twórca i kierownik Podyplomowego Studium Psychoprofilaktyki IP UMCS, ekspert MENiS oraz PARPA d/s profilaktyki, autor 14 książek i ponad 100 artykułów z zakresu psychoprofilaktyki, psychopatologii i nowatorskich form działań wychowawczych, autor szeregu znanych programów profilaktycznych i wychowawczych, od 23 lat zajmujący się także kontaktem pomocnym i psychoterapią młodzieży. W ostatnich latach opracował i realizował m. in. następujące programy szkoleniowe: „Program Aktywizacji Samorządności Uczniowskiej”, „Konstruowanie, wdrażanie, superwizja i ewaluacja Szkolnego Programu Wychowania”, „Program Aktywizacji Profesjonalnej Nauczycieli-Wychowawców”, „Ograniczanie przemocy w szkole”, „Szkolny lider wychowania”, „Szkolny lider profilaktyki”, „Szkolny Program Profilaktyki: istota, konstruowanie, wdrażanie, ewaluacja”, „Profilaktyka w społeczności lokalnej”, „Ewaluacja programu profilaktycznego”, „Ocena skuteczności szkolnego programu profilaktyki” itd.

Istota: proponowany poradnik poświęcony jest ukazaniu istoty systemowych działań profilaktycznych w środowisku szkolnym, ukierunkowanych na ograniczanie zachowań problemowych dzieci i młodzieży (m. in. używania środków odurzających, działań przestępczych, uczestnictwa w destrukcyjnych subkulturach i sektach religijnych, zachowań autodestrukcyjnych, stosowania przemocy), a sformułowanych w postaci *SZKOLNEGO PROGRAMU PROFILAKTYKI*.

Zmieniająca się rzeczywistość społeczna i związane z nią niekorzystne zjawiska sprawiają, iż praktycznie w każdym środowisku szkolnym spotykamy się z narastającym

problemem dysfunkcjonalności uczniów, wobec którego zarówno nauczyciele jak i rodzice często są bezradni. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu, obligujące każdą szkołę do opracowywania i realizowania *szkolnego programu profilaktyki*, wyraźnie pokazało, iż pracownicy resortu edukacji nie są przygotowani do prowadzenia profesjonalnych działań profilaktycznych. Często więc zamiast profilaktyki mamy do czynienia z destrukcją, a konstruowane *szkolne programy profilaktyki* nierzadko są tylko dokumentem, a nie rzeczywistą odpowiedzią na problemy środowiska szkolnego i lokalnej społeczności, w jakiej funkcjonuje szkoła. Stąd też proponowana książka przeznaczona jest dla liderów działań profilaktycznych w szkole i stanowi swoiste kompendium wiedzy o istocie i możliwościach prowadzenia działań profilaktycznych w środowisku szkolnym, a także dostarcza konkretnych zaleceń praktycznych, związanych ze wspomaganiami środowisk szkolnych w budowaniu profesjonalnej profilaktyki.

Praca ta opiera się na autorskiej koncepcji **profilaktyki zachowań dysfunkcyjnych wg prof. dra hab. Zbigniewa B. Gasia, traktowanej jako proces korygowania i kompensacji niedostatków działań wychowawczych, polegający na równoczesnym:**

- wspieraniu ucznia w radzeniu sobie z sytuacjami i zadaniami trudnymi, które do tej pory wyzwały jego zachowania dysfunkcyjne
- eliminowania i ograniczania czynników szkodliwych, które sprzyjają podejmowaniu zachowań dysfunkcyjnych
- oraz wprowadzania i wzmacniania czynników zabezpieczających, które chronią przed dysfunkcją i wspierają zdrowy rozwój i konstruktywny styl życia.

Sposób zakupu: cena jednego egzemplarza wynosi 19,50 PLN. Przy zamówieniach powyżej 5 egzemplarzy koszty przesyłki pokrywa Fundacja „Masz Szansę”. Zamówienia prosimy kierować w jeden z poniższych sposobów:

- **pocztą tradycyjną:** na adres: Fundacja „Masz Szansę”, 20-715 Lublin, ul. Beatrycze 15
- **faxem:** (0-81) 526-81-38
- **pocztą elektroniczną:** psychoprofilaktyka@op.pl

Zamówienia realizowane będą według kolejności napływających zgłoszeń i do wyczerpania nakładu

Edukacja międzykulturowa.**Poradnik dla nauczyciela****Praca pod redakcją A. Klimowicz**

Wydawnictwa CODN, Warszawa 2004,

cena 50 zł., s.340, ISBN 83-87958-49-2.

Książka jest do nabycia w Księgarni Nauczycielskiej
www.codn.edu.pl/sklep oraz Księgarni NIKE
www.nike.interklasa.pl

Głównym przesłaniem edukacji międzykulturowej jest lepsze rozumienie własnych reakcji i postaw w konfrontacji z odmiennością kulturową oraz uczenie wspólnego bycia obok siebie pomimo różnic. Wychowanie w tolerancji wobec różnorodności kulturowych, które wzbogacają społeczeństwa demokratycznej Europy, przeciwdziałanie ksenofobii i rasizmowi to wyzwania, przed którymi stają nauczyciele wszystkich krajów europejskich. Edukacja młodzieży pozbawionej uprzedzeń i stereotypów narodowościowych, a jednocześnie świadomej olbrzymiej wartości dziedzictwa kulturowego powinna stanowić priorytet każdej szkoły. „Edukacja międzykulturowa. Poradnik dla nauczyciela” adresowana jest do nauczycieli różnych przedmiotów, uczących we wszystkich typach szkół. Publikacja zawiera opracowane przez nauczycieli praktyków scenariusze lekcji i opisy projektów, których tematyka koreluje z podstawami programowymi ścieżki regionalnej, europejskiej, filozoficznej i patriotycznej oraz wpisuje się w programy nauczania szkoły podstawowej, gimnazjum i szkoły ponadgimnazjalnej. Uzupełnieniem scenariuszy są teksty merytoryczne dotyczące problemów tożsamości narodowej, stereotypów i uprzedzeń.

„EUROMOWA”

Słownik terminologii Unii Europejskiej
polsko-angielski, angielsko-polski

Autor: Aleksandra Misztal – Kania

Ilość stron: 340 Ilość haseł: 16000 Cena: 48,00 zł

Pierwszy w Polsce słownik terminologii Unii Europejskiej polsko-angielski, angielsko-polski. Słownik ten zawiera bogaty zasób słów, niezbędnych w pisaniu projektów o dotacje unijne w ramach funduszy strukturalnych, przedakcesyjnych, programów unijnych, inicjatyw wspólnotowych, terminologie projektową, finansową, instytucje Unii Europejskiej.

O Autorce: Aleksandra Misztal – Kania, specjalistka od 11 lat związana z projektowaniem europejskim, ekspert, koordynator i menedżer przy realizacji dziesiątek projektów o różnym charakterze, zasięgu i wartości (programy ESF, Phare: CBC, DSPA, FIESTA) staże w instytucjach europejskich tłumacz dyrektyw unijnych, tekstów legislacyjnych aktów prawnych UE, autorka pięciu podręczników w dziedzinie dyrektywy IPPC oraz polityki strukturalnej UE.

Kontakt: Mirosław Bednarek, kom. 0 501 01 10 65 www.i-consulting.com.pl; biuro@i-consulting.com.pl; i-consulting@wp.pl

Poznaj Świat**DARMOWA PRENUMERATA NA ROK 2004**

(...) Korzystając z dofinansowania z Komitetu Badań Naukowych oraz dzięki pozyskaniu sposobów możemy pewną liczbę prenumerat naszego miesięcznika rozdysponować bezpłatnie wśród szkół. (...) Jedynym i wystarczającym, z zarazem koniecznym warunkiem otrzymania darmowej prenumeraty *Poznaj Świat* na rok 2004 jest wypełnienie przez szkołę, bibliotekę szkolną druku zgłoszeniowego i odesłanie go na adres naszego wydawnictwa. Możemy również dostarczyć druki zamówień na specjalnie przygotowanych kartkach pocztowych. W najbliższym czasie zamierzamy rozpocząć nasz kolejny redakcyjny konkurs z bardzo atrakcyjnymi nagrodami, który w sposób szczególnie adresowany będzie do uczniów szkół. (...)

Tadeusz Serocki

Redaktor Naczelny *Poznaj Świat*
 z-ca dyrektora Wydawnictwa *Bernardinum*

Na stronie www.kuratorium.gda.pl druk zgłoszeniowy (plik w formaci *.doc)

VULCAN**NOWY ROK SZKOLNY – NOWE MOŻLIWOŚCI**

- Arkusz Optivum (program dla szkół) i Arkusz zbiorczy Optivum (program dla organów prowadzących). Organizowanie i finansowanie
- Zastępstwa Optivum. Niezastąpiony przy zastępstwach.
- Plan lekcji Optivum. Trzeba mieć dobry plan.
- Ocenianie jakości Optivum. Wysoka jakość.
- Rekrutacja Optivum. Najlepszy wybór.
- Płace Optivum. To się opłaca.

Więcej informacji: www.vulcan.edu.pl
 VULCAN, ul. Kazimierska 15, 51-657 Wrocław,
 tel. (71) 375 15 00, faks 375 15 01

50 urodziny PBW

W grudniu 2004 roku Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Słupsku będzie obchodziła swoje urodziny. Będzie to moment podsumowania naszej pracy, wspomnienia i snucia planów. Przeglądamy i gromadzimy pamiątki naszej działalności. Myśli i słowa zapamiętane i wypowiedziane wczoraj i przed paru laty, zdjęcia i relacje ze zdarzeń, w których braliśmy udział. Dowody pełnienia naszej „misji” informacyjnej i edukacyjnej. Dowody tego, że jesteśmy potrzebni, że nasza działalność ma istotny sens. Cieszy nas niezmiernie, jeśli wpisaliśmy się w czyjąś historię, pomogliśmy w zdobywaniu wiedzy lub pokonywaniu kolejnych szczebli edukacji, zaprzyjaźniliśmy z książką czy biblioteką. Dzięki temu istniejemy w czyjejs świadomości czy pamięci.

Od pięćdziesięciu lat staramy się wspierać nauczycieli, studentów i uczniów w ich nieustannej edukacji. Udostępniamy zbiory z psychologii, pedagogiki i innych dziedzin wiedzy, uczymy obcowania z książką i literaturą, współorganizujemy wystawy, konferencje i zespoły metodyczne. Corocznie, w czasie Słupskiej Wiosny Literackiej, setkom dzieci i młodzieży słupskich i okolicznych szkół i placówek oświatowych dajemy niecodzienne przeżycia w czasie spotkań ze sztuką i najbardziej znanymi w Polsce twórcami.

Jak funkcjonujemy i jaka była historia naszej biblioteki i jej filii możecie się Państwo dowiedzieć na stronie internetowej PBW - www.pbw_slupsk.oswiata.org.pl.

Zapraszamy do podzielenia się z nami refleksją, myślą czy wspomnieniem. ✦

Agata Szklarkowska
Wydział Informacyjno-Bibliograficzny
PBW w Słupsku

Strona internetowa PBW w Słupsku

www.pbw_slupsk.oswiata.org.pl

Od prawie roku funkcjonuje **strona internetowa** PBW w Słupsku. Jej zadaniem jest rozpowszechnienie najistotniejszych informacji dotyczących zasad funkcjonowania i prowadzonej przez bibliotekę działalności. Liczymy na to, że po zapoznaniu się z nimi, z większą śmiałością i rozbudzoną potrzebą skorzystania z naszych usług, zajrzycie Państwo do siedziby biblioteki przy ulicy Jaracza 18 a.

- Strona zawiera najbardziej ogólne informacje dotyczące funkcjonowania biblioteki, takie jak:
 - godziny otwarcia biblioteki i poszczególnych Wydziałów
 - adres i dane dotyczące możliwości skontaktowania się z nami (telefony, fax, mail)
 - strukturę biblioteki
 - zadania podległe poszczególnym Wydziałom, pracowników tych Wydziałów oraz Filii
 - przetargi ogłaszane przez bibliotekę
 - **Regulamin** biblioteki, którego akceptacja niezbędna jest, jeśli zechcecie Państwo zostać naszymi czytelnikami.
- Bezpośrednio w stronę potencjalnych i aktywnych czytelników skierowaliśmy informacje dotyczące:
 - rodzaju gromadzonego księgozbioru
 - wybrane pozycje z nowości książkowych zakupionych do biblioteki
 - alfabetyczny spis prenumerowanych czasopism
 - pełny, tematycznie posegregowany, zestaw zbiorów Wydziału Multimedialnego – kasety VHS oraz płyty CR-RW i DVD
- Postanowiliśmy również umieścić na stronie przygotowywane przez pracowników **zestawienia bibliograficzne** na najbardziej interesujące tematy:
 - W świecie mediów: multimedia - internet
 - Edukacja regionalna - zestawienie materiałów metodycznych dla przedszkoli, szkół pod-

stawowych, gimnazjalnych i średnich oraz materiałów pomocniczych do nauki regionalizmu, uaktualnione za cały rok 2003

- Programy profilaktyczne
 - Edukacja europejska - zagadnienia ogólne, metodyczne i materiały pomocnicze dla nauczycieli
 - Bezpieczeństwo w szkole
 - Pedagogika społeczna i praca socjalna
 - Problemy zawodu nauczyciela-bibliotekarza
 - Biblioteki systemu oświaty
- Ponadto, chcemy zainteresować czytelników:
- galerią pracowników biblioteki
 - historią PBW oraz jej filii (w tym roku uroczyste obchodzić będziemy 50 urodziny biblioteki)
 - historią **Słupskiej Wiosny Literackiej**, imprezy stanowiącej wizytówkę biblioteki w kulturalnym i oświatowym środowisku Słupska i regionu
 - zestawem **linków** odsyłających do stron zawierających, naszym zdaniem, wiele przydatnych wiadomości dot. prawa oświatowego, zasad awansu nauczycieli, dzienników i czasopism, witryn regionalnych oraz innych z dziedziny edukacji i literatury

Internetowa strona biblioteki stale rozwija się i przebudowuje. Chcemy kształtować ją zgodnie z oczekiwaniami czytelników, zamieszczając informacje, które mają ułatwić wzajemny kontakt pracowników biblioteki i czytelników. Dążymy do udostępnienia skomputeryzowanej części naszych zbiorów. Pomimo, że tej najbardziej pożądanej formy wykorzystania bezpośredniego internetowego połączenia nie udostępniłmy jeszcze, mamy nadzieję, że uzyskane na stronie WWW informacje pomogą Państwu skorzystać oferty PBW. Zapraszamy do kontaktowania się z nami osobiście i telefonicznie. Zapraszamy również do wykorzystania podanych adresów mail i tą drogą kierowania do nas pytań, sugestii, informacji. ♦

Agata Szklarkowska
Wydział Informacyjno-bibliograficzny
PBW w Słupsku

To warto przeczytać NOWOŚCI ZE ZBIORÓW PBW

I. PSYCHOLOGIA - WYCHOWANIE

1. Aftab Parry. Internet a dzieci : uzależnienia i inne niebezpieczeństwa / przeł. Barbara Nicewicz. - Wwa : Prószyński i S-ka, 2003. - 319s.
2. Biłska Ewa, Bulenda Teodor, Pospiszyl Irena. Razem przeciw przemocy/ red. nauk. Irena Pospiszyl. - Wwa : Wydaw. Akademickie „Zak”, 1999. - 237 s.
3. Bowkett Stephen. Wyobraź sobie, że... : ćwiczenia rozwijające twórcze myślenie uczniów / tł. Krzysztof Kruszewski. - Wwa : Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, 2000. - 171 s.
4. Brejnak Wojciech. Dysleksja : nie jesteś sam. - Wwa : Wydaw. Lekarskie PZWL, 2003. - 221 s.
5. Christopher Cindy J.. Nauczyciel-rodzic : skuteczne porozumiewanie się / przekł. Jolanta Bartosik. - Gdańsk : Gdańskie Wydaw. Psychologiczne, 2004. - 157 s.
6. Davis Mark H.. Empatia : o umiejętności współodczuwania/ tł. Jolanta Kubiak. - Gdańsk : Gdańskie Wydaw. Psychologiczne, 2001. - 290 s.
7. Diagnostyczna i terapeutyczna funkcja biblioteki szkolnej : materiały konferencji Wrocław, 25-26 września 2003 r. / pod red. Stefana Kubowa. - Wrocław : Dolnośląska Szkoła Wyzsza Edukacji TWP, 2003. - 121 s.
8. Doliński Dariusz. Psychologiczne mechanizmy reklamy. - Gdańsk : Gdańskie Wydaw. Psychologiczne, 2003. - 256 s.
9. Dydaktyka twórczości : koncepcje, problemy, rozwiązania / Krzysztof J. Szmidt (red.). - Kraków : „Impuls”, 2003. - 379 s.
10. Dziecko o specjalnych potrzebach edukacyjnych / pod red. nauk. Czesława Kosakowskiego i Marzenny Zaorskiej. - Toruń : Wydaw. Edukacyjne „Akapit”, 2000. - 222 s.
11. Dziecko we współczesnej kulturze medialnej / pod red. Beaty Łaciak. - Wwa : Instytut Praw Publicznych, 2003. - 293 s.
12. Edukacja terapeutyczna : Toruńska Szkoła Terapeutyczna - dziesięć lat doświadczeń / pod red. Jadwigi Jastrząb. - Toruń : Wydaw. Edukacyjne „Akapit”, 2002. - 447s.
13. Egan Gerard. Kompetentne pomaganie : model pomocy oparty na procesie rozwiązywania problemów / przekł. Joanna Gilewicz, Elżbieta Lipska. - Poznań : Zysk i S-ka. Wydaw., 2002. - 511 s.
14. Elliott Julian, Placc Maurice. Dzieci i młodzież w kłopotach : poradnik nie tylko dla psychologów / tł. Małgorzata Babiuch. - [Wyd.2]. - Wwa : Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, 2000. - 239 s.
15. Filipiak Marian. Homo communicans : wprowadzenie do teorii masowego komunikowania. - Lublin : Wydaw. UMCS, 2003. - 213 s.
16. Grof Stanislav. Przygoda odkrywania samego siebie : wymiary świadomości : nowe perspektywy w psychoterapii / przeł. Krzysztof Azarewicz. - Gdynia : „Uraeus”, 2000. - 312 s.
17. Gürtler Helga. Jak rozwiązywać konflikty w rodzinie : uśmiech zamiast łez/ z niem. tł. Maria Kaczorowska. - Wwa : Wydaw. Lekarskie PZWL, 2003. - 171 s.
18. Hamer Hanna. Oswoić nieśmiałość : scenariusze 22 lekcji wychowawczych w gimnazjum, 17 tematów. - Wwa : „Veda”, 2000. - 133 s.
19. Hassan Steven. Jak uwolnić się od manipulacji psychicznej w sekcje/ przekł. [z ang.] Ewa Bładowska, Maciej Dynkowski. - Łódź : „Ravi”, 2001. - 375 s.
20. Integracja czy dyskryminacja? : polskie wyzwania i dylematy u progu wielokulturowości / pod red. Krystyny Iglickiej. - Wwa : ISP, 2003. - 237 s.
21. Komunikowanie się we współczesnym świecie / pod red. Bo-

- zydara Kaczmarek i Katarzyny Markiewicz. - Lublin : Wydaw. UMCS, 2003. - 166 s.
22. Kretschmann Rudolf [i in.]. Stres w zawodzie nauczyciela / przekł. Joanna Mink. - Gdańsk : Gdańskie Wydaw. Psychologiczne, 2003. - 183 s.
 23. Łobocki Mieczysław. Teoria wychowania w zarysie. - Kraków : „Impuls”, 2003. - 358 s.
 24. MacKenzie Robert. Kiedy pozwolić?, kiedy zabronić? [dzieciom od 2 do 16 lat] / przekł. [z ang.] Olena Waśkiewicz. - [Wyd. 1, dodr.]. - Gdańsk : Gdańskie Wydaw. Psychologiczne, 2003. - 325 s.
 25. Martin Sara. Ciało i umysł : znane i mniej znane formy terapii / tł. [z ang.] Maria Veith. - Wwa : „Medium”, 1993. - 188 s.
 26. Meirieu Philippe. Moralne wybory nauczycieli : etyka i pedagogika / z fr. przeł. Tomasz Grzegorzczak. - Wwa : „Fraszka Edukacyjna”, 2003. - 136 s.
 27. Minczakiewicz Elżbieta Maria, Grzyb Barbara, Gajewski Łukasz. Elementarz dla rodziców : dziecko ryzyka a wychowanie, - Kraków : „Impuls”, 2003. - 308 s.
 28. Mosty zamiast murów : o komunikowaniu się między ludźmi : praca zbiorowa / pod red. Johna Stewarta ; [tł. Jan Doktor i in.]. - [Wyd. 2 popr.]. - Wwa : Wydaw. Naukowe PWN, 2002. - 643 s.
 29. Mountacir Hayat El. Dzieci w sektach/ przekł. Wiesława Dzieża. - [Wyd. 1, dodr.]. - Kraków : „WAM”, 2001. - 263 s.
 30. Nelson Todd D.. Psychologia uprzedzeń / przekł. [z ang.] Agnieszka Nowak. - Gdańsk : Gdańskie Wydaw. Psychologiczne, 2003. - 399 s.
 31. Nolting Hans-Peter. Jak zachować porządek w klasie / przekł. Marian Leon Kalinowski. - Gdańsk : Gdańskie Wydaw. Psychologiczne, 2004. - 131 s.
 32. Obuchowska Irena. Drogi dorastania : psychologia rozwojowa okresu dorastania dla rodziców i wychowawców. - [Wyd. 1, dodr.]. - Wwa : Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne. 1996. - 205 s.
 33. Ochmański Marian. Alkoholizm ojców a sytuacja rodzinna i szkolna dzieci. - Wyd. 2 zm. i popr. - Lublin : Wydaw. UMCS. 2001. - 400 s.
 34. Oster Gerald D., Gould Patricia. Rysunek w psychoterapii / przekł. Anna i Magdalena Kacmaja. - Gdańsk : Gdańskie Wydaw. Psychologiczne, 2002. - 175 s.
 35. Pecyna Maria Bogumiła. Rodzinne uwarunkowania zachowania dziecka : w świetle psychologii klinicznej - Wwa : Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, 1998. - 302 s.
 36. Pedagogika wobec zagrożeń, kryzysów i nadziei : praca zbiorowa / pod red. Teresy Borowskiej. - Kraków : „Impuls”, 2002. - 177 s.
 37. Pluta Teresa. Profilaktyczno-wychowawczy program przeciwdziałania agresji u dzieci w młodszym wieku szkolnym. - Kraków : „Impuls”, 2003. - 76 s.
 38. Podstawy terapii grupowej / pod red. Harolda S. Bernarda, K. Roya MacKenziego ; przekł. Wiesława Kampert. - Gdańsk : Gdańskie Wydaw. Psychologiczne, 2003. - 223 s.
 39. Preston John. Pokonać depresję / przekł. Jolanta Bartosik. - Gdańsk : Gdańskie Wydaw. Psychologiczne, 2003. - 135 s.
 40. Price William F., Crapo Richard H. Psychologia w badaniach międzykulturowych / przekł. [z ang.] Agnieszka Nowak. - Gdańsk : Gdańskie Wydaw. Psychologiczne, 2003. - 214 s.
 41. Przeciw ubóstwu i bezrobociu : lokalne inicjatywy obywatelskie / pod red. Józefiny Hryniewicz. - Wwa : Instytut Spraw Publicznych, 2002. - 188 s.
 42. Rodzina współczesna / pod red. nauk. Marii Ziemskiej. - [Wyd. 2]. - Wwa : Wydaw. Uniwersytetu Warszawskiego, 2001. - 207 s.
 43. Rogers Peter D., Goldstein Lea. Narkotyki i nastolatki : zagrożenia, zapobieganie, leczenie/ przekł. [z ang.] Leon Marian Kalinowski. - Gdańsk : Gdańskie Wydaw. Psychologiczne, 2004. - 222 s.
 44. Sałasiński Mirosław, Badziukiewicz Beata. Vademecum pedagoga szkolnego. - Wwa : Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, 2003. - 224 s.
 45. Seligman Martin E.P., Walker Elaine F., Rosenhan David L. Psychopatologia / przekł. Joanna Gilewicz, Aleksander Wojciechowski. - Poznań : Zysk i S-ka. Wydaw., 2003. - 864 s.
 46. Sowa Józef, Niedzielski Zdzisław. Metoda pracy harcerskiej w zarysie. - Rzeszów : „Fosze”, 2003. - 351 s.
 47. Stephan Walter G., Stephan Cookie W.. Wywieranie wpływu przez grupy / przekł. [z ang.] Magdalena Kacmaja. - [Wyd. 2]. - Gdańsk : Gdańskie Wydaw. Psychologiczne, 2003. - 214 s.
 48. Strykowski Waclaw, Strykowska Justyna, Pielachowski Józef. Kompetencje nauczyciela szkoły współczesnej. - Poznań : „eMPI2”, 2003. - 180 s.
 49. Szkoła wobec społecznych i kulturowych wyzwań globalizacji / pod red. Wojciecha Kojsa przy współud. Łucji Dawid. - Cieszyn : Uniwersytet Śląski w Katowicach Filia w Cieszynie, 2003. - 277 s.
 50. Śliwerski Bogusław. Program wychowawczy szkoły. - [Wyd. 2]. - Wwa : Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, [2003]. - 176 s.
 51. Tyrała Paweł. Teoria wychowania : bliżej uniwersalnych wartości i realnego życia. - Toruń : Wydaw. Adam Marszałek, 2001. - 173 s.
 52. Tysza Zbigniew. Rodzina we współczesnym świecie. - [Wyd. 2]. - Poznań : Wydaw. Naukowe UAM, 2003. - 134 s.
 53. Wielowymiarowość pracy socjalnej / pod red. nauk. Krzysztofa Frysztackiego, Krzysztofa Piątka. - Toruń : Wydaw. Edukacyjne „Akapi”, 2002. - 268 s.
 54. Wilk Teresa. Edukacja, wartości i style życia reprezentowane przez współczesną młodzież w Polsce w odmiennych regionach gospodarczych. - Kraków : „Impuls”, 2003. - 188 s.
 55. Wybrane zagadnienia psychopatologii rozwoju dzieci, młodzieży i dorosłych : praca zbiorowa / pod red. Stanisławy Mihilewicz. - Kraków : „Impuls”, 2003. - 202 s.
 56. Zaburzenia rozwojowe dzieci krzywdzonych emocjonalnie : rozpoznanie i interwencja psychospołeczna w doświadczeniach brytyjskich i polskich / pod red. Doroty Iwaniec, Jerzego Szmagałskiego. - Wwa : Wydaw. Uniwersytetu Warszawskiego, 2002. - 259 s.

II. NAUCZANIE - NAUCZYCIEL

1. Biblioteki pedagogiczne w Polsce : informator bibliotek pedagogicznych w roku szkolnym 2003/2004 / [oprac. zespół red. Barbara Czajka i in.]. - Wwa : CODN, 2003. - 327 s.
2. Biłos Edward. Ku nauczaniu personalistycznemu w gimnazjum : przewodnik dla studentów i nauczycieli. - Częstochowa : Wydaw. Wyższej Szkoły Pedagogicznej, 2000. - 198 s.
3. Bogaj Andrzej, Kwiatkowski Stefan M., Młynarczyk Grazyna. Infrastruktura medialna szkół. - Wwa : Instytut Badań Edukacyjnych, 2000. - 79 s.
4. Budzeń Henryk. Usprawnianie procesu nauczania. - Radom : Instytut Technologii Eksploatacji, 2003. - 86 s.
5. Chomczyńska-Miliszkiwicz Mariola. Edukacja seksualna w społeczeństwie współczesnym : konteksty pedagogiczne i psychospołeczne. - Lublin : Wydaw. Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2002. - 294 s.
6. Dumowska Bogumiła. Edukacja autorska w szkołach publicznych w Polsce. - Kraków : „Impuls”, 2003. - 312 s.
7. Edukacja humanistyczna, aksjologiczna i estetyczna w świetle programów i potrzeb oświatowych / pod red. Jana Kidy. - Rzeszów : Wydaw. Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2003. - 527 s.
c.d.n....

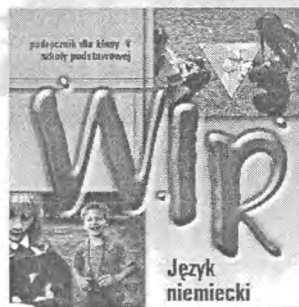
Opracowanie Jolanta Korzeniewska
Kierownik Wydziału Informacyjno - Bibliograficznego

LektorKlett

Język niemiecki

NOWOŚCI 2004/2005

WIR 2

Druga część kursu
dla szkół podstawowych

LektorKlett

Deutsch Aktuell 3

Trzeci tom kursu podstawowego
dla gimnazjum

LektorKlett

Deutsch Aktuell Kompakt 1

Wydanie czterotomowe popularnego
kursu dla gimnazjum

LektorKlett

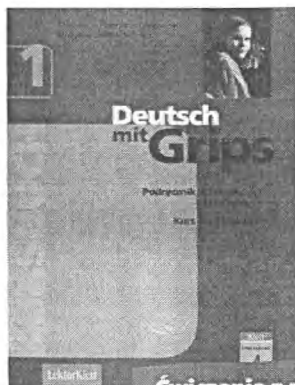

Passwort Deutsch 3

Trzeci tom kursu podstawowego
dla szkół ponadgimnazjalnych

Podręcznik
do języka niemieckiego

LektorKlett

Deutsch mit Grips 1

Kurs kontynuacyjny dla
szkół ponadgimnazjalnych

Ćwiczenia z zestawami
maturalnymi

Ćwiczenia z zestawami
maturalnymi

Wydawnictwo LektorKlett
60-401 Poznań, ul. Polska 114
tel. 061 84 96 201
faks 061 84 96 202
e-mail: lk@lektorklett.com.pl

www.lektorklett.com.pl

OTRZYMUJĄ**INFORMATOR OŚWIATOWY****JEST DOSTĘPNY**

- Biblioteka Narodowa - Ośrodek ISSN
- Biblioteka Jagiellońska - Sekcja Egzemplarza Obowiązkowego
- Mediateka Centralnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Warszawie
- Pomorskie Kuratorium Oświaty w Gdańsku
- Delegatura Pomorskiego Kuratorium Oświaty w Słupsku
- Urząd Marszałkowski w Gdańsku - Departament Polityki Społecznej
- Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Gdańsku
- inne ośrodki doskonalenia w kraju
- prenumeratorki (placówki oświatowe i indywidualni czytelnicy)
- autorzy publikacji

poprzez <
prenumeratę
w wolnej <
sprzedaży
w ODN
w Bibliotece ODN <

WSKAZÓWKI DLA PRZYGOTOWUJĄCYCH PUBLIKACJĘ

- *Artykuły i opracowania przeznaczone do publikacji należy dostarczać w postaci wydruku komputerowego i dyskietki zawierającej zapisany tekst.*
- *Tekst nie powinien przekraczać 6 stron formatu A4. Powinien być napisany czcionką wielkości 12 pkt., z zachowaniem marginesu i podwójnego odstępu między wierszami (lub 3 strony formatu A4, czcionka wielkości 12 pkt. i z zachowaniem pojedynczego odstępu między wierszami).*
- *Tekst należy podpisać własnoręcznie. Ponadto konieczne są następujące informacje: a) imię i nazwisko autora, b) miejsce pracy i ewentualnie pełniona funkcja (nauczyciel przedmiotu, pedagog, dyrektor, wicedyrektor itp.), c) adres domowy i (ewentualnie) numer telefonu.*
- *Do tekstu należy dołączyć oświadczenie stwierdzające, że materiał nie był opublikowany.*
- *Tabele, wzory matematyczne i rysunki należy stosować tylko wtedy, gdy jest to niezbędne.*
- *Należy stosować ogólnie przyjęte oznaczenia i symbole; unikać skrótów.*
- *Tekst powinien być komunikatywny, nienaganny pod względem poprawności językowej.*
- *W wykazie literatury podać należy te pozycje, z których autor korzystał, tj. książki, czasopisma, inną dokumentację.*

UWAGI:

- *Konspekty i scenariusze zajęć prosimy poprzedzać opisem sytuacji dydaktycznej w danym zespole klasowym.*
- *Nie przyjmujemy scenariuszy imprez szkolnych.*

INFORMATOR OŚWIATOWY NR 4/04 ISSN 1505-0904**REDAKCJA:** Jan Tyborczyk, Dorota Iwanowicz**WSPÓŁPRACA:** Jerzy Byczkowski, Irena Czyż, Władysława Hanuszewicz, Renata Kołosowska, Lucja Knop, Jolanta Korzeniowska, Elżbieta Kowalczyk, Lech Kowalewski, Małgorzata Kowalska, Halina Krupa, Mariola Łukasiuk, Grażyna Maciejewska, Ewa Misiewicz, Alicja Nykiel, Jerzy Paczkowski, Maria Pietryka, Elżbieta Płiszka, Grażyna Przybylak, Alina Rabowska, Anna Maria Rombalska, Dorota Werbińska, Maria Grażyna Wiczorek, Marek Wróblewski, Bożena Żuk**SKŁAD KOMPUTEROWY:** Dorota Iwanowicz **KOREKTA:** Jan Tyborczyk**WYKONANIE TECHNICZNE:** Anna Lipa **OKŁADKA:** Wydawnictwo i Drukarnia LenART**WYDAWCA:** Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku, ul. Bałtycka 29, tel/fax sekretariat (059) 842-35-67, centrala (059) 842-34-62, redakcja (059) 842-42-18; www.odn.slupsk.pl; e-mail: odn@odn.slupsk.pl; sekretariat@odn.slupsk.pl; kursy@odn.slupsk.pl

Zastrzegamy sobie prawo do skracania tekstów i do nadawania im własnych tytułów. Materiały prosimy przysyłać na dyskietkach lub e-mailem: odn@odn.slupsk.pl Numer zamknięto 17.09.2004r.

PODRĘCZNIKI OBOWIĄZKOWE

szkoły ponadgimnazjalne

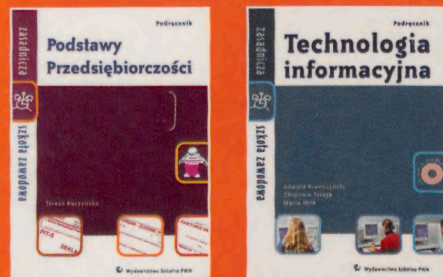
zasadnicza szkoła zawodowa

bezpłatna infolinia **0 800 22 33 44**
informacje o publikacjach, organizowanych warsztatach, prezentacjach i sieci reprezentantów.

www.wszpwn.com.pl

informacje o publikacjach, przedmiotowych klubach internetowych, prezentacje fragmentów podręczników, materiałów metodycznych i programów.

WYDAWNICTWO SZKOLNE PWN

Wydawnictwo Szkolne PWN, ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
tel. (022) 69 54 560, fax (022) 831 26 16